

Täysistunto

Tiistai 25.10.2022 klo 13.59—19.02

Täysistunto alkoi klo 13.59. Täysistunto päättyi klo 19.02.

Puhetta johtivat puhemies Matti Vanhanen (13.59—15.58 ja 18.05—19.02) ja toinen varapuhemies Juho Eerola (15.58—18.05).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vaarallisten aineiden kuljetuksesta ja siihen liittyviksi laeiksi annetun hallituksen esityksen (HE 220/2021 vp) täydentämisestä

Hallituksen esitys HE 231/2022 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 2. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään liikenne- ja viestintävaliokuntaan, jolle lakivaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Keskustelu, ministeri Harakka poissa, ainakin toistaiseksi. — Edustaja Juvonen.

Keskustelu

14.00 **Arja Juvonen ps:** Arvoisa herra puhemies! Tässä hallituksen esityksessä on tarkoitus säätää laki vaarallisten aineiden kuljetuksesta ja siihen liittyvistä erilaisista laeista, eli tässä laissa käsitellään vaarallisten aineiden kuljetusta esimerkiksi liikenteessä tai vesiteitse tai rautateitse. Lakiesitys on toki tärkeä, ja olisi ollut hienoa, että ministeri Harakka olisi ollut täällä paikalla alustamassa tästä esityksestä jotakin.

Suomen teollisuuden ja pyörien pyörimisen kannalta on erittäin tärkeää, että logistiikka-
ketjut toimivat ja näin myös kilpailukyky säilyy. Erilaisia vaarallisia aineita käsitellään ja kuljetetaan turvallisesti ja ympäristönäkökohdat huomioiden. Se on periaate, jota meidän tulee noudattaa. Kun vaaralliset aineet liikkuvat tuolla liikenteessä, on tärkeää ehkäistä erilaiset vaarat ja vahingot ihmisille mutta myös ympäristölle. Kun kuljetukset toimivat ja ne ovat tarkkaan seurattuja ja myös määriteltyjä, niin tämä palvelee koko Suomen teollisuutta ja kulutusta.

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

Haluaisin nostaa tässä asiassa esille raskaan liikenteen tilanteen liikenteessä. Kun liikkuva poliisi lakkautettiin, niin usein on tullut vastaan tilanteita, että poliisi ei ole paikalla silloin, kun kuuluisi. Olisinkin kysynyt ministeriltä: millä tavalla varmistetaan valvonta raskaalle liikenteelle, joka kuljettaa erilaisia vaarallisia aineita? Niitähän ovat muun muassa kemikaalit, polttonesteet, kaasut, erilaiset tuotteet teollisuudelle, maa- ja metsätaloudelle, erilaiset aerosolit, lannoitteet, torjunta-aineet ja myös jätteet, jos ne on luokiteltu vaarallisiksi. Poliisien resurssit ovat usein riittämättömät, ja myös tämä korona-aika on tehnyt sen, että valvonta ei välttämättä aina ole osunut kohdalleen.

Haluaisin nostaa tämän asian yhteydessä esille myös itsemurhat, joista on arvioitu, että joka kymmenes liikenteessä tehty itsemurha on tehty raskasta kalustoa päin. Se tarkoittaa sitä, että ne suomalaiset rahtarit siellä liikenteessä kohtaavat usein tilanteita, joista seuraa esimerkiksi suuria henkisiä ongelmia ja terapian tarvetta. Silloin, kun itsemurhakandidaatti ajaa päin suurta rekkaa, jäljet ovat tuhoisat ja sen seuraamukset voivat kestää hyvinkin pitkään. Olisin kysynyt ministeriltä myös tätä: millä tavalla varmistetaan liikenteen turvallisuus ja tällä tavalla myös kanssamatkustajien turvallisuus, erityisesti kun liikutaan vaarallisten kemikaalien kanssa liikenteessä? — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Reijonen.

14.03 Minna Reijonen ps: Arvoisa herra puhemies! On tietysti harmi, että ministeri Harakka ei ole nyt paikalla, kun tätä asiaa käsitellään, mutta jos ministeri nyt tulee paikalle, niin haluaisin hänelle osoittaa kysymyksen. On ainakin älyttömän tärkeää, että meillä kummipyöräliikenne toimii ja kuljetukset toimivat ja pyörät pyörivät, mutta haluaisin osoittaa tällaisena poikkeusajankohtana kysymyksen siitä, onko nyt riittävästi huomioitu ja millä tavalla on huomioitu tämä poikkeustilanne ja nuo sotatilatoimet lähinaapurimaissa. Mitenkä tarkkaan on huomioitu, mitä kaikkia vahingontekoja voi esimerkiksi mahdollisesti Suomessa tulla ja onko se huomioiminen ollut riittävää? Toivon, että tähän ministeri myös meille vastaisi, jos hän tulee paikalle. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Laakso.

14.04 Sheikki Laakso ps: Arvoisa puhemies! Tällainen uudistus on siinä mielessä ihan paikallaan, että saataisiin näitä asioita järkevämmäksi ja kaikennäköisiä porsaanreikiä tukittua, mutta tietysti olisi tosiaan ollut kiva kuulla ministerin esittely tässä ja minkälainen näkemys tässä asiassa on siihen, että kun tässä pääsääntöisesti ajatellaan niitä rangais-
tuksia, mitä näistä tulee, niin millä tavalla niihin on suhtauduttu. Nimittäin joskus on tällainen tilanne, mikä tälläkin hetkellä tuolla kuljetusliikkeitten rintamalla on vähän, että siellä sen sanktion tulee usein saamaan se kuljettajaparka, jolla ei välttämättä kuitenkaan ole ollut edellytyksiä sitä asiaa hoitaa sillä tavalla kuin on... Olisi mielenkiintoista kuulla tarkemmin todellakin siitä, mikä tässä on ideana, kuka tästä joutuu aina leivättömän pöydän ääreen ja milläkin tasolla. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Harakka.

14.05 Liikenne- ja viestintäministeri Timo Harakka (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Arvoisat edustajat! Pahoittelut aikatauluvaikeuksista.

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

Tosiaankin käsillä on hallituksen esitys, jossa ehdotetaan, että täydennetään hallituksen esitystä vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetuksi laiksi ja siihen liittyviksi laeiksi niin, että uudistetaan tämän lakiehdotuksen seuraamussäntely ja samalla ehdotetaan joitakin alkuperäistä ehdotusta täydentäviä muutoksia. Alkuperäinen esitys ja nyt tämä lisäys johtavat siihen, että kyseessä on ihan mittava lainsäädännön kokonaisuudistus, joka palvelee laaja-alaisesti Suomen teollisuutta ja kuluttajia.

Alkuperäisen esityksen eduskuntakäsittelyssä kiinnitettiin todellakin huomiota tähän lakiesityksen seuraamusjärjestelmään, kuten edustajakin tässä äsken, ja tällä täydentävällä esityksellä uudistettaisiin kokonaisuudessaan myös VAK-lain seuraamuksia koskeva sääntely. Nämä uudet rikkomussäännökset olisi perusteltu kattavasti, ja ne olisivat tarkkarajaiset ja täsmälliset kansallinen liikkumavara huomioon ottaen. Uusi ehdotettava hallinnollinen sääntely olisi myös jatkumoa muualla liikenteen lainsäädännössä käytössä jo olevalle hallinnolliselle seuraamussäntelylle.

Hyvät edustajat! Seuraamusjärjestelmän uudistaminen VAK-laissa tarkoittaisi käytännössä sitä, että vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetussa laissa luovuttaisiin rikosoikeudellisten päiväsakkojen käyttämisestä. Niiden sijaan kontrollin keinoiksi tulisivat hallinnolliset sanktiomaksut, liikennevirhemaksu ja seuraamusmaksu. Tämän liikennevirhemaksun määräisivät poliisi, Tulli ja Rajavartiolaitos toimialoillaan. Seuraamusmaksun taas puolestaan määräisi Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukes tai Säteilyturvakeskus STUK.

Tärkeähän on, että rikoslaissa säädettäisiin edelleen vakavista vaarallisten aineiden kuljetusrikoksista. Myös ympäristörikoksia voisi soveltaa edelleen vaarallisten aineiden kuljetuksissa tapahtuneisiin ympäristön turmelemisiin.

On tärkeää, että kuljetustoimintaan kohdistuvaa valvontaa kehitetään ja velvollisuuksien laiminlyönteihin puututaan. Muut keinot kuin sakottaminen tai maksujen määrääminen tulevat jatkossakin olemaan ensisijaisia keinoja, jotta varmistutaan kuljetusten turvallisuudesta. Yritysten hyvällä turvallisuuskulttuurilla on tässä asiassa keskeisin merkitys.

Arvoisa puhemies! Tämä täydentävä hallituksen esitys on valmisteltu liikenne- ja viestintäministeriössä yhdessä oikeusministeriön kanssa. Tämä täydentävä hallituksen esitys oli laajalla lausuntokierroksella viime kesänä. Vaarallisten aineiden kuljetuksesta annettu laki ja siihen liittyvät lait on tarkoitettu tulemaan voimaan ensi vuoden aikana. Toivon, että hallituksen esitys saa eduskunnassa myönteisen vastaanoton. [Ben Zyskowicz: Eiköhän!] — Kiitos. [Ben Zyskowicz: Eiköhän!]

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Essayah.

14.08 **Sari Essayah kd:** Kiitoksia, arvoisa puhemies! Ja kiitoksia ministerille — lieneekö ollut liikenne, joka viivästytti ministeriä pääsemästä paikalle. Saimme kuulla hyvän esityksen siitä, miksi tätä vaarallisten aineitten kuljetuksesta annettua lakia nyt on tarve uudistaa vähän laajemmaltikin. Sieltä asetuksesta siirretään tosiaan nyt sitten asetustasoista sääntelyä tänne lakiin ja tämä seuraamussäntely uudistetaan. Elikkä on tärkeätä, että luovutaan näistä rikosoikeudellisista seuraamuksista niiltä osin kuin sitten siirrytään näihin hallinnollisiin sanktioihin ja myöskin näihin liikennevirhemaksuihin.

Arvoisa puhemies! Tämä vaikuttaa hyvältä, järkevältä lakiesitykseltä, ja toivotaan, että eduskunta sitä ripeästi vie eteenpäin.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Juvonen.

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

14.09 Arja Juvonen ps: Arvoisa herra puhemies! Kiitos ministerille lakiesityksen esittelystä. Lausuntokierroksella tämä esitysluonnos oli lausuttavana ja 29 erilaista lausuntoa annettiin. Katson tästä esityksestä, että muun muassa Poliisihallitus on nostanut esiin sen, että ”oikeushenkilölle määrättävän liikennevirhemaksun tulisi summaltaan vastata samasta teosta tuomittavan rangaistuksen päiväsakon kokonaismäärää”. Poliisihallituksen mukaan ”vaarallisten aineiden kuljetusrikkomuksista määrätty liikennevirhemaksut olisivat tällöin oikeassa suhteessa muihin liikennevirhemaksulla käsiteltäviin tekoihin”. Kysyisin: miten, ministeri, suhtaudutte tähän Poliisihallituksen kantaan tähän lakiin liittyen? ”Poliisihallitus on ehdottanut myös oikeushenkilöille määrättävän liikennevirhemaksun rahamäärän korottamista. Poliisihallituksen mukaan ankarampi seuraamus lisäisi seuraamusjärjestelmän ennaltaestävyyttä ja vaikuttavuutta.” Nämä olivat tästä lausuntopalautteesta.

Mutta tärkeä asia tässä on käsittelyssä, ja kun vaarallisia aineita kuljetetaan tuolla liikenteessä, niin kanssakulkijoiden tien tulisi olla myös turvallinen. Siihenhän suomalaisen liikennekäyttäytymisen tulisi myös tähdätä, että jokaisella on siellä hyvä liikkua. Kysyisin, ministeri, teiltä — tuossa ennen kuin saavuitte saliin, nostin täällä esille liikenteessä tapahtuvat itsemurhat, ja kun olette nyt ministerinä täällä paikalla, niin kysyisin siitä — mitä voisimme tehdä sille, että yhä useampi suomalainen rahtari, raskaan kaluston kuljettaja, kohtaa uransa aikana itsemurhakandidaatin, joka ajaa päin hänen autoaan. On arvioitu, että jopa kymmenes liikenteessä tehty itsemurha tapahtuu raskasta kalustoa päin. Silloinhan tilanne olisi järkyttävä, jos kävisi niin, että tämä raskas kalusto sisältäisi vaarallisia aineita. Millä tavalla näihin tilanteisiin voidaan varautua? Kysyn teiltä myös: mitkä ovat poliisin resurssit tällä hetkellä valvoa erilaisia kuljetuksia ja raskasta kalustoa tuolla tieliikenteessä? — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kalmari.

14.11 Anne Kalmari kesk: Arvoisa herra puhemies! Mielestäni on viisautta se, että kun nähdään, että lainsäädäntöön tulee tarkistamistarpeita, niitä matkan varrella tehdään, vaikka se toki on surullista, että meidän vaikuttavuusarviomme ja... Niin kuin lain valmistelussa ei ihan kaikkea olla nähty. Mutta mielestäni tällainen jatkuva korjausprosessointi on ihan järkevä toimintatapa silloin, kun muutostarpeita nähdään. On ihan viisasta, että ymmärretään se, että seuraukset eivät olisi kohtuuttomat kuljettajille, ja että tätä asiaa tarkastetaan.

Nyt kuitenkin, kun elämme tällaisessa kansainvälisessä tilanteessa, missä ollaan, niin kaikilla sektoreilla on varautumista pyritty tarkentamaan. Sitä on tarkennettu vaikka erilaisissa kunnallisissa laitoksissa tai eri yritysten ja muitten tietojärjestelmissä, joista tekin vastaatte omalta osaltanne, mutta vaarallisten aineitten kuljetuksessa on omat riskinsä myös, ihan tällainen sabotaasin riski. Miten te näkisitte tämän käsittelyn yhteydessä, kannattaako siihen asiaan ottaa kantaa?

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Laakso.

14.13 Sheikki Laakso ps: Arvoisa puhemies! Todellakin toivon, että tämä lainsäädäntö olisi todellakin tarkkarajaista. Tietysti tulee huomioida esimerkiksi 65 §:ssä, kun puhutaan nimenomaan ajokielloista ja niitten määräämisestä ja tilannehan on se, että tälläkin hetkellä, kun verrataan esimerkiksi ajoaikoja lepoaikarikkomuksiin, usein puhutaan aika pienis-

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

tä, ja kuitenkin peilaten liikenneturvallisuuteen ja siihen, että se vaarantuisi, nämä sanktiot tulevat, ja sitä kautta tulee sitten ajokieltojuttuja ynnä muita. Lähinnä tässä oma huoleni on nimenomaan juuri siinä, että on esimerkiksi yksi paperi, mitä ei ole mukana, ja kuljettaja saa sitä kautta sakot siitä, ja sitten se kartuttaa siihen tilanteeseen, että ollaan kuukausi ilman ajokorttia, kuukausi ilman työtä ja kuukausi ilman tuloja. Liian usein näissä tämän päivän touhuissa siihen nähden, kun itse aikoinaan, yli 30 vuotta sitten alalle lähdin, on tullut kaikkien näköistä pikku juttua mukaan, mitä kuljettajan pitää ottaa huomioon. Ja jos siellä toimiston väki kirjoittaa näppäilyvirheen tietokoneellaan, niin siitä ei anneta sanktioita, mutta vastaavasti näppäilyvirheestä kuljettaja saa sakot tai huomautuksen näihin juttuihin, niin toivon mukaan tässä ei tule nyt sitä samaista ongelmaa, mikä on näitten ajo- ja lepoaikarikkomuksen osalta, että aika olemattomista rikkomuksesta saadaan aika hirvittävä riesa sitten kyseisille kuljettajille. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kankaanniemi.

14.15 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa herra puhemies! Tämä täydentävä esitys on varmasti ihan paikallaan, ja valiokunta käy luonnollisesti sen tarkoin läpi — tärkeä asia. Mutta haluan ministeriltä kysyä: Nukutteko hyvin yönne sen suhteen, että meillä kulkee niin kumipyörillä kuin kiskoilla eli junissa vaarallisia aineita halki suurtenkin taajamien? Esimerkiksi jossakin Kouvolassa rautatiellä on kulkenut ja on joitakin onnettomuuksiakin tai vuotoja ja tämän tapaisia tapahtunut. Sitten meillä Jyväskylässä Eurooppa-tie, ydinverkoon kulkeva tie, kulkee halki kaupungin asutuksen. Riskit tässä tilanteessa ovat aika isot, jos joku onnettomuus, vahinko sattuisi. Miten tällaisiin tilanteisiin on varauduttu? Ovatko viranomaisten toimintavalmiudet kunnossa tältä osin, tiedossa, milloin kuljetellaan ja muuta tällaista? Kun nyt siirrytään tähän hyvinvointialuejärjestelmään, niin tarvitaan pelastustoimen ja kaikkien eri viranomaisten yhteistyötä. Minkälaisena näette tämän tilanteen suomalaisten ja yleisen turvallisuuden näkökulmasta?

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Myllykoski.

14.16 Jari Myllykoski vas: Arvoisa herra puhemies! Oikeastaan otan tuohon samaan asiaan kuin edustaja Laakso täällä kiinni, mutta haluan vähän jalostaa sitä vielä pidemmälle. Jos, sanotaanko, liikennöitsijän huolimattomuudesta kuljettajalle aiheutuu liikennetrikomus, josta sitten kortti lähtee pois, se tarkoittaa todellakin, että kuukauteen ei esimerkiksi ole työtä eikä ansioita. Mutta yksi iso ristiriita tässä vielä on: tällaisella henkilöllä ei ole mahdollisuutta ansiosidonnaiseen päivärahaan siltä ajalta. Tämä aiheuttaa sen, että tätä pitää kyllä todella tarkkarajaisesti katsoa, ettei nyt tule kuljettajan piikkiin sellaista, mikä ei kuljettajasta johdu, vaan olisi tarvinnut ennen kuljetuksen liikkeellelähtöä hoitaa kuntoon niitten toimijoiden osalta, jotka siitä todellisuudessa ovat vastuussa.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mäenpää.

14.17 Juha Mäenpää ps: Arvoisa puhemies! Itselläni on joskus ollut ensin VAK-kortti ja sitten ADR-kortti, ja minä olen saanut suorittaessani asepalvelusta sen alkuperäisen VAK-kortin. Nyt kun elämme tämmöistä jonkinlaista poikkeusaikaa, vähän samanlaisia ajatuksia syntyy kuin edustaja Kalmarilla, ja vähän jalostin sitä.

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

Korona-aikanahan meillä oli jonkinlaisia joustoja sallittu ajoaikalakiin. Nyt kun elämme tämmöistä poikkeuksellista aikaa, niin ehkä olisi syytä miettiä myöskin näille ADR-kuljetuksille jonkinlaista joustoa nimenomaan siihen ajoaikalakiin, ettei nyt tuolla tien päällä joutuisi ajoaikalain takia pysähtymään ja jäämään nukkumaan jonnekin, vaan siinä olisi joustoa niin, että auton saa aina ajettua suojaan ja turvalliseen paikkaan. Ovat nämä vaaralliset aineet, mitä kuljetetaan, sitten nestemäisiä tai jauhemaisia, mitä tahansa, niin auto päätyisi aina ihan reilusti semmoiseen terminaaliin tai jollekin muulle alueelle, ettei tarvitse jäädä tuonne tien päälle makoilemaan. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Ranne.

14.19 Lulu Ranne ps: Arvoisa puhemies! Vaarallisten aineiden kuljetuksiin liittyvien lakien uudistaminen tulee tarpeeseen. Haluaisin nostaa tässä esiin hieman erilaisen näkökulman. Ympäristörikokset ja niihin kohdistetut resurssit liittyvät hyvin tiiviisti myöskin tähän lainsäädäntöön: valvontaviranomaisten mahdollisuudet puuttua, valvontaviranomaisten resurssit ja ennalta ehkäisevät mahdollisuudet. Tässä maassa meillä säädetään kaikenlaisia lakeja, mutta välttämättä ei varmisteta sitä, kuinka ne saadaan toimimaan tuolla käytännössä.

Tässä on tullut monissa puheenvuoroissa esiin se, että me eletään erilaisia aikoja, uhkavia aikoja, ja omavaraisuuden koskien nimenomaan meidän pohjavesiä täytyisi olla useammin esillä. Jos meillä ei ole puhdasta pohjavettä, jos meillä ei ole maanviljelyskelpoista maata, jos nämä pilaantuvat erilaisten ympäristöonnettomuuksien tai rikosten seurauksena, niin olemme hyvin syvissä ongelmissa. Jopa pohjaveden pilaamisen uhka on kielletty laissa. Kysyisinkin ministeriltä, kun oli puhetta, että eri ministeriöiden välillä on keskusteluja käyty, on lausuntoja pyydetty ja asiantuntijoita kuultu: miten ympäristöministeriön kanssa on keskusteltu näiden ympäristörikosten osalta? Oikeusministeri tässä olikin jo mukana. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Hoskonen.

14.21 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Edustaja Laakso omassa puheenvuorossaan kuvasi hyvin tätä tilannetta, miten pienistä virheistä voi joutua vastuuseen, mikä kuljettajan kannalta on aivan kohtuutonta. Samoin tässä edustaja todisti äsken siitä, että tällaisella henkilöllä, joka menettää ajo-oikeutensa, ei ole oikeutta ollenkaan käyttää esimerkiksi ansiosidonnaista päivärahaa, kun menee kortti alta. Tiedän monta tapausta omasta tuttavapiiristäni siitä, että perheen isä menetti ajokortin pitkäksi aikaa, ei ollut perheellä tuloja ja oltiin sitten kunnan toimeentulotukiluukulla. Nämä ovat aivan varmasti kohtuuttomia, ja kannattaa muistaa — jos me lähdemme tälle linjalle, että pienestä virheestä joutuu näin valtavan sanktion kohteeksi — että kyllä tässä yhteiskunnassa pitää olla inhimillisyyttä.

Arvoisa ministeri, tiedän, että teidän rinnassanne sykkii lämmin sydän. Te ymmärrätte tämän asian paremmin kuin allekirjoittanut, mutta ottakaa huomioon tässä asiassa ne kuljettajat, jotka tuolla tiellä kuljettavat vaikka vaarallisia aineita. He varmasti ovat rehellisellä asialla. He tekevät varmasti työtä sellaisinkin ajankohtina, kun me nukumme tai olemme juhlimassa tai vietämme aikaa perheen kanssa. Nämä miehet ja naiset, jotka siellä liik-

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

kuvat, ovat takuuvarmasti erinomaisen rehellisellä asialla Suomea rakentamassa. Toivon ymmärrystä tälle.

Mitä tulee lain täsmällisyyteen ja tarkkarajaisuuteen, niin ne ovat meidän kannaltamme viime aikoina vähän menneet huonoon suuntaan. Tänäkin päivänä erään asian käsittelyssä valiokunnassa nousivat esille nämä laillisuuden määritelmän tärkeät asiat — täsmällisyys ja tarkkarajaisuus — jotka valitettavasti hyvin monessa laissa ovat ihan retuperällä. Toivon, että tähän kiinnitetään huomiota.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kotiaho.

14.22 Jouni Kotiaho ps: Arvoisa puhemies! Kiitoksia ministerille esityksestä, ja lakiahan pitää aina päivittää. Tässä on kuultu, että VAK on ollut jo aikaa sitten ja ADR:kin oli siinä välillä, ja koulutuksen kautta se tulee kuljettajille.

Yksi asia, mikä siinä on nyt unohtunut ajo- ja lepoaikalakiin, mistä tässä edustajat puhuivat: se velvoittaa pitämään tauot, mutta niitä paikkoja ei ole, mihinkä ADR-auton, VAK-auton saisi luvallisesti pysäköidä vaikka vuorokausilepoa varten yhdeksäksi tunniksi. Laki sanoo, että pitää olla valvottu paikka. Nyt tiesuunnitelmia tehdään, hienoja ja kalliita tiesuunnitelmia, mutta mihinkään ei laiteta niitä raskaan kaluston lepopaikkoja. Nythän he ovat olleet vuorokausilevolla huoltoasemilla, ABC:n ja kaikkien muitten, missä on isoja parkkipaikkoja, mutta nyt on kahden tunnin lappuja tullut sinne ja ne kyöräävät pois sieltä. Tienvarteenhan lain mukaan ei saisi semmoista vaarallista ainetta jättää, oli se kuormattu taikka kuormaamaton. Tyhjä säiliöauto on yhtä vaarallinen, lähestulkoon — se on pommi, jos se on bensen jäljiltä.

Tämmöiseen asiaan kysyisin ministerin kantaa: onko ajateltukaan, että sinne lakiin laitettaisiin, että kun tiesuunnitelmia tehdään, niin pitää lepopaikkoja saada? — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Juvonen.

14.24 Arja Juvonen ps: Arvoisa herra puhemies! Koronarajoitusten ollessa päällä perussuomalaisille oli erityisen tärkeää, että huoltoasemat pystyvät olemaan ovet avoinna, jotta raskaan kaluston kuljettajat tai muut, jotka tarvitsevat taukotilaa ja -paikkoja ja joiden tuli pitää näitä lepoaikataukoja, pystyivät ne pitämään. Olikin hyvä, että sitä esitystä myös täällä kannatettiin.

Mutta, arvoisa ministeri, näitä kuljetettavia aineita voivat olla todellakin esimerkiksi polttoaineet, öljytuotteet, kaasut, teollisuuskemikaalit, torjunta-aineet ja lannoitteet, ja haluan nostaa tässä esille myös pelastushenkilökunnan työturvallisuuden. Ensi vuoden alustahan hyvinvointialueet aloittavat toimintansa, ja siellä myös pelastushenkilöstö toimii. Jos vaarallisia aineita kuljettava ajoneuvo, kulkuneuvo, joutuu onnettomuuteen, niin pelastushenkilökunnan työturvallisuuden näkökulmasta on erittäin tärkeää, että kuljetus on merkitty oikein. Jos sammuttimia tai muuta turvavarustetta puuttuu, voi kuljetuksista aiheutua sellaista vahinkoa, joka olisi ollut lakia noudatettaessa estettävissä. Kuorman käsittelyn turvallisuuden näkökulmasta on tärkeää, että kaikki logistiikkaketjuun kuuluvat toimijat tietävät, mitä kuorma sisältää ja millaisia riskejä sen käsittelyyn liittyy, ja erityisesti myös, että kuljettajat tietävät, mitä kuorma sisältää ja millaisia riskejä siellä on.

Pidän itsekin kohtuuttomana sitä, että kuljettaja joutuisi kantamaan vastuun siinä tapauksessa kuormasta, jos hän ei tiedä, mitä kuorma sisältää, tai jos jo logistiikassa on tehty

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

virheitä eikä ole kiinnitetty kaikkiin tärkeisiin asioihin huomiota. Silloin tuntuu väärälle, että rangaistus tulee kuskille, koska syylliset ovat jossakin muualla.

Mutta pelastushenkilökunnan työturvallisuus on erittäin tärkeä, ja toivon, että myös tätä lakia käsiteltäessä tämä huomioidaan, että kuljetukset on merkitty niin, että tiedetään, mitä siellä on, ja kukaan ei altistu ylimääräisille vaaratilanteille. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Harakka.

14.27 Liikenne- ja viestintäministeri Timo Harakka: Arvoisa puhemies! Nyt on todettava, että aivan harvinaisen korkeatasoista keskustelua on käyty tässä salissa. Kiitän siitä lämpimästi, ja olen iloinen myös siitä, että sekä kuljettajien turvallisuus että yleinen liikenneturvallisuus ovat tässä niin monen edustajan sydäntä lähellä.

Lähdetään liikkeelle vaikka noista resursseista, mikä on tietenkin aina tärkeä kysymys. Traficomien valvontaresursseja on tarkoitus lisätä tämän lain hyväksynnän myötä, luokkaa 1,3 miljoonaa euroa vuosittain. Liikenne- ja viestintävirasto tulee myöskin olemaan siis tämä koordinoiva valvontaviranomainen tässä.

Mitä tulee sitten yksittäisen kuljettajan saamiin seuraamuksiin, niin on ehkä hyvä huomata, että näitä sakkoja on määrätty vähän ja vähenevästi, noin 200 viime vuonna, joten näin ollen voidaan todeta, että asia on kohtuullisen hyvässä jamassa siltä osin. Mutta edustaja Laakson, joka todellakin kiinnitti huomiota tähän kuljettajaparkaan, on ehkä tärkeää havaita se iso muutos, ainakin periaatetasolla, joka tähän nyt esitetään. Aikaisemmin oikeushenkilö ei ole voinut olla se, jolle määrätään sakkoja. Nyt siis yritys joutuu vastuuseen esimerkiksi edustaja Juvosen äsken kuvailemissa tilanteissa.

Sitten kysymys ajo- ja lepoajoista, jotka edustajat Mäenpää ja Kotiaho toivat esille. Kyllä rohkenen olla sitä mieltä, että ajo- ja lepoajat on määrätty syystä eikä nyt ainakaan näitten vaarallisimpien aineiden kuljetuksen osalta ole niistä syytä lipsua. Sinänsä se huomio näistä raskaan liikenteen taukopaikoista on aivan oikea. Valtio on esimerkiksi pääkaupunkiseudun MAL-sopimuksissa näitä edellyttänyt pääkaupunkiseudun kunnilta. Selvää haluttomuutta on ollut näitä järjestää, mutta valtion tahtotila on tässä selvä.

Ja kyllä edustaja Kankaanniemi on täysin oikeassa, että merkittävä riski näihin kuljetuksiin sisältyy. Se ei sinänsä tässä lainsäädännössä muutu miksikään, mutta on ilman muuta selvää, että se on vaarallista toimintaa, johon täytyy kiinnittää huomiota.

Lopuksi vielä ehkä tähän inhimilliseen tekijään, tilanteeseen, jossa raskaan liikenteen kuljettaja joutuu joko tahalliseen tai tahattomaan onnettomuuteen — itseänikin henkilökohtaisesti, lähipiiriäni, tämä koskee. Kyllä täytyy sanoa, että se kuljettajan asema tällaisessa tilanteessa on järkyttävä. Lähtökohtaisesti silloin tutkitaan ajokieltoa ja liikenneluvan menettämistä, kun kuitenkin on tapahtunut esimerkiksi hengen kannalta kohtalokas onnettomuus. Täytyy sanoa, että tämä tekee tästä raskaan liikenteen ammatista entistä raskaamman.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kotiaho.

14.30 Jouni Kotiaho ps: Kiitos, arvoisa puhemies! Tämä nyt ei liity ihan tähän lakiin, mutta kun täällä on puhuttu poliisistakin ja valvonnasta, niin ottaisin esille tällaisen asian kuin sen, että liikkuva poliisi aikanaan lakkautettiin. Se oli toimiva systeemi, ja se oli siinä mielessä tasapuolinen kaikille, niin ammattikuljettajille kuin muillekin, että siellä oli-

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

vat ammattimiehet, alaan perehtyneet poliisimiehet, tarkastamassa niitä ajoneuvoja ja määräämässä niitä sanktioita, jos tarvitsi. Olisiko semmoinen mitenkään mahdollista palauttaa sinne? Jos on joku jarruvalo tai sivuvalo, siitä kirjoitetaan sakko, ja sitten ei huomata niitä tärkeimpiä asioita. Elikkä ammattimiehiä pitäisi olla siellä viranomaispuolellakin. — Kii-tos. [Tuomas Kettunen: Edustaja Kotiaho tietää, mistä puhuu!]

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin liikenne- ja viestintävaliokuntaan, jolle lakivaliokunnan on annettava lausunto.

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 228/2022 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Keskustelu, ministeri Andersson.

Keskustelu

14.32 **Opetusministeri Li Andersson** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuon eduskunnan käsiteltäväksi hallituksen esityksen varhaiskasvatuksen asiakasmaksulain 5 §:n muuttamisesta. Tässä esityksessä alennetaan varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja niin, että maksujen perusteena olevia tuloarvoja korotetaan 33 prosenttia. Esityksellä parannetaan lapsiperheiden ostovoimaa, tuetaan pieni- ja keskituloisia lapsiperheitä elinkustannusten ja sähkön voimakkaan hinnannousun vuoksi. Esitys liittyy valtion talousarvioesitykseen, ja lain on tarkoitus tulla voimaan pysyvästi 1. päivä maaliskuuta 2023 alkaen.

On syytä kiinnittää huomiota siihen, että tämän lainmuutoksen myötä merkittävä osa suomalaisesta varhaiskasvatuksesta on jatkossa kokonaan maksutonta. Asiakasmaksut laskevat kaikkien muiden asiakasmaksujen piirissä olevien tulokymmenysten mediaanituloilla paitsi suurimman tulokymmenyksen. Muutoksen johdosta viiteen alimpaan tulokymmenykseen kuuluvat perheet olisivat pääosin vapautettu kokonaan varhaiskasvatusmaksuista mediaanituloilla tarkasteltuna. Arviolta jopa 30 000 uutta perhettä siirtyy niin sanottuun nollamaksuluokkaan. Tämä on tärkeä arvovalinta. Esimerkiksi kolmen hengen perheistä, joissa yksi lapsi osallistuu varhaiskasvatukseen, seitsemän pienituloisinta tulokymmenystä ei keskimäärin jatkossa maksaisi varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja. Kahdeksannessa tulokymmenyksessä varhaiskasvatuksen asiakasmaksut ovat mediaanituloilla kuukaudessa noin 77 euroa.

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen alentamisen seurauksena kuntien maksutuottojen arvioidaan alenevan noin 70 miljoonaa euroa. Tämä kompensoidaan kunnille kohdistamalla niille aiempaa suurempi osa yhteisöveron tuotosta. Verontilityslain ja tuloverolain muut-

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

tamisesta annetaan erillinen hallituksen esitys. On kuulunut huolta siitä, että yhteisövero ei kohdennu kuntiin samassa suhteessa kuin kunnat menettävät varhaiskasvatuksen asiakasmaksutuloja. Tästä aiheutuvaa haittaa lievennetään kuitenkin ylikompensaatiolla, eli maksutulokertymän menetystä, joka on 70 miljoonaa, kompensoidaan kohdentamalla 100 miljoonaa yhteisöveron tuottoa kunnille.

Arvoisa puhemies! Varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen alentamisen arvioidaan tuovan varhaiskasvatukseen noin 2 900 uutta lasta. On äärimmäisen tärkeää ja puolueiden kesken on myöskin ollut laajaa yhteisymmärrystä siitä, että haluamme sekä edistää maksutonta varhaiskasvatusta että edistää varhaiskasvatuksen osallistumisasteen nousua, ja molempien tavoitteiden osalta on myöskin edistytty reippain askelein. Olemme julkisuudesta kuitenkin kaikki pitkään saaneet lukea, että varhaiskasvatuksen henkilöstötilanne paikoin on kriittinen — me tarvitaan paljon uusia ammattilaisia alalle — ja siksi on äärimmäisen tärkeää, että panostuksia myös varhaiskasvatuksen laatuun jatketaan tulevaisuudessa, eli rahaa on riitettävä myöskin siihen, että parannetaan työskentelyolosuhteita ja laatua varhaiskasvatuksen piirissä. Tämä hallitus on lisännyt varhaiskasvatuksen pysyvää rahoitusta, indeksikorotukset pois lukien, lähes 50 miljoonaa euroa — indeksikorotukset toki sitten kasvattavat tätä summaa. Laadukas varhaiskasvatus on jokaisen lapsen oikeus, ja meidän tulee huolehtia siitä, että tämä oikeus toteutuu myös käytännössä, ei vain juhlapuheissa. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Räsänen.

14.35 Päivi Räsänen kd: Arvoisa herra puhemies! Tämä hallituksen esitys asiakasmaksujen alentamisesta nostamalla 33 prosentilla tuloaroja on varmasti ilouutinen monelle perheelle, ja jos hyviä puolia luettelen tässä vielä, niin on tärkeää, että tuloarojen muutos kohdentuu keskituloiisiin perheisiin, joilla muutenkin kustannukset nousevat korkealle. Pienituloiset perheet ovat jo nykyisin maksuttomuuden piirissä, ja nyt siis yhä useampi perhe pääsee tähän maksuttoman varhaiskasvatuksen piiriin.

Hyvä tavoite on myös lisätä työnteon kannustimia, ja niin kuin esityksessä todetaan, niin kannustinten parantuessa työllisyyden arvioidaan parantuvan noin 1 900 henkilöllä vuoteen 2026 mennessä. Toivottavasti tämä toteutuu.

Mutta tämän johdosta myös varhaiskasvatuksen käyttötarve kasvaa. Toki positiivista on se, että verotulot kasvavat, sosiaaliturvamenot toivon mukaan pienenevät, mutta lausuntopalautteessa on tuotu laajasti esille huoli siitä, että varhaiskasvatuksen lainsäädännön ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukainen varhaiskasvatuksen toteuttaminen on jo tällä hetkellä erittäin haasteellista juuri resurssien riittämättömyyden ja henkilöstöpulan vuoksi. Tämän muutoksen, jota nyt ollaan tekemässä, arvioidaan lisäävän noin 2 900 lasta varhaiskasvatuksen osallisuuteen vuoteen 2026 mennessä, ja tälläkin hetkellä keskeinen ongelma on päivähoidon tilanne, eikä asiakasmaksujen alentaminen tätä laatukysymystä paranna — päinvastoin se lisää ongelmia, koska lasten määrä lisääntyy. Monin paikoin on jopa vaikeutta saada edes päiväkotipaikkaa isoissa kaupungeissa. Saman perheen lapsille tarjotaan päiväkotipaikkoja eri päiväkodeista eri puolilla kaupunkia, mikä tekee jo hoitoon viemisestä haasteellista.

Olisikin todella tärkeää nyt saada kuulla vaikkapa ministerin suusta, mitkä ovat tämän lisäyksen vaikutukset varhaiskasvatuksen henkilöstömäärään ja varhaiskasvatuksen laatuun, ja ihmettelen, että tuosta esityksestä ei löytynyt tällaista lukemaa. Tässä on vähän sa-

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

manlainen tilanne kuin tuossa vanhusten ympärivuorokautisen hoidon henkilöstömitoituksen parantamisessa, että ei sitten ole tietoa, millä tavalla nämä tekijät, varhaiskasvatuksen opettajat ja hoitajat, lastenhoitajat, tänne saadaan ja mikä on myös tilojen tarve. Kun tavoitellaan laatua, kysymys on riittävästä henkilöstömäärästä, riittävän pienistä lapsiryhmistä. Huonosti resursoitu varhaiskasvatus ei ole lapsen etu, ja uskon, että monissa perheissä ilahduttaisiin siitä hyvästä laadusta ja riittävän pienistä ryhmistä vielä enemmän kuin näitten maksujen alentamisesta, ja hallituksen todellakin tulisi nyt antaa vastaukset siihen, millä tavalla laatua ja resurssien tasapainoa kehitetään enemmän kuin tätä ikään kuin osallistumisasteen kasvua. Vaihtuva henkilökunta ja henkilöstön puute ovat todellisia ongelmia, mikä ei lisää myöskään sinne varhaiskasvatukseen viemisen houkuttelevuutta. Keskituloisten kohdalla hoitoon viemisen esteenä tälläkään hetkellä tuskin on se maksujen korkeus, ainakaan kaikkien kohdalla, vaan se, että hoito halutaan erityisesti pienten lasten kohdalla järjestää toisin, jos tuntuu, että se hoito ei ole riittävän laadukasta.

Keskeisiä ongelmia myös tällä alalla ovat palkkauskysymykset. Vaikka ne eivät ministerin tontille kuulu, niin tässä yhteydessä on kyllä välttämätöntä nostaa sekin esiin. Yliopistokoulutuksen saaneen varhaiskasvatuksen opettajan palkka on kuntasektorilla kuukaudessa keskimäärin 2 799 euroa ja yksityisellä 2530 euroa, ja kun palkkataso pitkään koulutukseen ja vaativaan työhön nähden on näin matala, niin kyllä monella on sitten houkutus hakeutua muihin tehtäviin, vaikka tätä koulutustakin lisättäisiin. Ja palkkausta on vaikea parantaa, ellei tähän varhaiskasvatusalaan saada osoitettua lisää resursseja. Tämä esitys ei sitä ratkaise. Päinvastoin, tämä lisää haasteita, koska se lisää lasten määrää päivähoidossa ilman, että meillä on mitään tietoa siitä, että resurssit tulisivat perässä. Eli vielä asiakasmaksujen alentamista tärkeämpää olisi panostaa siihen, että alasta saataisiin houkuttelevampi, ja resursseja on mielestäni välttämätöntä kohdentaa myös henkilökunnan palkkaukseen ja määrään, lapsen ja henkilöstön edun mukaisesti ryhmäkokoihin. Hätähuudot varhaiskasvatuksesta, monin paikoin hyvin kaoottisestakin tilanteesta, on otettava vakavasti.

Tässä yhteydessä on syytä kiinnittää huomiota myös yksityisen varhaiskasvatuksen toiminnan edellytyksiin, sillä tämän esityksen myötä asiakasvirta julkisesti tuotettuihin palveluihin kasvaa ja heikentää yksityisten toimijoiden toimintaedellytyksiä. Palautteen antajien mukaan jo vuonna 2021 voimaan tullut asiakasmaksujen alennus aiheutti siirtymistä kunnan järjestämän varhaiskasvatuksen piiriin.

Arvoisa puhemies! Ihan lopuksi totean, että esityksen fiskaaliset vaikutukset valtiontalouteen ovat huolestuttavia. Menojen lisääminen tapahtuu jälleen kerran valtion velkataakkaa kasvattamalla eikä ole siksikään kestäväällä pohjalla. Jos meillä ylipäättään voi olla varhaiskasvatuspalveluita tulevaisuudessa, on julkisen talouden tilaa saatava kestävämmälle pohjalle.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kivelä, Mai.

14.43 Mai Kivelä vas: Arvoisa puhemies! Varhaiskasvatuksen maksujen alentaminen on hieno asia, ja tämä on tervetullut kädenojennus vastata inflaatioon ja esimerkiksi nyt sähköjen hinnannousuun. Tämä parantaa erityisesti pienituloisten ja keskituloisten lapsiperheiden asemaa.

Maksujen alentaminen voi osaltaan myös vähentää työnteon kannustinloukkoja ja parantaa työnteon taloudellista hyötyä. Kun työllisyys paranee, nousee myös varhaiskasva-

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

tuksen osallistumisaste, millä on kauaskantoisia vaikutuksia esimerkiksi lasten välisiin oppimiseroihin. Yhteiskunnallisesta näkökulmasta varhaiskasvatuksen osallistumisasteen kasvu lisää myös sukupuolten tasa-arvoa. Koska naisilla useimmiten on hoitovastuu perheissä, heijastaa varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten määrä myös sitä, millaiset mahdollisuudet naisilla on tehdä palkkatyötä. Maksujen alentaminen ei siis ole ainoastaan yksi vastaus tähän akuuttiin kriisiin, vaan myös tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskysymys.

Arvoisa puhemies! Se, että meillä on maksuton peruskoulu ja nyt myös maksuton toinen aste, tasaa sosioekonomisen taustan synnyttämiä eroja valtavasti. Myös varhaiskasvatukseen osallistumisella on isoja vaikutuksia myöhempään elämään. Varhaiskasvatus kehittää lasten kielitaitoa ja kognitiivisia taitoja, edistää sosiaalisten suhteiden kehittymistä ja tarjoaa sellaisia vertaisuuksia, joihin kotona ei välttämättä ole mahdollisuutta. Varhaiskasvatukseen osallistuminen parantaa lasten valmiutta aloittaa koulutie, ja sillä on myös vaikutuksia oppimiseen ja pärjäämiseen koulussa myöhemminkin.

On valitettavasti kuitenkin niin, että varhaiskasvatukseen osallistuu Suomessa huomattavasti vähemmän lapsia kuin muissa Pohjoismaissa. Sekä hallituksella että omalla puolueellani, vasemmistoliitolla onkin tavoitteena nostaa varhaiskasvatuksen osallistumistasetta. Olen siis iloinen, että varhaiskasvatuksen maksujen alentamiseen on päädytty. Se lisää varhaiskasvatuksen kysyntää, mikä tasaa tietä erityisesti vähävaraisissa perheissä kasvaville lapsille. On myös hienoa, että tämän uudistuksen myötä arviolta 30 000 kotitaloutta siirtyy maksuttoman varhaiskasvatuksen piiriin. Itse ajattelen, että koko varhaiskasvatus voisi olla tulevaisuudessa maksutonta.

Arvoisa puhemies! Jokaisella lapsella tulee tosiaan olla oikeus saada laadukasta varhaiskasvatusta, ja kuten ministeri täällä toi hyvin esille ja kuten tiedämme, henkilöstöresurssipula, uupuminen on näiden maksujen lisäksi aito haaste tämän tavoitteen saavuttamiseksi. Eli samaan aikaan, kun tehdään panostuksia varhaiskasvatuksen osallistumisasteen kasvattamiseksi, on myös pidettävä huolta siitä, että varhaiskasvatuksen resurssit turvataan nyt ja jatkossa. — Kiitos.

14.46 Ben Zyskowiec kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tämähän on hyvä asia, mutta samalla tämä esitys on kuvaava esimerkki nykyhallituksen päätöksenteosta ja siitä, että hallitus ei välitä velkaantumisesta vähääkään. Nimittäin kun keskustan puheenjohtaja Annika Saarikko keksi vaalitemppuna yhden kuukauden ylimääräisen lapsilisän, niin sosiaalidemokraatit halusivat saada tämän lisäksi varhaiskasvatusmaksuihin alennusta ja vasemmistoliitto halusi saada näiden kahden lisäksi korotuksia eräiden sosiaali-etuuksien lapsikorotuksiin. Nämä kaikkihan ovat hyviä asioita. [Mai Kivelä: Hyvä! — Pia Lohikoski: Niin ovat!] Näin voidaan toimia, kun ei ole minkäänlaista budjettirajoitetta, ei välitetä vähääkään siitä, mitä velkaantuminen tarkoittaa: kaikki hyvät eri puolueiden vaatimukset voidaan toteuttaa.

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Andersson.

14.47 Opetusministeri Li Andersson: Arvoisa puhemies! Tähän yleiseen tilanteeseen liittyen toisin itse esille, että hyvin monet tahot ovat nimenomaan suosittaneet hallituksille kohdennettuja tukitoimia. Esimerkiksi nämä köyhimpien lapsiperheiden etuuksien korotukset, mihin edustaja Zyskowiec viittasi, ovat nimenomaan kohdennettuja tukitoimia yhteiskunnan kaikkein vähävaraisimmille. Tälläkin toimenpiteellä, tällä maksujen alennuk-

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

sella, kuten monet edustajat, myöskin edustaja Räsänen, tässä ovat tuoneet esille — samalla, kun pystytään tätä kautta tukemaan pieni- ja keskituloisten lapsiperheiden ostovoimaa inflaation oloissa — saadaan samanaikaisesti toteutettua monia muita hyviä asioita: parannettua työnteon kannustimia ja myöskin lisättyä niiden lasten määrää, jotka varhaiskasvatukseen osallistuvat. Siksi muun muassa myöskin edellisellä hallituskaudella tehtiin ihan vastaavan suuruinen muutos näihin maksuihin.

Mitä tulee huomioihin, jotka on nostettu esille liittyen laatuun, pitää todeta, että ministerinä yhdyin niihin aika pitkälti. Olen itsekkin sitä mieltä, että meillä pitää riittää resursseja myöskin varhaiskasvatuksen laadun vahvistamiseksi. Tämän hallituskauden aikana, kun katsotaan indeksikorotukset mukaan lukien varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen pysyvä rahoitus, se on kasvanut melkein 300 miljoonaa, ja sen päälle tulee vielä tasa-arvorahoitus, joka on myönnetty tällä kaudella sekä varhaiskasvatukseen että perusopetukseen. On myös tehty ihan suoraan lainsäädäntöön ja asetuksiin parannuksia: on pienennetty ryhmäkokoja yli kolmevuotiaiden osalta, on tiukennettu tulkintaa liittyen tilapäisiin ylityksiin, on säädetty varhaiskasvatuksesta annettavasta tuesta, on lisätty koulutusmääriä korkeakouluissa, vaikka edelleen varmasti on tarvetta myöskin siellä sitä paikkamäärää lisätä.

Siitä huolimatta tämä henkilöstötilanne jatkuu erittäin vaikeana, ja itsekkin olen sellaisen johtopäätöksen tehnyt, että tämä asia ei ratkea myöskään ilman parannuksia työehtoihin ja palkkaukseen. Kuten edustaja Räsänen totesi, me emme pysty siitä täällä suoraan päättämään kansanedustajina, mutta ainakin itse olen julkisuudessa tuonut esille, että ainakin itse toivon, että näille ammattilaisille maksettaisiin enemmän palkkaa ihan puhtaasti siitä syystä, että pääkaupunkiseudulla on aika vaikeaa löytää asuntoa, tulla toimeen sillä palkalla, mitä näille alan ammattilaisille maksetaan. Jos sitten asuu toisessa kunnassa, missä myöskin on tarvetta varhaiskasvatuksen ammattilaisille, on totta kai sitten helpompi jäädä siihen kuntaan sitä työtä tekemään. Eli minun nähdäkseni tämän tilanteen ratkaiseminen vaatii ikään kuin tällaisen hyvän kierteen luomista: toimia valtiolta, toimia kunnilta, toimia myöskin siellä työmarkkinapöydässä, ennen kaikkea yhteistyötä varhaiskasvatuksen aseman ja laadun parantamiseksi.

Pahoittelen, puhemies, omaa aikatauluani, mutta tämän tärkeän keskustelun kanssa päällekkäin on varhaiskasvatuksen kriisikokous, minkä kollegani Honkonen on kutsunut koolle, [Sari Sarkomaa: Se varhaiskasvatuksen arvostamisesta!] joten ajattelin, että itse lähtisin täältä hieman etuajoissa tästä lähtien. Pahoittelen sitä kaikille edustajille. [Vasemmalta: Ihan hyvä valinta!]

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Lohikoski.

14.51 Pia Lohikoski vas: Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys varhaiskasvatusmaksujen alentamisesta on tervetullut tuki inflaation laukkaamisesta kärsiville lapsiperheille. Pieni- ja keskituloisissa perheissä on pelätty lähestyvää talvea sähkön hinnan nousun vuoksi. Nämä perheet voivat olla sellaisia, joissa ei välttämättä aiemminkaan ole ollut paljon ylimääräistä tuhlettavaa mutta on kuitenkin pärjätty — nyt voi olla toisin. Mutta on hyvä, että hallitus on tarttunut toimeen ja on varmistamassa, että lapsiperheissä pärjättäisiin myös tulevien vaikeiden aikojen yli. Tässä kokonaisuudessa varhaiskasvatusmaksujen alentaminen on merkittävä tuki, jonka lisäksi esimerkiksi joulukuussa on luvassa tämä ylimääräinen lapsilisä, johon täälläkin on viitattu.

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

Arvoisa puhemies! Varhaiskasvatus on tärkeä eriarvoisuutta purkava järjestelmä, jolla varmistetaan, että perhetausta ei pääse luomaan oppimiskuiluja lasten välille. Esimerkiksi oppimisen tuen tarve huomataan paremmin, jos lapset ovat varhaiskasvatuksen piirissä. Varhaiskasvatuksen laatu on Suomessa hyvä, ja sen parantamiseen tulee jatkossa satsata enemmän. Sekä pienemmät ryhmäkoot että riittävä henkilöstö ovat tärkeitä asioita. Siksi varhaiskasvatuksen laatuun tulee satsata myös lisäresursseja tulevaisuudessa.

Arvoisa puhemies! Entistä useampi keskituloinenkin pääsee jatkossa varhaiskasvatusmaksujen huojennuksen piiriin, kun tuloarajaa nostetaan. Uudistus tuo kuitenkin myös haasteita kunnille, ja tämä on tärkeää tunnistaa. On uutisoitu, että esimerkiksi Mikkeli joutuu pohtimaan, onko sen tarkoituksenmukaista periä enää maksuja yhä pienenevältä määrältä varhaiskasvatuksen asiakkaita. Siellä on arvioitu, että jatkossa jopa 75 prosenttia asiakasperheistä olisi vapautettu varhaiskasvatusmaksuista. Jos on kustannustehokkaampaa poistaa varhaiskasvatusmaksut kokonaan, on kuntien järkevää tehdä vaikutusarviointia maksuttomaan varhaiskasvatukseen siirtymisestä. Maksuttoman varhaiskasvatuksen tarjoaminen onkin pidemmällä aikavälillä hyvä tavoite, johon tulisi pyrkiä myös valtakunnallisesti, sillä ovathan muutkin koulutusasteet Suomessa maksuttomia.

Arvoisa puhemies! Valtio on korvaamassa kunnille varhaiskasvatusta koskevat maksutulot, jotka kunnat ovat nyt menettämässä maksujen vähenemisen takia. Käytännössä tämä on tarkoitus toteuttaa muuttamalla yhteisöverotuoton jako-osuutta, toisin sanoen kunnille ollaan jakamassa suurempi potti yrityksiltä kerättävien verojen tuotoista. Kuntien maksutuottomenetysten kompensoimiseksi on varattu noin 100 miljoonaa euroa. Valtakunnan tasolla kokonaismäärä on Kuntaliiton arvion mukaan riittävä. Ongelmallista kuitenkin on, että kompensatiotapa kohtelee kuntia eriarvoisesti, koska se kohdentuu kuntiin eri tavalla riippuen kunnan yhteisöverotuotosta. Vastaisuudessa toivon, että lakimuutoksia tehtäessä huomioitaisiin, että kompensointien rahoitusmallia tulisi hakea mieluummin valtionosuusjärjestelmän kautta, koska yhteisöverokanta on eri kunnissa erilainen.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kvarnström.

14.55 Johan Kvarnström sd: Arvoisa puhemies, ärade talman! Varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen alentaminen on perusteltua. Se helpottaa perheiden taloutta ja edistää työllisyyttä. Lisäksi muutos nostaa varhaiskasvatuksen osallistumisastetta.

Osa ajattelee, kuten esityksestä saadusta palautteesta kävi ilmi, että maksujen alentaminen voi vaikuttaa varhaiskasvatuksen laatuun, mutta se ei ole hyvä perustelu sille, että osa lapsista jätettäisiin varhaiskasvatuksen ulkopuolelle. Sillä argumentilla voisimme puhua osallistumisasteen laskemisen puolesta, koska se helpottaisi kustannuspaineita ja henkilöstöpulaa, mutta se olisi haitallista sekä tasa-arvon että työllisyyden kannalta. Sen sijaan tarvitsemme uusia panostuksia eri puolilla Suomea vallitsevan akuutin tilanteen helpottamiseksi.

Arvoisa puhemies! Tämä ehdotus parantaa työnteon taloudellista kannattavuutta. Toimenpide tukee lapsiperheitä ja pienentää yhtä kannustinloukkua. Esityksessä ehdotetaan, että kaikkien perheiden tuloarajoja korotettaisiin 33 prosenttia. Monien perheiden maksu alennetaan nolnaan euroon. Monet perheet saavat tuntevan alennuksen, joka on osalle kymmenien eurojen suuruinen ja osalle yli 100 euron suuruinen. Kaikkein pienituloisimmat on tietenkin jo vapautettu maksusta, mutta heitä autetaan muilla tavoin näinä vaikeina aikoina. Tämä muutos voi auttaa suhteellisen pienituloisia ja keskituloisia lapsiperheitä, myös

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

niillä on hankaluuksia saada rahat riittämään arjen menoihin tässä tilanteessa. Tämä on yksi monista keinoista, joilla heitä yritetään auttaa selviämään elinkustannusten noususta.

Tämä kuitenkin poikkeaa monista väliaikaisista tuista sillä tavoin, että tämä on tarkoitettu pysyväksi. Maksuja alennetaan yhteensä 70 miljoonalla eurolla, ja kuten esityksessä lukee, työnteon kannustinvaikutusten parantuessa työllisyyden arvioidaan parantuvan noin 1 900 työllisellä vuoteen 2026 mennessä. Tämä johdosta myös varhaiskasvatuksen käyttötarve kasvaa, mutta samalla verotulot kasvavat ja sosiaaliturvamenot pienenevät.

Arvoisa puhemies! Laki ehdotetaan tulemaan voimaan ensi vuoden maaliskuussa, ja tästä tavoitteesta on tärkeää pitää kiinni. Vaikka kuntien mielestä olisi parempi — mikä on ihan ymmärrettävä — että muutos tulisi voimaan elokuussa, meidän on vastattava ihmisten tuen tarpeeseen heidän arjessaan niin pian kuin mahdollista myös tätä kautta. Oikeastaan meidän tulisi pyrkiä vielä maaliskuuta aikaisempaan toimeenpanoon.

Arvoisa puhemies! Toivoisin, että valiokuntakäsittelyssä kiinnitettäisiin huomiota kahteen asiaan: ensinnäkin kunnille yhteisöverosta maksettavaan kompensatioon. Miten voimme auttaa niitä kuntia, joilla ei ole paljon yhteisöveron tuottoja, ja miten voimme tasoittaa sen vaikutusta, että joillekin maksetaan liikaa kompensatiota ja joillekin liian vähän?

Toiseksi: miten voimme auttaa niitä perheitä, joiden lapset ovat yksityisessä varhaiskasvatuksessa? Loppujen lopuksi melko harva kuuluu myöhemmin päivitettävän hoitolisän piiriin. Voivatko kunnat anoa kompensatiota yksityisistä tuottajista siten, että maksujen alennus hyödyttäisi myös heitä, joiden lapset ovat yhdistysten pyörittämissä päiväkodeissa? Kuntalisä on yksi käytettävissä oleva työkalu, mutta se luo ongelmallisia eroja kuntien välille.

Tarvitsemme sellaisen järjestelmän, jossa jokaisella on yhdenvertainen oikeus päivähoittoon. Parhaiten se onnistuu minun mielestäni kuntien järjestämänä ja voittoa tavoittelemattomien yksityisten tuottajien täydentäessä tarjontaa.

Ärade talman! En sänkning av avgifterna inom småbarnspedagogiken är motiverad. En sänkning hjälper familjernas ekonomi och gynnar sysselsättningen. Samtidigt främjar ändringen ett ökat deltagande i småbarnspedagogik. — Tack, kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Sarkomaa.

14.59 **Sari Sarkomaa kok:** Arvoisa puhemies! Silloin kun puhumme varhaiskasvatustalusta, puhumme yhdestä Suomen tärkeimmästä asiasta: pienten lasten kasvatuksesta ja koulutuksesta ja Suomen tulevaisuudesta. Kun varhaiskasvatustalusta hyväksyttiin tässä salissa, silloin yhteinen tavoitteemme oli se, että varhaiskasvatus siirtyy osaksi lasten opinpolkua ja luomme vahvan pedagogisen perustan varhaiskasvatukselle. Silloin myös hyvin vahvasti kokoomuksen eduskuntaryhmä nosti esille sen, että varhaiskasvatus on jokaisen lapsen oikeus ja miten tärkeää on se, että me varmistamme, että on riittävästi moniammatillisia ammattilaisia sitten, kun tuo varhaiskasvatustalusta kokonaisuudessaan 2030 astuu voimaan.

Täällä puheenvuoroissa on jo nostettu esille — on mainiota, että täällä on sivistysvaliokunnan puheenjohtaja — ja on tärkeää, kun tässä lakiesityksessä nyt käsitellään varhaiskasvatustalusta, että tässä arvioidaan, minkälaiset henkilöstövaikutukset tällä on, minkälaiset vaikutukset tällä on varhaiskasvatuksen laatuun, miten voitaisiin kohdentaa paremmin tuo kompensatio, joka tässä lakiesityksessä on, ja minkälainen vaikutus tällä lakiesi-

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

tyksellä on yksityiseen päivähoitoon. Yksityinen päivähoito on osa monien varsinkin suurten kaupunkien palvelutuotantoa, ja on tärkeää, että tämä hyvää tarkoittava lakiesitys ei siten aiheuta haittavaikutuksia, ne pitää olla arvioituna tässä.

Arvoisa puhemies! Debattia käytin yhden puheenvuoron verran, ja jatkan nyt siitä. Edustaja Zyskowicz nosti vahvasti esille huolen siitä, että tämä hallitus on erittäin rumasti elänyt lasten piikkiin. Ennen koronaa otettiin miljardi euroa velkaa, ja koronan ja turvallisuustarpeiden lisäksi on otettu velkaa yli 10 miljardia euroa. Eduskuntakauden jälkeen velkaa on 150 miljardia, ensi vuodeksi esititte 8 miljardia euroa velkaa, ja se kaikki menee lastemme maksettavaksi. Joskus tuon velkaantumisen on loputtava, ja sen takia, kun puhutaan lasten asioista, ei voi olla nostamatta esille huolta siitä, että lasten piikkiin eläminen on rumaa. Sen takia kokoomuksen eduskuntaryhmä on esittänyt toimia, että taloutta myöskin sopeutettaisiin sen lisäksi, että tehdään toimia, jotta talous kasvaa. Meillä on vastuu miettiä, minkälaisen tulevaisuuden me lapsillemme jätämme.

Hyvä esimerkki tuosta kestävästä, vastuuttomasta, talouspolitiikasta on se, että hallitus laittoi, aivan oikein, rahaa perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen laaturahoihin, mutta huolimatta valtavasta velkaantumisesta niille ei löydetty tilaa kehyksistä, eli nuo rahat romahtavat sitten ensi vuonna. Tilanne on aika järkyttävä. Täällä ministeri puhui siitä, että halutaan huolehtia varhaiskasvatuksen laadusta ja tehdään toimia sen eteen. Se, mitä te esitätte budjettiesityksessä, on se, että varhaiskasvatuksen kehittämisrahat päättyvät kokonaan, kaikki, eli leikkaus on 140 miljoonaa euroa. Varhaiskasvatuksen laadun, yhdenvertaisuuden, tasa-arvon kehittämisrahat päättyvät kokonaan, ja perusopetuksen laaturahoitusta jää vain 15 miljoonaa euroa. Tämä tarkoittaa esimerkiksi kotikaupungissani Helsingissä sitä, että tulee lähestulkoon 10 miljoonan euron leikkaus. Tämä tarkoittaa opettajia vähemmän, tämä tarkoittaa suurempia oppilasryhmiä, vähemmän tukea.

Siinä mielessä vakavasti katson hallituspuolueisiin: jos te haluatte huolehtia myöskin varhaiskasvatuksen laadusta, niin toivon, että vielä eduskuntakäsittelyssä budjettiin voitaisiin tehdä sellainen muutos, että vähemmän velkaantumatta asioita priorisoimalla voitaisiin tämä määrärahojen valtava leikkaus perua. Kokoomus tulee esittämään tästä oman ehdotuksensa vaihtoehtobudjetissa marraskuussa, ja toivon, että tähän ehdotukseen tartuttaisiin ja vietäisiin sitä eteenpäin.

No, tässä käsittelyssä olevassa lakiesityksessä todellakin alennetaan varhaiskasvatusmaksuja, ja se on monelle perheelle iloinen yllätys. Kokoomus on hallituspuolueena tehnyt toimia varhaiskasvatusmaksujen kohtuullistamiseksi, ja olemme esittäneet sitä myös vaihtoehtobudjetissa. Ja erittäin tärkeää on se, miten tämä vaikuttaa, eli työ tulee kannattavammaksi, ja on tärkeää katsoa myöskin valiokuntakäsittelyssä, ettei tässä ole mitään elementtejä, että tämä sitten lisäisi jossain kannustinloukkuja. Tämä on varmasti monelle perheelle erittäin tervetullut, kun nähdään, mikä on inflaatiotilanne, miten esimerkiksi sähkön hinta kasvaa eli todella iso helpotus monelle perheelle.

Mutta iso huoli on talouden lisäksi myöskin siitä, ovatko palvelut saatavilla. Esimerkiksi Helsingissä me joudutaan sulkemaan päiväkotia, ollaan viivästetty päiväkotien avautumista sen takia, että ammattilaisia ei ole riittävästi. Ja sen takia pidin aika vakavana valuvikana, että tässä ei käsitteäkseni ole arvioitu tämän lakiesityksen vaikutuksia henkilöstömääriin.

Puhemies! Haluan sanoa sen, että pidän aika vakavana laiminlyöntinä sitä, että ministeri Honkonen ei esittänyt lisäystä varhaiskasvatuksen opettajien aloituspaikkoihin ensi vuoden talousarvioon. Ja vieläkin huolestuttavampaa on se, että Helsingin yliopiston järjestä-

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

mä pätevyitysmiskoulutus jo alalla oleville lastenhoitajille on sekin jätetty ilman rahoitusta. Ministeri todellakin on tunnistanut ongelman — täältä lähdettiin siihen hätäkokoukseen — mutta kaikkein ilmeisimpään epäkohtaan ei sitten esityksiä tehty. Eli lastentarhanopettajien koulutusmäärät pitäisi nostaa riittävälle tasolle ja vakinaistaa, ettei joka vuosi tarvitsisi eduskunnassa niiden puolesta taistella. [Pia Lohikoski: Tästä asiasta samaa mieltä!] Haluan tässä todeta sen, että esimerkiksi OAJ on laskenut, että aloituspaikkojen kasvattaminen 1 400:aan olisi kustannuksiltaan ensi vuonna 2,3 miljoonaa euroa. Kun te otatte 8 miljardia lisävelkaa, esitätte eduskunnalle ja Suomen kansalle, niin olisi luullut, että tämä summa olisi löytynyt sillä tavalla, että oltaisiin priorisoitu ja asetettu lasten etu etusijalle.

Arvoisa puhemies! On aivan selvää, että velkaantumista ei hetkessä voi taittaa, mutta joka vuosi pitäisi tehdä sopeuttamistoimia, niin kuin keskeiset talousasiantuntijat ovat esittäneet. Se ei tarkoita sitä, että lapsilta pitäisi leikata esimerkiksi varhaiskasvatuksesta, vaan näitä asioita voi laittaa tärkeysjärjestykseen. Jotkut asiat ovat tärkeämpiä kuin toiset. Pidän erittäin harmillisena sitä, että hallitukselle perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen laatu ja kehittämisrahat olivat vähemmän tärkeitä ja ne leikataan lähes nollille — no, 15 miljoonaa jää jäljelle. Pidän sitä erittäin huonona arvovalintana. [Pia Lohikoski: Tarkoitatte määräaikaissia rahoja, joiden määräaikaisuus päättyy!]

Puhemies Matti Vanhanen: Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 15.06.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 18.53.

Puhemies Matti Vanhanen: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 3 käsittelyä. — Keskustelu jatkuu. Edustaja Asell.

18.53 Marko Asell sd: Arvoisa puhemies! Marinin hallitus linjasi budjettiriihessä osana lapsiperheiden ostovoimaa tukevia toimenpiteitä, että varhaiskasvatusmaksuja alennetaan. Se on tässä ajassa tärkeä linjaus, koska hintojen nousu kaikessa, niin ruuassa kuin energiasa, vähentää monien lapsiperheiden ostovoimaa — ja monien muidenkin, itse asiassa kaikkien. Tämän lisäksi korkojen nousu rasittaa perheiden tilannetta, koska useimmilla on myös asuntolainoja otettuna sekä muita lainoja.

Tällä hallituksen esityksellä tulorajoja nostetaan 33 prosenttia, ja noin 30 000 perhettä lisää pääsee maksuttomuuden piiriin varhaiskasvatuksessa. Tämä esitys hyödyttää keskituloisia perheitä, koska pienituloiset perheet ovat jo nykyisellään maksuttomuuden piirissä. Esityksellä on myös työllisyysvaikutuksia. Työnteon kannustinten parantua työllisyyden arvioidaan parantuvan noin 1 900 henkilöllä vuoteen 2026 mennessä. Tämän johdosta myös varhaiskasvatuksen käyttötarve kasvaa, mutta samalla verotulot kasvavat ja sosiaaliturvamenot pienenevät.

Tämän esityksen hintalappu kunnille on noin 70 miljoonaa euroa, mutta varhaiskasvatuksen maksutuottojen menetystä kompensoidaan kohdistamalla aiempaa suurempi osa

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

yhteisöveron tuotosta kunnille. Käytännössähän monissa kunnissa on hyvin erilainen tilanne yhteisöveron tuoton suhteen, eli kunta voi tässä menettää nyt varhaiskasvatusmaksuja eikä hyödy yhteisöveron tuoton jako-osuuden nostosta silloin, kun yhteisöveron tuottojen ja yhteisöverojen maksavien yritysten määrä on kunnassa pieni. Tästä aiheutuvaa haittaa lievennetään ylikompensaatiolla, eli maksutulokertymän menetystä, joka on laskennallisesti noin 70 miljoonaa euroa, kompensoidaan kohdentamalla 100 miljoonaa euroa yhteisöveron tuottoa kunnille. Tässä on tärkeää kohdentaa tämä oikein, niin että ne kunnat, joissa nyt jäädytään miinukselle, myöskin saavat sitten tämän kompensaation. Se on tärkeää huolehtia jatkossa.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kauma, poissa. Edustaja Hopsu, poissa. Edustaja al-Tae, poissa. Edustaja Holopainen, Mari, poissa. Edustaja Eloranta, poissa. Edustaja Laakso, poissa. Edustaja Heinäluoma, poissa. — Edustaja Mäkisalo-Ropponen.

18.56 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Nyt käsiteltävänä oleva hallituksen esitys varhaiskasvatuksen maksujen pysyvistä alentamisesta on jo toinen kerta, kun hallitus alentaa lapsiperheiden arjen taloudellista raskautta varhaiskasvatuksen maksuja alentamalla. Esitys on myös tärkeä uusi askel kohti sosiaalidemokraattien pitkäaikaista tavoitetta maksuttomasta varhaiskasvatuksesta kaikille lapsille. Esitys myös edistää tavoitetta varhaiskasvatuksen osallistumisasteen nostamisesta. Osa-aikaisen varhaiskasvatuksen maksuttomuuden kokeilu jo osoitti, että maksuttomuus vaikuttaa varhaiskasvatukseen osallistumiseen. Toki maksujen lisäksi varhaiskasvatuksen laatu vaikuttaa myöskin siihen, halutaanko näitä palveluja käyttää. Varhaiskasvatus on lapsen kehityksen ja oppimisen kannalta tutkitusti erittäin tärkeää, ja kaiken lisäksi esitys toteutuessaan tukee myöskin vanhempien työntekoa.

Arvoisa puhemies! Erityisesti nyt, kun inflaatio on korkealla ja energian hinta on nousemassa ennennäkemättömiin lukuihin, on erittäin tärkeää tukea kaikkia kotitalouksia ja erityisesti lapsiperheitä. Varhaiskasvatuksen maksuttomuuden laajentaminen ja maksujen alentaminen monille perheille on myös tämän takia erityisen tärkeää. Noin 30 000 kotitaloutta siirtyisi esityksen voimaan tullessa maksuttoman varhaiskasvatuksen pariin. Kuten jo aiemmin totesin, tulee tavoitteena olla pidemmällä tähtäyksellä maksuton varhaiskasvatus kaikille.

Varhaiskasvatusmaksujen alentaminen ja poistaminen on yksi tärkeä keino myös lapsiperheköyhyyden ehkäisemiseen. Lapsiperheköyhyys on ollut huolestuttavassa nousussa, ja lapsiperheköyhyys on myös usein periytyvää ihan samalla tavalla kuin koulutus. Nykyinen hintojen nousu on erityisesti vaarassa siirtää suuren määrän lapsiperheitä köyhyyteen, jos emme toimi heidän tukemiseksi, ja tämä lakiesitys on erittäin tärkeä toimenpide nimenomaan tämän ehkäisemiseksi. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Lundén.

18.59 Mikko Lundén ps: Kiitos, arvoisa herra puhemies! Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annettua lakia siten, että varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja alennettaisiin nostamalla tuloeroja 33 prosenttia. Muutoksen johdosta kuntien maksutuottojen arvioidaan alenevan noin 70 miljoonaa euroa. Tämä kompensoi-

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

daan kunnille kohdistamalla aiempaa suurempi osa yhteisöveron tuotosta kunnille. Veron-
tilityslain ja tuloverolain muuttamisesta annetaan erillinen hallituksen esitys.

Esityksen tavoitteena on budjettiriihen kirjauksen mukaisesti lisätä työnteon kannusti-
mia parantamalla työstä saatavaa taloudellista hyötyä. Samalla tuetaan pieni- ja keskituloi-
sia lapsiperheitä elinkustannusten ja sähkön voimakkaan hinnannousun vuoksi. Maksuja
alentamalla voidaan myös edistää lasten varhaiskasvatuksen osallistumisasteen nostamis-
ta.

Arvoisa herra puhemies! Esitys herättää ristiriitaisia ajatuksia:

Työllisyysvaikutus arvioidaan melko pieneksi, 1 900 henkilöä vuodesta 23 vuoteen 26
mennessä.

Tavoite pieni- ja keskituloisten lapsiperheiden tukemisesta on kannatettava, mutta esi-
tys käytännössä kohdistuu vain keskituloihin, sillä pienituloiset eivät tälläkään hetkellä
maksa varhaiskasvatusmaksuja.

Tavoite kompensoida sähkön hinnannousua varhaiskasvatuksen asiakasmaksuilla tun-
tuu lisäksi keinotekoiselta, kun pitäisi mielestäni pikemminkin pyrkiä puuttumaan suoraan
sähkön hintaan.

Hallituksen tavoite lasten varhaiskasvatuksen osallistumisasteen nostamisesta ei ole
kenties tässä tilanteessa se akuutein asia, johon tulisi tarttua. Lausuntopalautteessa nostet-
tiin esiin myös se, että varhaiskasvatuksessa ollaan jo nyt erittäin vaikeassa tilanteessa re-
surssi- ja henkilöstöpulan vuoksi. Jos esitys lisäisi varhaiskasvatukseen osallistuvien mää-
rää, se vain lisäisi ongelmia.

Lisäksi lausuntopalautteessa pidettiin ehdotusta kansantalouden kannalta kestävämmä-
nänä, koska se lisää julkisen talouden kustannuksia sekä velkaa. Arvion mukaan reformi
heikentäisi julkista taloutta, työllisyysvaikutuksetkin huomioiden, noin 91 miljoonaa eu-
roa.

Haluan vielä tähän loppuun sanoa, että tämänkin hallituksen esitys on varmasti todella
hyvä ja mukava ja näitä on mukava kannattaa, mutta mikä on perinteistä tälle hallitukselle,
niin tämäkin, kuten kaikki muukin mukava, tehdään velkarahalla. Velkaa on tässäkin esi-
tyksessä tulossa maksettavaksi juuri tässä asiassa kyseessä oleville lapsille. Näin ei mieles-
täni voi jatkua. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan.

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 29 ja 50 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 229/2022 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4.
asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. — Keskustelu,
edustaja Eloranta.

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

Keskustelu

15.07 Eeva-Johanna Eloranta sd: Arvoisa puhemies! Oppivelvollisuus uudistuksen yhteydessä perustettiin uusi perusopetuksen jälkeinen nivelvaiheen koulutus nimeltään tutkintokoulutukseen valmentava koulutus eli TUVA-koulutus. Tähän yhdistettiin seuraavat aiemmat perusopetuksen ja toisen asteen tutkintotavoitteisen koulutuksen väliin sijoittuvat nivelvaiheen koulutukset, eli monen meidänkin tuntemat asiat: perusopetuksen lisäopetus, lukiokoulutukseen valmistava koulutus ja ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus. Tämän vaikeimmin kehitysvammaisten oppilaiden TUVA-koulutuksen järjestämisessä sekä TUVA-koulutuksen rahoittamisessa on kuitenkin tässä, kun toiminta on käynnistynyt, havaittu täsmentämistarpeita. Tämä esitys, joka meillä on nyt tässä käsittelyssä, nimenomaan selkiyttää tätä TUVA-koulutuksen järjestämistä vaikeimmin kehitysvammaisille opiskelijoille sekä selkeyttää sitä, miten TUVA-rahoitus määräytyy, eli tämä esitys on oikein tarpeenmukainen. — Kiitoksia.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Risikko.

15.08 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Tässä esityksessä, mikä täällä on lähetekeskustelussa, ehdotetaan muutettavaksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia. Esityksen mukaan lakiin lisättäisiin selvyys vuoksi nimenomainen maininta siitä, että perusopetuksen järjestäjät eivät voi järjestää tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta vaikeimmin kehitysvammaisille oppilaille eivätkä saada siitä lisärahoitusta. Lisäksi perusopetuksen tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen rahoitusta ja sen liitännäisrahoitusta varten opiskelijamäärä tulisi tarkistaa varainhoitovuotta edeltävän vuoden syyskuun 20. päivän ja varainhoitovuoden syyskuun 20. päivän keskimääräisen opiskelijamäärän mukaisesti varainhoitovuoden loppuun mennessä. Tämä on tarkoitettu tulemaan voimaan tämän vuoden loppupuolella 30.12.

Tuossa sivistysvaliokunnan varapuheenjohtaja Eloranta toikin jo esille, että miksi tämä tehdään. Tämä hallituksen esityshän on hyvin selkeä ja hyvin tällainen teknisluontoinen. Me totta kai paneudumme tähän tuolla sivistysvaliokunnassa, mutta tämän perusteena on juuri se, että on tarvinnut täsmentämistä juuri se, että esimerkiksi kehitysvammaisille tarkoitettu koulutus varmasti hoidetaan kunnolla ja myöskin tämä rahoituspuoli hoituu oikein. Siitä syystä on erittäin hyvä, että mahdollisimman nopeasti tuli nyt sitten tämä tarkennus tähän lakiin. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Essayah.

15.09 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien kehitysvammaisten kohdalla tämä lakimuutos varmasti on sinällensä tarpeellinen, mutta ehkä tässä yhteydessä ylipääntänsä tämän TUVA-koulutuksen tarpeellisuudesta on syytä sanoa muutama sana, koska kyllähän oli ennakoitavissa, että tämä oppivelvollisuuden pidentäminen ei suinkaan tarkoita sitä, että ilman minkäänlaisia ongelmia siirryttäisiin sitten seuraavalle asteelle tuolta perusopetuksen puolelta. Kyllä tälle TUVA-koulutukselle tuntuu olevan, ainakin kentältä tulevien viestien perusteella, hyvinkin paljon tarvetta. Toki, jos ajatellaan, että siellä perusasteella on jäänyt isojakin puutteita — niin kuin meillä puhutaan siitä, että erityisesti meillä on paljon poikia, joilla on ihan tällaisissa peruslasku-

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

-luku, -kirjoitustaidoissa suuria puutteita — niin on tärkeää, että meillä on sitä koulutusta, millä sitten nuoria pystytään auttamaan eteenpäin.

Voi sanoa, että tässä kyllä vähän tekisi mieli sanoa, että mitäs minä sanoin sen suhteen, että TUVA-koulutuksen perään tällä hetkellä kysytään aika paljon. Toki meillä onneksi on sitten oppilaitoksia, esimerkiksi kansanopistoja, jotka ovat ottaneet esimerkiksi TUVA-koulutukseen hyvän otteen ja ovat halunneet ihan erityisesti lähteä auttamaan niitä nuoria — mikäli heillä on nämä opetuksen järjestämisen luvat, niin ovat halunneet lähteä sitten räätälöimään näitä erilaisia kursseja heille. Tietenkin se valmistava koulutus ja esimerkiksi lukio-opintoihin valmistava koulutus, ammatillisiin opintoihin valmistava koulutus toivon mukaan sitten auttavat näitä nuoria, että opintopolut eivät ikään kuin olisi vain pakolla eteenpäin puskettuja, vaan todellakin nuori saisi kokea, että hän saa sen tuen, minkä hän tarvitsee ja pystyy myöskin saavuttamaan tutkinnot, joita hän lähtee opiskelemaan.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Multala.

15.11 Sari Multala kok: Arvoisa puhemies! Tässä esityksessä on tosiaan kyse oikeastaan kokonaisuudessaan pienen mutta näille henkilöille merkityksellisen asian korjaamisesta eli tutkintoon valmentavan koulutuksen korjaamisesta, vammaisten oikeudesta ja mahdollisuuksista siihen osallistua. Mutta kuten edeltävä puhuja, minäkin haluan hieman laajemmin tästä koulutuksesta puhua. Tämä esitys sinällään on tarpeellinen ja aiheellinen. Itse asiassa sen tarpeen tunnisti sivistysvaliokunta jo tehdessään mietintöä oppivelvollisuuslaista, ja hyvä, että siihen nyt korjaus tulee.

Mutta noin yleisesti ottaenhan tämä tutkintoon valmentava koulutus on nyt todella uudistunut. Aiemmin tätä paikkaa täyttivät kymppiluokat, jotka oli suunnattu erityisesti heille, jotka halusivat korottaa numeroita peruskoulun päättyessä, mahdollisesti pyrkiessä lukioon tai sitten sellaisille aloille ammatillisiin oppilaitoksiin, joilla tarvittiin korkeampia numeroita. Sen lisäksi oli tämmöinen niin sanottu VALMA-koulutus, jossa oli ehkä enemmänkin näitä asioita, joita tässä edustaja Essayah kuvasi, eli erityisesti elämänhallintaa mutta sitten myöskin tämmöisiä perustaitoja, kirjoitus-, lukutaitoa ja niin edelleen. Nyt tässä TUVA-koulutuksessa ajatuksena siis on se, että kaikki ovat tässä samassa koulutuksessa ja siellä sisällä sitten enemmän niitä sisältöjä voidaan räätälöidä, mikä sinällään voi olla hyvä ajatus. Toisaalta toivon, että jatkossakin arvioidaan sitä, onko tämä aidosti nyt sellainen tapa, että se toimii kaikille paremmin kuin aiempi, ikään kuin eriytetty linja, jossa silloin, jos haluaa selkeästi yhden vuoden lisää opiskella peruskoulua eli korottaa niitä arvosanoja tulevia opintoja varten, olisikin erilaiset opinnot jo lähtökohtaisesti kuin ehkä sitten toisenlaista apua ja tukea tarvitseville.

Sinällään ajatuksena pidän hyvänä sitä, arvoisa puhemies, että pyritään tarjoamaan selkeä väylä ennen jatko-opintoja heille, jotka tarvitsevat vielä lisävuoden siihen väliin, ennen toiselle asteelle siirtymistä, mutta on totta kai järkevää arvioida, onko tämä nyt se tapa, jolla tätä jatkossakin kannattaa tehdä, vai onko joiltain osin sitten hyvä palata vanhaan. Varmasti tässä, kuten monessa muussakin uudistuksessa, jonkin aikaa haetaan niitä parhaita käytäntöjä, jotka toivottavasti sitten koulutuksen järjestäjiltä toisaalta myös voivat levitä. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Heinäluoma.

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

15.14 Eveliina Heinäluoma sd: Arvoisa puhemies! Tämä on erittäin tarpeellinen hallituksen esitys, ja hyvä, että nyt oppivelvollisuusiän korotuksen jälkeen on tehty myöskin tämä tarpeellinen korjaustoimenpide. Itse tunnen hyvin tämän valmentavan koulutuksen jo vuosien takaa — omassa perhepiirissäni on ollut useita nuoria, jotka ovat olleet valmentavan koulutuksen tarpeessa — ja näen sen kyllä niin, että näissä nivelvaiheissa on nuorten kohdalla monia eri tilanteita, joissa tällainen valmentava koulutus ennen toiselle asteelle siirtymistä voi olla tarpeellinen. Ja eivät ne kaikki tilanteet liity välttämättä numeroiden korotuksen tarpeeseen tai sitten siihen, että halutaan etsiä lukiovaiheeseen suuntaa, vaan voi olla myöskin tilanteita, joissa nuori on hakenut esimerkiksi ammatilliseen koulutukseen jollekin linjalle ja ei ole sitten päässytäkään ja jääkin sitten vähän niin kuin ihmettelemään, että mihin tässä nyt sitten ryhtyisi. Silloin tämä valmentava koulutus voi tulla erittäin tarpeeseen. Ja arvostan kyllä suuresti kaikkia niitä ammattilaisia, jotka Suomessa työskentelevät tämän koulutuksen piirissä.

Sitten yksi asia, johon olen törmännyt helsinkiläisenä kaupunkipäättäjänä, liittyy kyllä tähän oppilashuoltoasiaan. Nyt tässä tilanteessa on käsittääkseni sote-uudistuksen ja tämän oppivelvollisuusiän korotuksen myötä syntynyt tällainen väliinpuotoajien tilanne, jossa valmentavaan koulutukseen ei tällä hetkellä automaattisesti sovelletakaan oppilashuoltomahdollisuutta ja -palveluja. Ainakin Helsingissä pyrimme ratkomaan tätä niin, että etsimme sen lisärahoituksen, jotta myös nämä valmentavan koulutuksen piirissä olevat oppilaat saisivat tämän tarpeellisen oppilashuollon. Toivon, että jos näin on, että tämä on tällainen pysyvä rakenteellinen ongelma, niin myöskin valiokunta kiinnittäisi tähän työsäännön huomiota ja tämä pyrittäisiin sitten piakkoin korjaamaan, koska totta kai on niin, että monesti valmentavan koulutuksenkin piirissä on monia oppilaita ja opiskelijoita, joilla olisi erittäin suuri tarve myös tälle oppilashuollolle.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Hopsu.

15.17 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! Tämä on tosiaan tervetullut korjaus ja lisäys. Huolta TUVAn eli tutkintaan valmistavan koulutuksen paikkojen riittävydestä oli jo viime keväänä, ja yhä tätä huolta kannetaan, myös siis vuonna 21 ja yhä tänä vuonna. Sen lisäksi, että TUVA-paikkoja puuttuu, niin meillä on myös TELMA- eli työhön ja itsenäiseen elämään valmentavista paikoista pulaa. Tämän rahoituksen pitäisi olla sellaista, että pystytään nopeasti tähän vuosittain vaihtelevaan paikkatarpeeseen reagoimaan. Tässä kunnat ovat osittain vastuullisia, mutta valtio myös, ja toivon, että tätä joustavuutta ja paikkojen riittävyttä yhä vahvistetaan.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kinnunen.

15.18 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! Tämä tarpeellinen lakiesitys korjaa pieneltä osin tätä suurta oppivelvollisuus uudistusta, joka on todella tärkeä uudistus, joka haluaa pitää kaikki mukana. On tarpeen, että teemme näitä korjaustoimenpiteitä, kun kentältä tulee palautetta, kun me satsaamme nivelvaiheisiin, luomme sujuvia koulupolkuja aivan sieltä varhaiskasvatuksesta yliopisto-opintoihin saakka. Tässä kymppiluokat ja ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus ja lukiokoulutukseen valmentava koulutus ovat yhdistyneet, ja siinä yksilöllisesti toteuttaen rakennamme sujuvia koulupolkuja toiselle asteelle.

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

Tässä käsitellään myöskin vaikeimmin vammaisten koulutusta. Kaikki opiskelijat, se on syytä muistaa, eivät tähtää tutkinnon suorittamiseen. Silti oppiminen on heille hyvin tärkeää. Monelle heistä opinnot sopivat parhaiten TELMA-koulutukseen, joka valmentaa itsenäiseen asumiseen ja työelämään. On hyvä, että tämän oppivelvollisuuden laajennuksen toteuttamiseen otettiin mukaan myös kansanopistot, joilla on laajaa kokemusta erityistä tukea tarvitsevien kouluttamisesta. Edustaja Hopsu puhui edellä siitä, että TELMA-paikoista voi olla paikoittain pulaa. Meillä on myös pulaa kansanopistojen oppivelvollisten opiskelupaikoista, joita myönnettiin 650, ja olisikin hyvä, että se voitaisiin nostaa 1 000:een, jotta kaikki ne nuoret, jotka tarvitsevat sen tärkeän polun kohti toista astetta, sen saisivat.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan.

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yleisistä kielitutkinnoista annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 230/2022 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. — Keskustelu, edustaja Räsänen.

Keskustelu

15.20 Päivi Räsänen kd: Arvoisa herra puhemies! Tämäkin esitys vaikuttaa varsin kannatettavalta. Tässä lakiesityksessä ehdotetaan muutettavaksi kielitutkinnoista annettua lakia niin, että lakiin lisättäisiin säännökset järjestyksen rikkomisen ja vilpillisen menettelyn seuraamuksista. Tässä ehdotetaan, että jos tutkinnon suorittaja rikkoisi järjestystä tutkintotilaisuudessa eikä suostuisi lopettamaan sitä menettelyään kehotuksista huolimatta, niin hänen tutkintosuorituksensa katsottaisiin hylätyksi. Jos hän syyllistyisi vilpilliseen menettelyyn, myös siinä avustamiseen tai vilpin yritykseen tutkintotilaisuudessa, niin myös silloin katsottaisiin tutkintosuoritus hylätyksi. No nämä, arvoisa puhemies, ovat sellaisia johtopäätöksiä, joiden tällaisissa tilanteissa tulisi olla aivan itsestäänselvyksiä, ja on tietysti tärkeää, että kun näissä on ollut epäselvyyksiä ja on ollut ongelmia erityisesti, kun on ollut kysymys suomen kielen tutkinnosta maahanmuuttajataustaisten henkilöiden kohdalla, että tästä sitten säädetään myös lailla, jotta tämä olisi selkeä.

Tämä kielen oppiminen, erityisesti suomen kielen oppiminen ja ruotsin kielen oppiminen maahanmuuttajataustaisilla henkilöillä, on erittäin tärkeää tänne integroitumisen kannalta, työ- ja opiskelumahdollisuuksien kannalta ja kotoutumisen kannalta, ja olemmekin ehdottaneet sitä, että myös toimeentulotukilainsäädäntöä muutettaisiin niin, että... [Sari Essayah: Työmarkkinatuki!] — Anteeksi? [Sari Essayah: Työmarkkinatuki!] Anteeksi, työmarkkina... Tuolla puheenjohtaja Essayah korjaa. — Työmarkkinatukilainsäädäntöä muutettaisiin niin, että siinä huomioitaisiin nykyistä paremmin tämä kielitaito. Tästä meillä on

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

myös ihan lakialoite, ja toivon, että hallituskin siihen tutustuisi ja veisi tätä eteenpäin. Tarvitaan kannustimia, jotta tuo vaadittu kielitaito oikeasti myös saadaan haltuun, ja tietysti tämäkin lakiesitys, jota nyt käsitellään, omalta osaltaan on tätä viemässä eteenpäin.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Eloranta.

15.23 Eeva-Johanna Eloranta sd: Arvoisa puhemies! Yleisistä kielitutkinnoista annettua lakia on tosiaankin tarpeen päivittää, jotta se vastaisi tutkintojen järjestämisessä ilmenneisiin käytännön haasteisiin. Toisinaan on tapahtunut niin, että nämä tutkinnon suorittajien vilpilliset menettelyt ja järjestyksen rikkomiset ovat olleet aika hankalia, koska meidän voimassa olevassa lainsäädännössä ei ole vielä säännöksiä siitä, miten tämmöisissä tilanteissa menetellään. Myöskin tutkinnon suorittajan näkökulmasta on ongelma, että meidän lainsäädännössä ei ole säännöksiä siitä, mitä siitä sitten seuraa, jos menettelee vilpillisesti. Sen lisäksi nämä vilppiepäilyt aiheuttavat aika paljonkin lisätyötä tutkintojärjestelmän toimijoille.

Onkin hyvä, että nyt meillä on tuotu esitys siitä, miten lainsäädäntöä voidaan tämän osalta täydentää tämän vilpillisen menettelyn ja järjestyksen rikkomisen seuraamuksilla. Tämä tulee meille tuonne sivistysvaliokuntaan, ja siellä sitten huolella tähän perehdyimme, että varmasti kaikki on katsottu kuntoon.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Risikko.

15.24 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Kysymyksessä on hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yleisistä kielitutkinnoista annetun lain muuttamisesta. Tässähän ehdotetaan muutettavaksi yleisistä kielitutkinnoista annettua lakia. Lakiin lisättäisiin siis säännökset järjestyksen rikkomisen ja vilpillisen menettelyn seuraamuksista. Jos tutkinnon suorittaja rikkoisi järjestystä tutkintotilaisuudessa eikä tutkintotilaisuuden valvojan kehotuksesta huolimatta lopettaisi menettelyä, hänen tutkintosuorituksensa katsottaisiin hylätyksi. Jos hän syyllistyisi vilpilliseen menettelyyn, siinä avustamiseen tai vilpin yritykseen tutkintotilaisuudessa, hänen tutkintosuorituksensa katsottaisiin hylätyksi ja lisäksi hän menettäisi oikeutensa osallistua kyseisen kielen tutkintoon kuuden kuukauden ajaksi tutkintopäivästä.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan täsmennettäväksi yleisten kielitutkintojen tutkintotoimikuntaa, tutkinnon järjestäjiä ja arvioijia koskevia säännöksiä tekemällä enimmäkseen teknisluonteisia tarkistuksia ja siirtämällä nykyisin asetuksessa säädettyjä asioita lain tasolle. Samalla täsmennettäisiin ja päivitetäisiin säännöksiä tutkintomaksusta ja muutoksenhausta. Ehdotettu lakihan on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2023.

Mielestäni tämä on, ja täällä jo muutama puheenvuoro käytettiin, että tämä on varmasti erittäin tärkeä lainsäädännöllinen muutos. Ja, aivan niin kuin edustaja Räsänen tuossa sanoi, tämänhän pitäisi olla itsestäänselvyys, mutta koska se ei ole, niin hyvähän siitä sitten on säätää laissa.

Me otamme tämän tuonne valiokuntaan käsittelyyn ja varmasti ainakin yritämme mahdollisimman nopeasti tätä sitten, että se on aivan varmasti voimassa 1.1. Vilpillistä käytäytymistähän ei voi hyväksyä. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Essayah.

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

15.26 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Kielitaito on äärimmäisen tärkeä, ja se, että pystyy osoittamaan vaadittavan kielitaidon, on toki monta kertaa tiettyihin ammatteihin esimerkiksi ihan selkeä vaatimus. Siinä mielessä tämä kielitutkintolain muutos on toki tarpeellinen, vaikka, niin kuin täällä edellä kollegat ovat sanoneet, voisi kuvitella, että tällainen asia olisi aikalailla itsestään selvä, että jos rikotaan järjestystä tai harjoitetaan vilppiä, niin sillä on seuraamuksensa. Myöskin se tässä on hyvä, että lain tasolle kirjoitetaan sitten seuraamukset, ja myös se, että menettää määrätyn ajaksi oikeuden osallistua sitten näihin tutkintoihin.

Täällä edustaja Räsänen nostikin esille jo sitä, että kristillisdemokraatit on tällä kaudella nostanut esille sen, että työmarkkinatukeen tulisi tuoda tällainen kielilisiä, mikä sitten tarkoittaisi sitä, että kielilisiä tulisi kaikille. Elikkä voisi sanoa, että henkilöt, jotka ovat käyneet Suomessa peruskoulun, joilla on peruskoulun päästötodistus perusopetuksesta, pystyvät osoittamaan sen kielitaitonsa sillä — ei tarvita erillisiä tutkintoja. Mutta niillä henkilöillä, joilla ei tällaista ole, varmasti motivaatio sitten suorittaa tällainen kielitutkinto olisi parempi. Ja niin kuin tiedetään, suomalaisille työmarkkinoille pääsemisessä kaikkein suurin este esimerkiksi maahanmuuttajataustaisilla henkilöillä on se kielitaidon puute, ja sen takia olisi äärimmäisen tärkeää, että me suomalaisessa yhteiskunnassa saataisiin tätä asiaa eteenpäin.

Tuossa tosiaankin vihreät aikoinaan, muistaakseni 2011, silloisen edustaja Sinnemäen johdolla olivat esittämässä tämäntyyppistä menettelyä tuonne toimeentulotuen puolelle. Mutta niin kuin me tiedämme — ja mikä viime kaudellakin on niin sanotusti koeponnistettu — toimeentulotuki on perustuslailla suojattu, ja siihen ei tällaisia menettelyitä voitu tuoda. On muuten mielenkiintoista, että silloin, kun me esitimme tätä mallia työmarkkinatukeen tuotavaksi, niin yksi suurimmista arvostelevista ryhmistä oli vihreät. Ehkä oli unohdettu, että he itse olivat tehneet matkan varrella samantyyppisen esityksen, tosin nimenomaisesti siihen toimeentulotukeen, missä sitä ei voida tehdä.

Mutta tosiaan tämä KD:n esitys lähtee siitä, että työmarkkinatuki on sellainen, johonka tätä kielilisiä voitaisiin lähteä tuomaan. Ja se olisi mahdollista toteuttaa siinä mielessä kustannusneutraalisti, että se ensin laskee kaikilta tätä työmarkkinatukea ja sen jälkeen kielitutkinnon osoittamisella tai kielitaidon osoittamisella jollain muulla sovitulla tavalla pystyy sitten tämän kielilisän saamaan itsellensä.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Heinäluoma.

15.29 Eveliina Heinäluoma sd: Arvoisa puhemies! Tässä on kyseessä ihan tärkeä muutos tähän nykylainsäädäntöön, ja tällä pyritään estämään ja vähentämään sitä, että näissä kielitutkintokokeissa tapahtuu vilppiä. Mutta samaisesta esityksestä paljastuu kyllä myöskin muutos kielitutkintojen suomen kielen suorittajien tuloksissa, koska täällä kerrotaan, että vuonna 2012 jopa 80 prosenttia kansalaisuutta hakevista saavutti tämän kielitaitovaatimuksen, mutta sitten samainen luku vuonna 2020 on vain 49 prosenttia. Epäillään, että hakijat menevät liian aikaisin tähän kielitaitokokeeseen ja sitä kautta tämä prosentuaalinen osuus on laskenut. Mutta pidän tätä kyllä tosi huolestuttavana kehityksenä, ja toivoisin, että me yhteiskuntana kiinnitettäisiin enemmän huomiota siihen, miten meidän myöskin vieraskieliset ihmiset ja perheet oppivat suomen kielen, koska paitsi että se on pääsy suomalaisille työmarkkinoille ja kiinni siihen työllistymiseen, niin kyllä se on mielestäni myöskin pääsy osaksi suomalaista yhteiskuntaa laajasti ottaen.

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

Ajattelen niin, että jos me pystyttäisiin tarjoamaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa hyvää, laadukasta kieliopetusta, niin silloin me voimme myöskin vaatia vähän enemmän siltä kielen opiskelulta ja tulosten saavuttamiselta, mutta näiden täytyy kulkea käsi kädessä, että meidän täytyy tarjota kieliopiskelulle mahdollisuus mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja saada se ihminen osaksi opiskelua ja suomen kieltä esimerkiksi erilaisten työharjoitteluidenkin kautta, mutta samaan aikaan usein kuitenkin velvoitteet toimivat. Se, että ihmiselle asetetaan tiettyjä askelmerkkejä sen suhteen, miten sitä taitoa on pitänyt saavuttaa, myöskin motivoi ihmisiä, joten tässä meillä kyllä on paljon, paljon parannettavaa.

Näen, että tämä on kyllä koko tämän meidän hyvän kotoutumisen edellytys, että ihminen oppii suomen kielen tai ruotsin kielen, ja se on edellytys sille, että pääsee osaksi suomalaisia työmarkkinoita, ja se on edellytys sille, että kotoutuu laajasti ottaen suomalaiseen yhteiskuntaan.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Myllykoski.

15.31 Jari Myllykoski vas: Arvoisa herra puhemies! Hyvä täsmentää itsestäänselvyyksiäkin lainsäädännöllä, jos ne eivät muuten ole toteutettavissa. Toivoisin kumminkin, että valiokunta voisi rohkeasti katsoa, kun tämä nyt koskee tietysti yleistä kielentutkimusta, tutkintatoimikuntien ja tutkinnonjärjestäjien ja arvioitsijoiden osuutta tässä prosessissa. Valitettavasti voi todeta, että esimerkiksi meillä taksiajoluvan saamiseksi eräs oppilaitos, joka järjestää näitä kokeita, on hyväksynyt englanninkielisen, vaikka meillä on selkeästi sanottu, että pitää olla kotimaisella kielellä suoritettu tutkinto tai edellytys ajolupa. Katsottaisiin, että perataan myös sitä toista puolta, vaikka siltä osin kuin se vain on mahdollista, ja että ainakin kuulemisissa voisivat jotkut asiantuntijat tulla esittämään näkemyksensä, onko sillä toisellakin puolella jotakin korjattavaa. Kun tiedetään, että suoritettu tutkinto on avain siihen rahalliseen korvaukseen, niin valitettavasti meillä — ei, en tarkoita nyt pelkästään tässä, vaan jossakin kohtaa — tutkinnot läpäistään, voisiko sanoa, erittäinkin puutteellisella osaamisella.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kinnunen.

15.33 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! Kielen oppiminen on portti päästä suomalaiseen yhteiskuntaan mukaan. Kun oppii suomen kielen, pääsee helpommin työelämään, jatko-opintoihin, oppimisen jatkuvalla polulla ja muutenkin yhteisöjen elämään mukaan.

Yleisiä kielitutkintoja koskevaa lakia on nyt tarve päivittää. Kielitutkintojen toteuttaminen on voinut olla osin hankalaa. Jos tutkinnon tekijä, suorittaja, menettelee vilpillisesti, seuraamusten tulee olla selkeät ja ennalta tiedossa. Näin muutos ennalta ehkäisee vilppiä. On tarpeen oppia tässäkin kohdin toimimaan rehellisesti maassa maan tavalla. Emme voi hyväksyä vilpillistä käyttäytymistä.

Tarvitsemme osaavia työntekijöitä myös ulkomailta. Kielen oppiminen on osa kotoutumista. Kielitutkinnon suorittamiseen on voitu mennä liian nopeasti.

Joillekin maahanmuuttajille työelämä voi olla parasta kielen oppimista. Myös työssä oleville kannattaisi järjestää joustavasti osa-aikaisia kieliopintoja esimerkiksi vapaan sivistystyön toimesta, jotta oppijat voivat kehittää kielitaitoaan ja pikkuhiljaa myöskin syven-

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

tää sitä. Kieltä ei opita hetkessä. Erityisopettajana pidän tärkeänä myös sitä, että oppimisen vaikeudet otetaan riittävällä tavalla huomioon myös kielitutkintojen järjestämisessä.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Risikko.

15.35 **Paula Risikko kok:** Arvoisa puhemies! Vielä lyhyesti tästä, kun täällä on erittäin hyvää keskustelua ollut siitä, että mikä on se kielitaitovaatimus, kun tänne Suomeen tullaan. Suomihan on aika vaikea kieli, ja on monesti kuullut sitä, että kyllä sinne Suomeen muuten tulisi, mutta kun teillä on niin vaikea kieli. Mutta siihen kielikoulutukseenhan meidän pitää nimenomaan satsata, kun me tarvitaan sitä työperäistä maahanmuuttoa.

Monta kertaa työyhteisö on juuri se, jossa sen kielen parhaiten oppii ja samalla oppii tähän meidän kulttuuriin ja suomalaisille tavoille. Mutta tietysti jossain menee sitten raja, että kuinka sinne työyhteisöön voi tulla ja millä kielitaidolla. Itse edustan sosiaali- ja terveysalaa aikaisemmalta ammatiltani, ja kyllä siellä edellytetään ihan selkeää suomen kielen ymmärtämistä, koska se on ihan potilasturvallisuuden näkökulmasta niin tärkeä.

Sitten tietysti, kun ajattelee, että nyt kun me puhumme tästä vilpillisyydestä, niin tietenkään me ei lähtökohtaisesti ajatella, että ihminen on vilpillinen näissä tutkimuksissa. Mutta kyllä näistä kannattaa pitää siis kerta kaikkiaan huoli, jos ajatellaan, että me päästetään läpi käsien henkilö, joka ei osaa suomen kieltä tai ruotsin kieltä ja joka menee sitten terveydenhuoltoon eikä sitten osaa sitä kieltä, niin se on todella jopa potilasturvallisuuden näkökulmasta vakava juttu.

Eli otamme tämän käsittelyyn tuonne meidän valiokuntaan ja tarkasti katsomme tämän. Mutta ainakin näin yhtäkkiä ajatellen tämä on erittäin järkevä lainsäädäntö.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan.

6. Hallituksen esitys eduskunnalle digitaalisen alustatalouden toimijoiden tiedonantovelvollisuutta verotuksen alalla koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 225/2022 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. — Edustaja Essayah.

Keskustelu

15.37 **Sari Essayah kd:** Arvoisa puhemies! Tässä ollaan laittamassa täytäntöön direktiiviä, jonka tarkoituksena on parantaa Euroopan unionin jäsenvaltioitten veroviranomaisten tiedonsaantia digitaalisten alustojen välityksellä harjoitetusta kaupallisesta toiminnasta. Tällä direktiivillä on ollut tarkoitus lisäksi parantaa jäsenvaltioitten tämänhetkistä hallinnollista yhteistyötä ja tietojenvaihtoa verotuksen alalla, muun muassa lisäämällä rojalit

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

pakollisen automaattisen tietojenvaihdon piiriin kuuluviin tuloluokkiin ja mahdollistamalla kahden tai useamman jäsenvaltion yhteistarkastukset digitaalisen alustatalouden toimijoiden tiedonantovelvollisuudesta verotuksen alalla. Annettavassa laissa säädettäisiin tiedonantovelvollisista, ilmoitettavista tiedoista ja ilmoittamiseen liittyvistä menettelyistä.

Arvoisa puhemies! Tätä lainsäädäntöä voi pitää tarpeellisena. Tänä päivänä digitaalisilla alustoilla harjoitetusta kaupoista välttämättä ei aina ole tietoa siitä, mihin jäsenvaltioon nämä alustat ovat asettuneet ja minkä jäsenvaltioon kohdalla tulisi sitten suorittaa verotusta. Siinä mielessä on tärkeää, että tulee myöskin kansallisessa lainsäädännössä selkeästi tätä yhteistyövelvollisuutta näitten asioiden selvittämiseksi ja viranomaisyhteistyön parantamiseksi. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin valtiovarainvaliokuntaan.

7. Hallituksen esitys eduskunnalle automaattista päätöksentekoa verotus- ja tulliasioissa koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 224/2022 vp

Lähetekeskustelu

Asia lähetettiin valtiovarainvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

8. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi arvonnäisäverolain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 226/2022 vp

Lähetekeskustelu

Asia lähetettiin valtiovarainvaliokuntaan.

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi koneiden, kaluston ja muun niihin verrattavan irtaimen käyttöomaisuuden korotetuista poistoista verovuosina 2020–2023 annetun lain muuttamisesta sekä peitellyn osingonjaon verotuksen laajentamista koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 227/2022 vp

Lähetekeskustelu

Asia lähetettiin valtiovarainvaliokuntaan.

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi asevelvollisuuslain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 223/2022 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään puolustusvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Keskustelu, edustaja Peltokangas.

Keskustelu

15.40 Mauri Peltokangas ps: Arvoisa puhemies! Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi asevelvollisuuslakia siten, että kutsuntoihin liittyvät asevelvollisten ennakoterveystarkastukset ja lääkäreiden määrääminen kutsuntoihin säädettäisiin sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen mukaisesti hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle. Lisäksi lakiin tehtäisiin tekniset muutokset liittyen perhevapaauudistukseen.

Nyt kun asevelvollisuuslakia aletaan muuttamaan, olisi syytä samassa yhteydessä pohtia erästä toista asiaa, joka myös vaatii pikaisesti saman lain muuttamista: asevelvollisuuden tulisi koskea myös ahvenanmaalaisia.

Ahvenanmaalaiset saavat tätä nykyä varusmiespalveluksen suorittamisen sijasta palvel-la vastaavalla tavalla esimerkiksi luotsi- ja majakkalaitoksessa. Kunnes tällainen palvelus on järjestetty, kotiseutuoikeuden omaavat ovat vapautettuja asevelvollisuuden suorittamisesta. Luotsi- ja majakkalaitos ei ahvenanmaalaisia palvelijoita vedä niin paljon, joten käytännössä heillä on erivapaus mannersuomalaisiin nähden. Tähän on mielestäni tultava muutos.

Suomen puolustusvoimat on velvollinen suojelemaan Ahvenanmaata, mutta ahvenanmaalaiset eivät ole asevelvollisuuden puitteissa velvoitettuja suojelemaan Manner-Suomea. Vain vähäisiä määriä ahvenanmaalaisia on lähtenyt suorittamaan asepalvelustaan vapaaehtoisesti. Vuosittain heitä tulee kahdesta neljään, useimmiten Uudenmaan prikaatiin, joka on ruotsinkielinen. Hatunnosto tietenkin jokaiselle heistä.

Ahvenanmaalle on juuri perustettu reserviläisjärjestö. Tämä on iloinen uutinen, ja terveiseni sinne Ahvenanmaalle, ja iso kiitokseni toiminnan starttaamisesta.

Arvoisa puhemies! Asevelvollisuuden laajentamisesta saattaisi olla molemmille osapuolille etua: Dragsvikiin saataisiin lisää varusmiehiä, ja ahvenanmaalaiset pääsisivät tutustumaan paremmin Manner-Suomen puolustukseen. Ahvenanmaalaisten erivapautta perustellaan joskus myös Ahvenanmaan demilitarisaatiolla, mutta nykyisessä geopolitisessä tilanteessa, jossa Venäjä toimii kuten toimii, on asiaa syytä pohtia uudelleen myös strategisesta näkökulmasta. On kaikkien — ahvenanmaalaisten ja mannersuomalaisten — etu, että Ahvenanmaan alueen väestössä on suomalaisen laadukkaan varusmieskoulutuksen käyneitä henkilöitä kattavasti. Ajatelkaa, mitä tosipaikassa tapahtuu, jos Ahvenanmaa on demilitarisoitu eikä paikallisilla ole sotilaskoulutusta. Ahvenanmaa on silloin liian helppo paikka viholliselle iskeä, eikä meillä ole tarpeellisia valmiuksia alueen puolustamiseksi nopeasti, sillä kiinteitä sotilaallisiin tarkoituksiin käytettäviä rakennelmia tai sotajoukkoja ei alueella ennestään ole. Esimerkiksi Venäjä voi hyvin rikkoa oman puolensa sopimuksesta,

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

jos se katsoisi sen tarpeelliseksi omien sotatoimiensa edistämiseksi. Tästä syystä meidän tulisi varautua ensin.

Mielestäni on tärkeää, että yhdenvertaisuus toteutuu myöskin varusmiespalveluksessa. Kaikki suomalaiset miehet ovat sinne tervetulleita, ja näin on mielestäni myöskin ahvenanmaalaisten kohdalla. — Kiitoksia.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Laakso.

15.43 **Sheikki Laakso ps:** Arvoisa puhemies! Tasa-arvoisuus on kyllä päivän sana, jota peräänkuulutetaan ihan joka ikinen päivä. Edustaja Peltokangas äärettömän hyvin toi eteen asian, joka myös on tällä hetkellä mielestäni epätasa-arvoista, koska tilanne on se, että kyllä meidän kaikkien suomalaisten pitää osallistua samalla lailla suomalaisten turvaamiseen. Tällainen olisi aivan äärettömän tärkeää pistää jatkossa kohdalleen. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Essayah.

15.44 **Sari Essayah kd:** Kiitoksia, arvoisa puhemies! Ehkä ihan varsinaisesti tästä hallituksen esityksestä: Tässä on tarkoitus, kun hyvinvointialueet starttaavat, siirtää nämä kutsuntoihin liittyvät asevelvollisten ennakkoterveystarkastukset ja lääkäreiden määrääminen kutsuntoihin hyvinvointialueitten järjestämisvastuulle, ja lisäksi tässä on kysymys näistä muutamista teknisistä muutoksista, jotka liittyvät perhevapaa uudistukseen. Tämä on ennen kaikkea ihan selkeää seurausta siitä, että meillä hyvinvointialueet lähtevät liikkeelle 1.1. — jos hyvin käy. Kyllä tällä hetkellä, kun tuolla hyvinvointialueitten hallinnossa on, tuntuu, että aika lailla on vielä monellakin alueella keskeneräisiä asioita, ja täytyy vain toivoa, että todellakin kaikki saadaan sitten 1.1. käyntiin.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin puolustusvaliokuntaan.

11. Hallituksen esitys eduskunnalle sotilasajoneuvolaiksi ja laiksi tieliikennelain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 221/2022 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään puolustusvaliokuntaan, jolle liikenne- ja viestintävaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. — Keskustelu, edustaja Laakso.

Keskustelu

15.45 **Sheikki Laakso ps:** Arvoisa puhemies! 30 minuuttia riittää minulle varmasti. [Naurua]

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

Hallituksen esitys on siinä mielessä todellakin erinomainen, että on sanomatta selvää, että on turhaa pitää armeijan kalustoa samassa kategoriassa siviilikaluston kanssa. Tämähän ei tietenkään tule koskemaan niin sanotusti armeijan autoja — esimerkiksi sellaisia linja-autoja, joilla kuljetetaan sotilaita paikasta toiseen niin sanotusti vähän enemmänkin rauhan aikana — vaan enemmänkin niitä kalustoja, jotka oikeasti hoitavat meidän maanpuolustustamme.

On sanomatta selvää, että suomalaisessa tämän alan teollisuudessa, jota nyt esimerkiksi Patria ja Sisu harrastavat, tässä hyvin päästään niin sanotusti yksittäiskappaleisiin mukaan. Elikkä voidaan tehdä vain tätä varten olevia laitteita, joissa sitten kuitenkin, jos puhutaan täällä niin sanotusti yleisestä rekisteristä, katsastus- ja kaikennäköisissä muissa toimenpiteissä olevien ajoneuvojen mukana oleminen ei olisi mahdollista, koska kaikennäköiset hyväksynyt ynnä muut puuttuvat näistä yksittäisistä laitteista. Ja yksi, mikä tietysti myös tekee sen, on se, että niin sanotusti päästövähennyksen laitteistoja pitäisi olla näissä laitteissa toisella tavalla. On äärettömän hyvä idea siinä, että tehdään erikseen tämä oma kategoria, jonka sitten Puolustusvoimat itse hoitaa, koska on jo huolestuttavaa monessa muussakin tilanteessa se, että meillä saattaa pelastuslaitoksen turvaamistehtäväkin olla haasteellinen sen takia, kun kalustosta kesken hälytyksen tippuu puolet tehoista pois. Ja kyllähän se tietysti on sanomatta selvää, että jos tuolla metsässä rämmittää tällaisella laitteistolla ja joku AdBlue-laitteisto ei toimikaan, niin että siinä kesken sodan joudutaan ajamaan puolittaisilla tehoilla, niin kyllä siinä vastapuolelle annetaan liian paljon tasoitusta, jollei sitä ole annettu jo etukäteen.

Hallituksen esitys on äärettömän hyvä. Sotilasajoneuvot ovat sotilasajoneuvoja, ja niitä pitää koskea aivan omat säädökset. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin puolustusvaliokuntaan, jolle liikenne- ja viestintävaliokunnan on annettava lausunto.

12. OmaTahto2020 – Päivitetään Suomen aborttilaki 2020-luvulle!

Kansalaisaloite KAA 8/2020 vp

Lakialoite LA 82/2020 vp

Valiokunnan mietintö StVM 16/2022 vp

Toinen käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 12. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Keskustelu, edustaja Räsänen.

Keskustelu

15.48 Päivi Räsänen kd: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että valiokunnan mietintöön sisältyvät lakiehdotukset hylätään. Lisäksi esitän hyväksyttäväksi seuraavat lausumat:

”Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto käynnistää välittömästi valmistelun raskauden keskeyttämisestä annetun lain kokonaisuudistuksesta tavalla, joka edistää raskaana

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

olevan henkistä, fyysistä ja sosiaalista hyvinvointia sekä syntymättömän lapsen terveyden suojelua ja oikeutta elämään.”

Ja toinen lausumaehdotukseni: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus lisää voimakkaasti toimenpiteitä raskaudenkeskeytysten vähentämiseksi.”

Toisin kuin väitetään, tämä käsiteltävä esitys heikentää niin raskaana olevien naisten, lääkäreiden kuin kohdussa kasvavien lasten asemaa ja on lisäksi huonosti ja hätäisesti valmisteltu. Naiset ansaitsevat parempaa. Alkuraskaudessa on usein pahoinvointia, väsymystä ja alakuloisuutta, jolloin tarvittaisiin tukea, yhdessä erilaisten vaihtoehtojen pohdintaa, harkinta-aikaa. Viime viikon keskustelussa kävi ilmi, että tässä salissa eivät kaikki rohkeine edes kuulla, mitä abortissa tapahtuu, kun gynekologiedustaja Sari Tanus tätä puheenvuorossaan kuvaili. Abortin todellisuutta yritetään peittää myös vääristelevillä käsitteillä. Abortti ei ole ihmisoikeus, se ei ole perusoikeus, toisin kuin useissa puheenvuoroissa on hoettu. Kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa säädetään oikeudesta elää, ei oikeudesta lopettaa elämä. Abortti ei ole myöskään lisääntymisterveyttä — siinä ei ole kysymys lisääntymisestä vaan sen keskeyttämisestä eikä terveydestä vaan alkaneen ihmiselämän tuhoamisesta.

Aborttikeskustelussa on oleellista kyetä vastaamaan kysymykseen, mistä ihmisen elämä alkaa, mistä lähtien elämää täytyy suojella. Biologisesti vastaus on selkeä. Hedelmöityksen jälkeen yksilön kehityksessä ei ole mitään ratkaisevaa käännekohtaa, jossa alkion tai sikiön voitaisiin katsoa saavuttaneen ihmisyyden, ja sikiö ei ole osa äidin elimistöä. Alusta lähtien kohtulapsella on oma ainutlaatuinen perimänsä, ja kehitys tapahtuu jatkuvana prosessina syntymään ja aina aikuisuuteen asti. Ensimmäiset merkit kehittyvästä keskushermostosta nähdään jo alkion kolmannen elinviikon alussa, viikon kuluttua siitä sydän aloittaa toimintansa, kahdeksannella viikolla on voitu rekisteröidä jo sikiön EEG eli aivosähkökäyrä, varpaat ja sormet erottuvat selvästi. Abortti-ikäinen — myös alle 12. raskausviikolla kehittyvä — lapsi ei ole tunnoton kudospappale vaan yksilö, joka reagoi kosketukseen ja kipuärsykkeisiin.

Mietinnössä ei ole lainkaan pohdittu sitä, mikä on se maaginen 12 viikon raja, jota ennen naisella on itsemääräämisoikeus ja jonka jälkeen ei. Nimittäin ei lapsen elämässä tapahdu mitään erityistä tuossa hetkessä eikä se ole myöskään aborttimenetelmien kannalta ratkaiseva. Myös sen jälkeen käytetään lääkkeellisiä menetelmiä ja myös sitä ennen kirurgisia menetelmiä. Miksi tätä tosiasiaa ei uskalleta tunnustaa? Väitän, että takana on kollektiivinen syyllisyys. On vaikea tunnustaa, että tosiasiaa keskuudessamme tapetaan vuosittain tuhansia pieniä ihmisiä.

Arvoisa puhemies! Työeläkeyhtiö Varman toimitusjohtaja Risto Murto julkisti tässä kuussa kirjansa Puuttuvat puoli miljoonaa. Hän kuvaa väestökadon katastrofaalisia seurauksia talouteen ja toteaa, että jostain pitäisi saada lisää sairaanhoitajia, lääkäreitä, rakennustyöläisiä, postinjakajia, vanhustenhoitajia ja opettajia. Aborttilain säätämisestä vuodesta 1970 lähtien yli 650 000 lapsen elämä on päätynyt raskaudenkeskeytykseen. Heistä noin 130 000 olisi nyt synnytysikäisiä, 20—40-vuotiaita naisia. Eli abortoitujen suuren määrän lisäksi näiden mahdolliset lapset ja lastenlapset ovat jääneet syntymättä. Kyllä tällä toiminnalla on myös merkittävä väestöpoliittinen vaikutus.

Miettikää, hyvät kollegat, ennen kuin äänestätte valiokunnan ponnesta, mitä se tosiasiassa tarkoittaa. Siinä ehdotetaan aborttilain kokonaisuudistusta niin, että tästä edelleen vahvistettaisiin itsemääräämisoikeutta. Halutaanko siis laajentaa itsemääräämisabortti myös näihin myöhäisiin raskaudenkeskeytyksiin ilman mitään perusteita? Väitän, että va-

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

liokunnan enemmistö ei ole edes huomannut, mikä vaikutus lain kokonaisuuteen on sillä, että tuo 8 § nykyistä on tiputettu pois. Siinä säädetään abortin suorittajien kelpoisuusvaatimuksista. Kun luette pykälät huolella läpi, niistä ei löydy edes sanaa ”lääkäri” alle 12 raskausviikon, siis itsemääräämisoikeuden piiriin kuuluvien, aborttien kohdalla. Siellä sanotaan vain, että raskaus voidaan keskeyttää pyynnöstä tuon 12. raskausviikon loppuun asti. Perusteluissa sanotaan, että aborttien suorittaminen halutaan laajentaa erikoislääkärijohtoisesta sairaalahoidosta terveyskeskuksiin ja yksityislääkäreille, mutta entä siellä kelpoisuus? Tarkistin ministeriöstä tämän tänään ja sain vastauksen, että periaatteessa kesäkandidin voisi olla abortin suorittaja. Toki tiedän, että muusta terveydenhoitoa koskevasta lainsäädännöstä, Käypä hoito -suosituksista ja lain perusteluistakin voidaan saada osviittaa, mutta kyllä lainsäädännön tulisi olla tässä selkeä, niin että pykälistä kävisi ilmi se, kenellä nämä oikeudet ovat. Tämä on senkin takia tärkeää, että laittomasti suoritetusta raskaudenkeskeytyksestä seuraa rikoslaissa sanktioita ja niissä viitataan nimenomaan tähän lakiin. Siellä sanotaan näin, että ”joka ilman raskauden keskeyttämisestä annetussa laissa edellytettyä lupaa keskeyttää toisen raskauden, on tuomittava”, jopa kahden vuoden vankeusrangaistukseen. Ja muistutan, että myös kansalaisaloitteessa määriteltiin, kuka saa suorittaa lääkkeellisen abortin, samoin kuin edustaja Kivelän lakialoitteessa, ja ihmettelen kyllä, miksi nämä on tiputettu pois. Pidän tätä vakavana virheenä, ja jo yksin tämä riittäisi mielestäni tämän esityksen hylkäämiseen.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kinnunen.

15.56 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! Kannatan edustaja Räsäsen tekemää hylkäysehdotusta. Perusteluni hylkäykselle olen lausunut vastalauseessa, joka sisältyy sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintöön.

Laki raskauden keskeyttämisestä on noin 50 vuotta vanha. Sen uudistaminen edellyttää laajan ja perusteellisen valmistelun pohjalta tehtävää kokonaisuudistusta. Ongelmana on, että jos lain yksittäisiä pykäläiä muutetaan, lopputulosta ei voida arvioida kokonaisuutena eikä mukana ole muun muassa perusteellista perusoikeusarviointia. Tarvitsemme lain kokonaisuudistuksen.

Syntymä ja kuolema ovat Luojan kädessä. Ihmisen elämä alkaa hedelmöitymisestä. Suojellaan kaikkein haurainta.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Turtiainen.

15.57 Ano Turtiainen vkk: Arvoisa puhemies! Kannatan kaikkia edustaja Räsäsen tekemiä esityksiä. Nämä nyt käsittelyssä olevat aloitteet, jotka liittyvät aborttilain päivittämiseen, kuuluu ehdottomasti hylätä. Väitän, että jo tähän mennessä käytössämme ollut löyhä lainsäädäntö abortteihin liittyen on yksi merkittävä syy sille, että meiltä on viety siunaus pois, ja siksi yhteiskuntamme ja ihmiset voivat huonosti.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnössä todetaan, että aborttien määrä on vähentynyt viimeisen vuosikymmenen aikana selkeästi. THL-tilaston mukaan abortteja oli viime vuonna kahdeksan prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuonna 2020. Kun ottaa huomioon, että yli 90 prosenttia aborteista tehdään sosiaalisista syistä, on erittäin hyvä, että aborttien määrät ovat laskusuunnassa. Viime vuonna lääketieteellisin toimenpitein aborttoitiin noin

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

7 600 sikiötä, eli voitteko, hyvät kollegat, kuvitella: koululuokallinen joka päivälle. 1970-luvun alun lakimuutoksista lähtien on abortoitu jo puoli miljoonaa lasta

Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö ja Oma tahto 2020 -kansalaisaloite molemmat painottavat aborttia raskaana olevan naisen yksilön oikeutena. Tältä kantilta niissä käsitellään nykyisen lainsäädännön lääkärin harkintaa yksilön oikeuksia rajoittavana, nöyryyttävänä ja terveydenhuollon resursseja tuhlaavana byrokratiana. Mielestäni abortti myönnetään jo nyt liian helposti. Sitä ei pitäisi myöntää sosiaalisin perustein. [Mai Kivelä: Okei!]

Melko kliseinen totuus on, että mikään ei ole niin järkeiltyä ja seikkaperäisesti perusteltua kuin murha. Tämän tiedämme niin rikossarjoista kuin vaikkapa Dostojevskin romaanista Rikos ja rangaistus, jossa Raskolnikovilla on melko perustellut sosiaaliset ja jopa moraaliset syyt murhaan.

Elämä ja ihmisarvo ovat luovuttamattomia oikeuksia. Sikiö on hedelmöittymisestä lähtien elävä ja kehittyvä yksilö ja ainutkertainen. Ihminen täydellistyy persoonana vuorovaikutuksessa toisiin, mutta tämä ei oikeuta epäinhimillistämään alkiota. Viides käsky kuuluu: älä tapa. Käsillä olevat kansalaisaloite ja valiokunnan mietintö tarjoavat molemmat vain teknisiä helpotuksia abortille. Niissä lapsen surmaaminen kohtuun osana tietynlaista elämäntyyliä esitetään itsemääräämisoikeutena. Kohdussa olevan ihmisarvoa ja sen tiedostamisen merkitystä ei ole perustavana seikkana harkittu muutoin kuin psykologisena haittana vanhemmille. Tämä rapauttaa ihmisyyden perusteita.

Arvoisa puhemies! Syntymättömän lapsen oikeus elämään tuli tänne Pohjolan perille kristinuskon levitessä, kun Norjan kuningas Pyhä Olavi kirjasi sen lakiinsa tuhat vuotta sitten. Koska kyseessä oli ensimmäinen Pohjoismaissa kirjoitettu perustuslaki, tulisi sikiön oikeus elämään saada jo viimeinkin myös Suomen perustuslakiin. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kivelä.

16.01 Mai Kivelä vas: Arvoisa puhemies! On varmasti selvä, että me olemme täällä eri mieltä abortista, mutta siksi haluaisinkin nostaa esille muutamia asioita, joista uskon, että me itse asiassa olemme samaa mieltä.

Ensimmäinen asia on se, että tämä laki on vanhentunut. Tämä nykyinen laki on vuodelta 1970, jolloin raskaudenkeskeytys tehtiin kirurgisesti sairaalassa, ja nykyään taas 97 prosenttia keskeytyksistä tehdään lääkkeellisesti raskauden alkuvaiheessa. Sen lisäksi tässä laissa on todella vanhentunutta kieltä. Meistä kukaan ei varmaan ole sitä mieltä, että esimerkiksi vanhemman ”häiriintynyt sieluntoiminta”, joka mainitaan hyväksyttävänä syynä abortille, olisi nykypäivää. Eli uskon, että olemme samaa mieltä siitä, että tämä nykyinen laki on vanhentunut.

Toiseksi on myös jokseenkin fakta, että arvot ja asenteet ovat muuttuneet 50 vuodessa. Naisten asema on parantunut ja tietämys ja ymmärrys ihmisten itsemääräämisoikeudesta on kehittynyt paljon.

Kolmanneksi uskon, että olemme samaa mieltä siitä, että aborttien määrän vähentäminen on hyvä tavoite. Siihen on taas toimivat keinot, jotka liittyvät seksuaalikasvatukseen ja ehkäisyn saatavuuteen, mutta näihin keinoihin ei kuulu turvallisten aborttien estäminen.

Neljänneksi me olemme varmasti kaikki samaa mieltä siitä, että kansainvälisesti luontevin viiteryhmämme on muut Pohjoismaat, ja kaikissa muissa Pohjoismaissa raskaudenkeskeytys tehdään yksinkertaisesti pyynnöstä.

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

Viidenneksi olemme varmaankin myös siitä samaa mieltä, että ei ole kenenkään etu, että turhaan pitkitetään tai hankaloitetaan sellaisen abortin saantia, joka siis tehdään joka tapauksessa.

Kuudes ja viimeinen asia on se, että tässähän ei käytännössä ole kyse kovinkaan isosta asiasta. Aborttia ei olla täällä kieltämässä, mutta toisaalta ei olla myöskään oleellisesti muuttamassa niin, että esimerkiksi näitä viikkorajoja muutettaisiin. Eli kyse on siitä, että abortti pitää saada omalla ilmoituksella. Käytännössähän näin nyt onkin tilanne jo Suomessa, ja siksi on asiallista, että tämä laki vastaa nykyistä käytäntöä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Edustaja Mäkynen, Jukka Mäkynen.

16.04 Jukka Mäkynen ps: Arvoisa herra puhemies! Käsiteltävänä oleva OmaTahto-kansalaisaloite vaatii, että jatkossa abortin saamiseksi riittää raskaana olevan oma tahto ja että kahden lääkärin lausunnon vaatimisesta luovutaan. Aihe on vaikea ja jakaa mielipiteitä konservatiivisten sekä liberaalien naisten oikeuksien kannattajien kesken.

Aborttia voidaan suositella, jos erilaiset elämäntilanteet, vakava sairaus tai seksuaalirikos rajoittaisivat kykyä hoitaa lasta. Lisäksi aborttilainsäädäntöä halutaan raskaana olevan naisen itsemääräämisoikeutta kunnioittavaksi. Kansanomaisesti ilmaistuna raskaudenkeskeytys yritetään tehdä mahdollisimman helpoksi, jo riittää vain raskaana olevan naisen oma ilmoitus ilman perusteluja.

Tämä laki menee luultavasti läpi täällä eduskunnassa, mutta ennen kuin nuija kopahtaa pöytään, kehottaisin miettimään muutamia tärkeitä asioita. Onko lakialoitteen tarkoituksena tehdä abortista pelkkä ihmisoikeus tai arkipäiväinen asia, joka pitää vain hoitaa? Sivuu-tetaanko vain kylmästi se tosiasia, että abortti ei ole naiselle suinkaan vähäpätöinen asia? Jätetäänkö nainen yksin asiansa kanssa, eikä mitään keskustelu- tai kriisiapua enää tarvita, koska kahden lääkärin lausuntoa ei enää vaadita? Suoritettu abortti aiheuttaa helposti masennusta tai mielenterveydellisiä ongelmia. Jos päätös on tehty nopeasti ilman tukea ja ehkä vielä painostuksen alla, niin se kasvattaa myös itsemurhariskiä. Tällaisia asioita ei enää käytäisi läpi, koska asia olisi ilmoitusluontoinen tämän OmaTahto-aloitteen mukaisesti. Entä kuka määrittelee biologisesti sen, millä raskausviikolla sikiö on tunteva ja ajatteleva persoona? Mikä on se filosofinen peruste, koska abortin voi tehdä? Alkaako ihmisen elämä sittenkin jo hedelmöityksestä lähtien?

Meillä Suomessa abortoidaan jopa samanikäisiä lapsia, joita jo hoidetaan keskoska-peissa. Eli todellisuus yritetään häivyttää siitä, että kysymys on oikeastaan puolustuskyvottomän pienen ihmisen elämän lopettamisesta. Ilmapiiri on valitettavasti nykyään kehitymässä sellaiseksi, että korostetaan naisen oikeuksia ja uravalintoja tai mitä kaikkea voit saada ilman lapsia. Kenenkä oikeuksista oikeastaan on kysymys? Lasta tehdessä tarvitaan sekä mies että nainen, mutta aborttipäätökseen riittää pelkästään naisen oma tahto. [Mai Kivelä: Miksiköhän!] Tasa-arvon näkökulmasta voi myös miettiä, missä ovat tulevan isän oikeudet. Tämä ei vain mielestäni ole järkevä suunta.

Suomessa on paljon keskusteltu siitä, että meillä syntyvyys on liian pieni. Voisiko syn-tyvälle vauvalle tarjota mieluummin kodin ja elämän adoption kautta sen sijaan, että hänet abortoidaan, ja voidaanko tätä adoption mahdollisuutta Suomessa helpottaa? Lapsetto-muudesta kärsii moni, ja näen, että kotimaisia adoptioita tehdään aivan liian vähän. Näitä asioita kannattaa miettiä ennen kuin nuija kopahtaa pöytään. Itse adoptiolapsena eläneen en missään tapauksessa kannata tätä lakialoitetta.

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

Lopuksi kerron erään viisaan ajatuksen, jonka sain sähköpostissa: on helpompaa kasvat-
taa terveitä lapsia kuin korjata rikkinäisiä aikuisia. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Edustaja Laukkanen.

16.09 Antero Laukkanen kd: Arvoisa herra puhemies! Pyydän lupaa saada puhua pai-
kaltani.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Lupa myönnetty.

Kiitos. — Arvoisa puhemies! Tämä esitys on vastuuton, moraaliton ja lapsen oikeuksia
loukkaava, vastoin YK:n ihmisoikeusjulistusta, joka korostaa lapsen oikeutta elämään ja
kehittymiseen. Se on siis se sopimus, jonka Suomi on ratifioinut.

Me kaikki täällä tiedämme, että lainsäädäntötyömme on jatkuvasti eri oikeuksien pun-
nintaa toisiansa vastaan. Siinä me luomme hyvää lainsäädäntöä, määrittelemme rangais-
tusasteikot ja puhumme niin sanotusta oikeasuhtaisesta lainsäädännöstä.

Tässä esityksessä me punnitsemme lasten oikeuksia elämään ja naisten oikeuksia omaan
kehoonsa. Ne ovat siis punnintamme kohteina. Suomen YK-liitto sanoo: ”Lapsen oikeudet
menevät aina vanhempien oikeuksien edelle.” Tässä salissa käytävässä keskustelussa näyt-
tää siltä, että vain yksillä oikeuksilla eli tässä tapauksessa naisten oikeuksilla on juuri nyt
merkitystä. Tällaisen puheen ei pitäisi olla aikuisten ihmisten puhetta. Sen pitäisi olla vii-
saiden vanhempien puhetta, jossa lapsen oikeudet asetetaan aina kaiken edelle.

Nyt meillä on äidin masussa oleva pieni vauva, joka aloittelee elämäänsä, tuntee kaiken,
mitä äidin kehon ulkopuolella tapahtuu, mutta me suhtaudumme siihen kuin esineeseen,
jota me täällä ulkopuolella olevat sitten harkintamme mukaan kohtelemme niin kuin koem-
me oikeaksi. Ja tämä onkin mielenkiintoista, että niin monet kokevat oikeaksi sen, että lap-
si — tai pieni elämä — voidaan äidin kohdussa tuhota mutta sitten elämää kohdun ulko-
puolella ei voi tuhota. Onko tämä kolme senttiä, tämän pienen vauvan masussa oleva elä-
mä, jotenkin vähempiarvoinen kuin kolme senttiä sen masun ulkopuolella? Minusta ei ole.

Pidän aika outona myös sitä, että Suomi ei lähetä paatuneita rikollisia Yhdysvaltoihin
tuomittavaksi sillä perusteella, että heitä odottaa siellä mahdollinen kuolemantuomio in-
jektoimalla, mutta Suomi hyväksyy ja kiivailee — tai jotkut kiivailevat ja hyväksyvät —
sen, että pieni, viaton, puolustuskyvytön elämä voidaan injektoida äidin kohtuun. Tässä on,
ystävät, meille kyllä paljon mietittävää: mille meidän arvomaailmamme tällä hetkellä on
rakentunut, vai rakentuuko se enää yhtään millegään? Reilut 7 000 viatonta, puolustusky-
vytöntä elämää ollaan valmiita tuhoamaan vailla mahdollisuuksia elää ihan meidän toi-
mestamme, ja vaadimme, että se on oikein.

Kuulun näihin ihmisiin Suomen kansalaisista, jotka äidin vakavan sairauden takia lää-
käri suorastaan vaati aborttoimaan, vaati aborttoimaan. Äitini kieltäytyi, ei mistään uskon-
nollisesta syystä, vaan ihan siitä, että halusi nähdä lapsensa elävän. [Mai Kivelä: Raskaana
olevan tahto!] — Niin, kyllä, tästä on kysymys, meidän vapaasta tahdostamme, juuri näin.
Mutta mimmoinen on meidän vapaa tahdomme [Mai Kivelä: Ei voi tietää!] silloin, kun se
haluaa surmata ihmisiä? Se on vakava kysymys.

Kun minut valittiin vuonna 2015 eduskuntaan, soitin sinä yönä kotiin äidilleni, joka oli
87-vuotias. Sanoin hänelle: ”Kiitos äiti, että et abortoinut minua. Nyt se räpäle on kansan-
edustaja.”

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

Ystävät, me puhumme nyt elämästä. On erittäin kapeakatseista määritellä tämä elämä sillä tavalla, että se jotenkin liittyy naisen oikeuteen omaan kehoonsa. Kyllä tämä on paljon, paljon suurempi asia. Me riistämme ihmisiltä mahdollisuuden elää. [Hälinää — Puhemies: Shh!] Toisessa kohdassa me taistelemme siitä, että ihmiset saisivat elää. Me seisomme heidän vierellään leikkaussaleissa ja taistelemme, pyydämme, että ihmiset saisivat elää... [Hälinää — Puhemies koputtaa]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Arvoisat edustajat, nyt on edustaja Laukkasella puheenvuoro.

Kiitos, puhemies! — En ole mikään dramaturgi enkä siihen koulutusta saanut, mutta koen, että tämä keskustelu on valitettavan pinnallista tällä hetkellä. Hyvät ystävät, annetaan ihmisten elää. Mekin olemme saaneet elää.

Kun puhutaan naisten oikeuksista, entä niiden naisten oikeudet, jotka ovat siellä kohdussa? Hekin ovat naisia, heilläkin on oikeus elämään. — Kiitoksia.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Tanus.

16.15 Sari Tanus kd: Arvoisa puhemies! Minä kiitän kaikista edellisistä puheenvuoroista ja erityisesti edustaja Laukkasen viimeisestä, tuosta edellisestä, puheenvuorosta.

Abortti on herkkä ja vaikea aihe. Kyse on kohdussa kasvavan pienen ihmisen elämän tarkoituksellisesta lopettamisesta. Abortti on koskettanut ja koskettaa meitä kaikkia tavalla tai toisella. Monelle on tehty abortti, monen läheiselle tai tuttavalle on tehty abortti. Moni meistä on työnsä vuoksi joutunut olemaan monissa näistä mukana. Aihe on ollut otsikoissa ja tässäkin salissa moneen otteeseen keskustelussa. Abortin vertaistukiryhmissä kuulee kipeitä tarinoita: monet katuva syvästi kiireistä päätöstään. Kun yhteiskunta on vuosikymmenten aikana menettänyt yli puoli miljoonaa henkilöä abortin myötä, niin se vaikuttaa merkittävästi myös koko meidän väestörakenteeseen.

Nyt tämä käsittelyssä oleva, OmaTahto2020-kansalaisaloitteen pohjalta kiireellä valiokunnassa muokattu lakiesitys sisältää suuria epäkohtia, monia perustavanlaatuisia heikennyksiä nyky-lainsäädäntöön nähden. Tämä esitys mahdollistaa monenlaisen puoskaroinnin, koska, toisin kuin nyky-laissa, tässä esityksessä ei ole mitään sääntelyä abortteja suorittavan yksikön suhteen. Tämän aborttilain pykälissä ei edes sanota, että varhaisen abortin suorittajan olisi oltava lääkäri. Käypä hoito -suosituksissa lausunnonantaja- ja suorittajalääkäristä puhutaan, mutta Käypä hoito -suositukset eivät ole juridisesti sitovia. On hyvä ymmärtää, että tätä nyt käsiteltävää lakiesitystä ei ole arvioinut valiokunnassa mikään asiantuntijataho. Asiantuntijalausunnoissa ja -kuulemisissa asiantuntijatahot ottivat kantaa kansalaisaloitteeseen, mutta yksikään asiantuntijataho ei ole arvioinut tätä lakiesitystä, mitä nyt meille ollaan läpi viemässä. [Sari Essayah: Juuri näin!]

Pykälä kahdeksan poistaminen muuttaa koko kokonaisuuden. Se avaa tien puoskaroinnille ja voi viedä Suomen aborttitilanteen vuosikymmenten taakse, itse asiassa 60-luvulle tilanteeseen, jolloin abortti ei ollut lainkaan laillinen Suomessa ja tehtiin kaikenlaisia ikäviä toimenpiteitä. Tämä voi vaarantaa potilasturvallisuuden ja altistaa hauraassa tilanteessa olevan raskaana olevan naisen väärinkäytöksille. Tästä on tullut myös meille kaikille sähköpostia ainakin yhdeltä asiantuntijalta, joka on ollut järkyttynyt huomatessaan pykälä

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

kahdeksan poistumisen. Täällä puhutaan, arvoisat kollegat — myös siellä vasemmalla — turvallisesta abortista, mutta ajattelen, että ilmeisesti ette ole huomanneet, että tämä avaa tien nimenomaan pois turvallisista aborteista. Se mahdollistaa puoskaroinnin, myös digi- ja etäyhteyksillä tehtävien päätösten ja aborttien eteenpäinviemisen, ilman edes kunnollista ja asianmukaista tutkimista.

Tämä lakiesitys on ilman muuta hylättävä ja kokonaisvaltaisesti valmisteltava huolella uusi esitys. Kannatan edustaja Räsäsen täällä aiemmin tekemiä esityksiä, ja esitän seuraavat kuusi lausumaa — ja toivoisin, että huolella kuuntelisitte, koska nämä lausumat parantavat naisten oikeuksia, ne edistävät naisten terveyttä ja hyvinvointia ja tekevät sitä samaa myös hoitohenkilökunnalle ja varmistavat paremmin myös turvallisten toimenpiteiden tekemisen.

Ensimmäinen lausuma: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskuntaan esityksen raskaudenkeskeytyksiin liittyvien vastaanottojen ja raskaudenkeskeytysten järjestämiseksi hyvinvointialueella keskitetysti niin, että jokaiselle raskaudenkeskeytystä harkitsevalle voidaan varmistaa asiantunteva vastaanotto, tutkimukset, vaihtoehtojen ja tukimuotojen esittely sekä riittävä ja asiantunteva psykososiaalinen tuki ennen tai jälkeen raskaudenkeskeytyksen.”

Toinen ponsi: ”Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto käynnistää välittömästi valmistelun raskauden keskeyttämisestä annetun lain laajemmasta kokonaisuudistuksesta tavalla, joka edistää terveyttä ja hyvinvointia.”

Kolmas ponsi: ”Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto tuo esityksen, jossa täsmennetään lääkärin toimintamahdollisuuksia ja vastuuta tilanteissa, joissa nainen vaatii raskaudenkeskeytystä, mutta on selvää, että hän toimii painostuksen alla vastoin todellista tahtoaan tai nainen on muutoin psyykkisesti sellaisessa tilassa, jossa raskaudenkeskeytyksen läpivienti pahentaisi suurella todennäköisyydellä tilannetta entisestään.” Nythän tässä esitetyssä lakiesityksessä on muun muassa maininta, että varhaisissa raskaudenkeskeytyksissä pelkästään naisen pyynnöllä sitä pitäisi viedä eteenpäin, eikä lääkrillä olisi mahdollisuutta siitä kieltäytyä.

Neljäs ponsi: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskuntaan esityksen, joka takaa terveydenhuollon ammattihenkilöille oikeuden uskonnon- ja omantunnonvapauden nojalla pidättäytyä toimimasta raskaudenkeskeytyksen suorittavana lääkrinä tai muussa toimenpiteeseen liittyvässä tehtävässä, mikäli potilaan henki ei ole vaarassa. Lähes kaikissa muissa Länsi-Euroopan maissa hoitohenkilökunnan omantunnonvapaus on lailla turvattu.”

Viides ponsi: ”Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto tuo eduskuntaan esityksen, jolla tunnustetaan lasten ihmisarvo jo ennen syntymää ja edistetään lasten oikeutta elämään ilman väkivaltaa ja kaltoinkohtelua sekä ennen että jälkeen syntymän.”

Ja, arvoisa puhemies, viimeinen, kuudes lausumaehdotus: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo pikaisesti esityksen, jossa varmistetaan, että raskaudenkeskeytyksiä voi suorittaa vain lääkäri, jolla on tähän tehtävään asianomaisen viranomaisen myöntämä lupa, ja että raskaudenkeskeytyksiä suoritetaan vain terveydenhuollon yksiköissä, jotka ovat saaneet tähän vastaavan luvan. Lupamenettelyllä pyritään varmistamaan raskaudenkeskeytystä hakevan naisen potilasturvallisuus, asianmukainen hoito sekä lääkrin ammattitaito.” — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Ja edustaja Hopsu.

16.22 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! Kiitoksia kansalaisaloitteen tekijöille alkuun. Kun itse en ole osallistunut valiokuntakäsittelyyn, niin ihan kaikkiin edustaja Tanuksen äsken nostamiin kysymyksiin en toki tiedä vastausta.

Suomessa aborttioikeuteen kohdistuu edelleen tarpeettomia rajoituksia, jotka pohjautuvat yli 50 vuotta vanhaan lakiin. Vaikka abortin saamista pidetään yleensä itsestäänselvyytenä, todellisuudessa Suomen aborttilainsäädäntö kuuluu Euroopan tiukimpiin. Oikeus turvalliseen ja lailliseen aborttiin on ihmisoikeus. Aborttioikeus on keskeinen osa naisen itsemääräämisoikeutta. Siihen kuuluvat laaja oikeus hallinta omaa kehoa sekä oma päätös lisääntymisestä. Rajoitukset aborttioikeuteen heikentävät erityisesti naisten oikeuksia, ja aborttioikeuden rajoittamisen katsotaan olevan sukupuoleen perustuvan syrjinnän muoto.

Vaikka nykyisen aborttilain soveltamistapa on ollut varsin yhdenmukainen ehdotetun uuden aborttilain kanssa, on lain päivitys ehdottoman tärkeää. Jos laissa on mahdollisuus tiukempaan toimintatapaan raskaudenkeskeytysten suhteen, jättää se aukon raskaana olevien oikeuksien kaventamiselle. Vain päivittämällä lakia voidaan turvata raskaana olevan itsemääräämisoikeus. Lisäksi päivittämällä raskaudenkeskeytyslainsäädäntöä Suomen laki tuodaan ajan tasalle useiden muiden EU-maiden kanssa. Suomi ei voi uskottavasti toimia maailmalla seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien puolestapuhujana, ellei meillä ole itsellä ihmisoikeuksia kunnioittavaa aborttilainsäädäntöä.

Arvoisa puhemies! Aborttilainsäädännön keskeisin muutos on, että lakiin sisällytetään oikeus raskauden keskeyttämiseen raskaana olevan omaan pyyntöön perustuen 12. raskausviikon loppuun saakka, eli nykyiset vaatimukset perusteluista ja kahden lääkärin lausunnoista poistuvat. Muutos on tarpeellinen. Pyyntöperusteinen raskaudenkeskeytys vahvistaa merkittävästi raskaana olevan itsemääräämisoikeutta. Jokaisella on oikeus päättää omasta kehostaan. Tämä oikeus löytyy useista kansainvälisistä ihmisoikeussopimuksista, jotka takaavat vapauden yksityisiä asioita koskevassa päätöksenteossa. Tällaisiin säännöksiin sisältyy muun muassa fyysisen oikeuden suoja, koskemattomuus sekä oikeus päättää lastensa lukumäärästä.

Kahden lääkärin lausunnon vaatimuksen poistaminen mahdollistaa raskaudenkeskeytyksen tekemisen varhaisemmassa vaiheessa ja vapauttaa lääkärin resursseja. En usko edelliseen puheeseen viitaten, että meidän muu terveydenhoidon henkilöstö on myöskään puoskareita, että vain lääkäriin luottaminen olisi tässä se ydinkysymys. Ja tarkennuksia on mahdollista tehdä myös asetuksilla. Lääkärin portinvartijan rooli tässä heikkenee, jolloin lääkäriellä ei ole yhtä vahvaa mahdollisuutta kieltää raskaudenkeskeytystä. Vaatimus kahden lääkärin lausunnosta, joista toinen tulee erikoissairaanhoidosta, on usein myös pitkitänyt prosessia tarpeettomasti, vaikka käytännössä hyvin monella paikkakunnalla on prosesseja hiottu jo nykyiselläänkin hyvin sujuviksi.

Haluaisin muistuttaa, ettei lain uudistaminen tutkimusten mukaan lisää aborttien määrää. Sen sijaan mitä rajoitetumpi aborttilaki on, sitä enemmän raskaudenkeskeytyksiä tehdään ja sitä turvatomammin. WHO:n mukaan aborttien määrät ovat alhaisimmillaan silloin, kun ihmisillä on tarpeeksi tietoa nykyaikaisista ehkäisymenetelmistä sekä mahdollisuus käyttää niitä. Myös seksuaalikasvatus sekä turvallisen ja laillisen abortin hyvä saatavuus vähentävät aborttien määrää.

Ilmaisen ehkäisyn tarjoamisen nuorille on todettu olevan sekä tehokas että kustannustehokas keino vähentää keskeytysten määrää. Esimerkiksi Vantaalla raskaudenkeskeytysluvat laskivat maksuttoman ehkäisyn saatavuuden laajentamisen jälkeen 15—19-vuotiaiden ikäryhmässä peräti 36 prosenttia ja 20—24-vuotiaiden ikäryhmässä 14 prosenttia. On tär-

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

keää, että valtakunnallinen kokeilu maksuttomasta ehkäisystä alle 25-vuotiaille vakinaistetaan ja siihen varataan riittävät resurssit. Ehkäisyn lisäksi on tärkeää tarjota nuorille seksuaalineuvontaa.

Ja kun täällä salissa pohditaan ja yhdessä etsitään ratkaisuja Suomen vähenevään lapsimäärään, siihen löytyvät ratkaisut muualta kuin aborttioikeuden rajaamisesta: pidetään parempaa huolta tänne syntyneistä lapsista, rakennetaan lapsiystävällistä yhteiskuntaa. [Antero Laukkasen välihuuto]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Essayah.

16.28 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Aluksi haluan kannattaa edustaja Tanuksen tekemiä lausumaesityksiä, joissa ehkä erityisesti haluaisin kiinnittää huomiota tuohon viimeiseen eli kuudenteen lausumaan, joka nyt todellakin yrittää paikata sitä, mitä valiokunta meni, voisiko sanoa, ymmärtämättömyyttään tekemään.

Elikkä poistamalla tuon 8 §:n valiokunta todellakin aiheuttaa hyvin kummallisen tilanteen, niin kuin täällä edustaja Räsänen aikaisemmin kertoi. Tämä tarkoittaa siis sitä, että se henkilö, joka toimii tässä abortin tekijänä, ei välttämättä ole edes lääkäri. Ja se, mikä on sitten erikoista, on tämä linkitys rikoslakiin. Eli meillä Suomessa laittomien aborttien tekijät voisivat saada rangaistuksen, mutta nyt kun linkitys tähän 8 §:ään häviää, me itse asiassa jätämme sitten laittomien aborttien tekijät rankaisematta. On aivan käsittämätöntä, että eduskunnasta lähtee tämäntyyppistä lainsäädäntöä eteenpäin, jossa edes tällaista lakien yhteensovittamista ei ole ymmärretty tehdä. Ja siinä mielessä, kun mietin sitä, että me tuolla varmasti maailmalla monta kertaa, sanotaan vaikka, kehitysyhteistyö- ja muissa vastaavissa tehtävissä, kauhistelemme naisten kohtaloa laittomien aborttien kourissa, mutta nyten olemme tekemässä Suomessa lainsäädäntöä, joka jättää tämän linkityksen purkautumisen takia laittomien aborttien tekemisen ilman rangaistusta, niin tuntuu, että tässä ei nyt enää puhuta 50 vuoden takaisesta aborttilainsäädännöstä, vaan Suomi kyllä siirtyy tällä nyt sitten vähintään jonnekin 80 vuoden takaiseen tilanteeseen. Aivan käsittämätöntä on tämä valiokunnan räätälöimä lainsäädäntö.

Kiinnitän edelleen huomiota siihen, että kun valiokunta itse mietinnössään toteaa, että ”usea ehdotettu säännös” — siis puhutaan tästä kansalaisaloitteesta — ”vaatii jatkoselvitystä, eikä aloitteessa ehdotettu laki kaikin osin todennäköisesti vastaisi nykyisiä lainsäädännölle asetettuja oikeudellisia vaatimuksia”, niin tämän sanottuaan valiokunta menee tekemään lainsäädäntöä, jossa se ottaa yksittäisiä pykälä ja lähtee siltä pohjalta sorvaamaan lainsäädäntöä ilman, että on vaikutusarvioita, ilman että on asiantuntijoilla tarkastutettu tätä lainsäädäntöpakettia, mikä valiokunnasta on sitten ulos putkahtanut.

Siinä mielessä — kun täällä kollega Kivelä totesi, että tässä ei ole kyse isosta asiasta — tässä on todellakin kyse isosta asiasta. Samoin täällä edustaja Hopsu käytti argumenttia, jossa hän minun mielestäni kyllä nyt todisti väärin, kun hän sanoi, että aborttien määrät olisivat esimerkiksi Suomen — hänen mielestään tiukan — aborttilainsäädännön takia suuremmat kuin esimerkiksi Pohjoismaissa. [Inka Hopsun välihuuto] Siis tilannehan on juuri päinvastoin, elikkä siis Suomessa aborttien lukumäärät ovat pienemmät kuin muissa Pohjoismaissa. Siinä mielessä voi miettiä, onko silläkin jotakin tekemistä tässä, että meillä suomalaisessa yhteiskunnassa on kuitenkin haluttu tehdä lainsäädäntöä, jossa myös tytöjen ja naisten hyvinvointi on keskiössä, ja siinä mielessä on esimerkiksi ollut tämä kahden lääkärin vaatimus.

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

On aina tietysti muistettava, että kun vertaillaan eri maitten lainsäädäntöjä, niin esimerkiksi sellaisissa maissa, joissa näyttää siltä, että on esimerkiksi yhden lääkärin vaatimus, saattaa olla paljon pidempi harkinta-aika tai sitten jotakin muita toimenpiteitä, joilla tässä prosessissa ollaan naisen tukena. Mutta tämä valiokunta meni tekemään siis lainsäädäntöä, jossa naiselta viedään sitten sitä tukea, mitä tällaisessa prosessissa oleva henkilö terveydenhuoltohenkilökunnan puolelta varmaankin tarvitsisi.

Ajattelen, että on aika erikoista, että kun on vedottu siihen, että laki on 50 vuotta vanha, ja todellakin sen jälkeen on muuttunut perustuslaki, sen jälkeen on muuttunut potilasturvallisuuslaki ja terveydenhoitolaki on muuttunut, niin välittämättä siitä, että näin monta lainsäädäntöä on muuttunut, ei valiokunta tai siis valiokunnan enemmistö kiinnittänyt tähän mitään huomiota, vaan todellakin halusi lähteä tekemään lainsäädäntöä puutteellisilla vaikutusarvioilla ja ilman, että asiantuntijat olisivat millään tavalla tätä lainsäädäntöä sen jälkeen käsitelleet.

Arvoisa puhemies! Kannatan myöskin tätä vastalauseetta ja sen mukaista hylkäämistä, koska onhan aivan selvä, että ei eduskunta voi tällaisia lakeja päästää käsistensä. Siinä mielessä olisi nyt tärkeää... Edustaja Kivelä sanoi hyvin, että on varmasti kohtia, joista olemme yhtä mieltä, ja esimerkiksi tässä vastalauseessa todetaan, että laki on 50 vuotta vanha ja sen uudistaminen varmasti vaatisi laajan perusteellisen valmistelun ja sen pohjalta tehtävän kokonaisuudistuksen. Ongelma on se, että jos lain yksittäisiä pykäläiä muutetaan, lopputulosta ei voida arvioida kokonaisuutena eikä mukana ole muun muassa perusteellista perusoikeusarviointia.

Siinä mielessä kyllä täytyy sanoa, että harmillista näissä kansalaisaloitteissa on se, että... Ajattelen, että jos on kansalaisaloitteita, niin kansalaisaloitteitten tulisi olla semmoisia toivomusaloitteita, joissa ilmaistaan erilaisia asioita, joita halutaan muuttaa. Mutta kun pykälämuotoisia aloitteita tulee eduskuntaan, niin siinä vaiheessa eduskunnan harkintavallan pitäisi olla niin suuri, että sieltä ei lähdetä yksittäisiä pykäläiä nostelemaan ja sen jälkeen sorvailemaan lakia ilman, että ne ovat käyneet ministeriön huolellisen valmistelun. Mutta valitettavasti näin meillä ei menetellä, vaan todellakin tämmöiset ideologiset intressit siellä taustalla painavat ja sitten ollaan valmiita tekemään tämäntyyppistä lainsäädäntöä.

Arvoisa puhemies! Huomenna äänestämme, ja todellakin toivon, että meillä jokainen nyt miettisi mielessään, mitä tällä lainsäädännöllä loppujen lopuksi ollaan ajamassa ja onko niin, että tässä naisten ja tyttöjen tilanne paranee vai minkälaista lakia ollaan säätämässä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Edustaja Mäenpää.

16.35 Juha Mäenpää ps: Arvoisa puhemies! Hyvät naiset ja miehet! Käsittelemme Oma tahto 2020 -kansalaisaloitetta, jossa viesti on, että päivitetään Suomen aborttilaki 2020-luvulle. Kuten jo aikaisemmin täällä salissa käsitelin, en puolla tätä kansalaisaloitetta, vaan pidän sitä nykyistä 50 vuotta vanhaa lakiakin parempana kuin tämä on.

Täällä kansalaisaloitteessa mainitaan sanat ”raskaana oleva” 13 kertaa. Täällä mainitaan yhden kerran nainen, ja sanaa äiti ei mainita kertaakaan. Vihervasemmisto ajoi muutamia vuosia sitten läpi tasa-arvoisen avioliittolain, ja jos sitä olisi kutsuttu silloin sukupuolineutraaliksi avioliittolaiksi, [Hälinää — Puhemies koputtaa] niin se tuskin olisi mennyt läpi. Eli minä näen, että tämä on jonkinlaista sanakikkailua, täällä vältetään kokonaan pu-

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

humasta sanasta äiti. Pidän ihmeellisenä, että tätä lakialoitetta kaikista hanakammin puolustaa tuo salin vasen laita, joka kuitenkin on sitä mieltä...

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Anteeksi, edustaja Mäenpää. — Voisivatko edustajat Tanus ja Kivelä siirtyä käymään debattiaan sinne oven toiselle puolelle.

Ihmettelen, että tätä lakia eniten täällä ajaa salin vasen laita, joiden mielestä kuitenkin mieskin voi synnyttää. Itse asiassa Otavan oppikirjassa kerrottiin, että mies voi synnyttää, ja kun se on tuon vihervasemmiston mielipide asiasta, niin jollakin lailla tasa-arvon nimissä olisi syytä ollut mainita täällä miesten oikeudetkin. Edustaja Hopsu puhui myös, että tämä heikentää naisten oikeuksia. Puhuttiin aborttioikeuden rajaamisesta ja ihmisoikeuksia kunnioittavasta lainsäädännöstä. Mielestäni Suomessa on tällä hetkellä ihmisoikeuksia kunnioittava lainsäädäntö ja jokainen, joka abortin haluaa Suomessa tehdä, pystyy sen tekemään nytkin sillä poikkeamalla, että nykyisen lainsäädännön mukaan siihen tarvitaan tavallansa kahden lääkärin tapaaminen.

Arvoisa puhemies! Kansalaisaloitteessa sanotaan, että nykyisen lain vaatimus kahden lääkärin erillisistä lausunnoista tulee poistaa ja että vaatimus kahden lääkärin lausunnosta ja kaikkien keskeytysten ohjaaminen erikoissairaanhoidon pitkittää prosesseja tarpeettomasti ja kuormittaa sekä keskeytystä hakevaa että terveydenhuollon resursseja. Se antaa myös samalla harkinta-aikaa odottavalle äidille miettiä sitä, miten hän toimii, ja minun mielestäni se on loistava asia, että hän joutuu sitä asiaa harkitsemaan.

Tämä kansalaisaloite vaatii myös, että ”oikeus vapaaseen ja turvalliseen aborttiin on keskeinen osa naisten kehollista itsemääräämisoikeutta ja oikeutta päättää itse omasta lisääntymisestään”. Ihan hyvin tälläkin hetkellä se toimii. Täällä on sanottu puheenvuoroissa, että päivitetään tämä laki vastaamaan nykykäytäntöä. No, jos tämä nykykäytäntö on ihan jees heille, niin miksi tätä lakia pitää päivittää? Tällä lailla ihan nykyisellään laki on parempi kuin tämä.

On puhuttu aina, että lain pitää olla tarkkarajainen ja täsmällinen, ja on tullut esiin, että 8 § on poistettu tuosta alkuperäisestä laista ja siitä puuttuu abortin suorittajan asema, mikä se on. Kuten kristillisten edustajat ovat täällä sanoneet, niin tämä mahdollisesti voi johtaa puoskarointiin. Elikkä tämän lainsäädännön tämänhetkisen esityksen mukaan ei tarvitse olla lääkäri, vaikka kuitenkin itse asiassa kansalaisaloitteessakin sisällössä sanotaan, että raskaudenkeskeytyksen toteuttaa se lääkäri, jolle pyyntö esitetään. Siellä on lääkäri, mutta nyt täällä lainsäädäntötekstissä, jota me ollaan hyväksymässä, sitä ei ole. Myöskin sellainen asia, että lääkärikin voi olla oma vakaumus siitä, haluaako hän ylipäättänsä suorittaa tällaista aborttia. Sillä lailla tuo aloitteen tekstikin on viallinen.

Arvoisa puhemies! Tämä vaikuttaa meidän väestörakenteeseen. On vaarana, että lääkkeellisestä abortoinnista muodostuu ehkäisykeino. Ehkäisy pitää hoitaa jollakin muulla tavalla kuin aborttoimalla alkioita tai sikiöitä.

Haluan vielä sanoa, että kannatan edustaja Räsänen esitystä ja edustaja Tanuksen lausumia.

Tähän vielä sen verran totean, että olen ollut yhteydessä hiljan äitiin, joka on omasta mielestään, ja ehkä minunkin mielestäni, menettänyt muutaman vuoden ikäisen lapsensa lastensuojelun tulkintojen perusteella, siis lapsi on sijoitettu muualle. Nyt hän odottaa uutta lasta ja on siis raskaana, ja hän joutuu tämän takia tekemään abortoinnin, koska ei uskalla toista lasta tänne maahan ottaa, kun pelkää, että se lapsi viedään pois.

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

Edustaja Mäkynen tuossa kiteytti hyvin loppuun, ja haluan sen toistaa tänne, että on helpompi kasvattaa terveitä lapsia kuin korjata rikkiäisiä aikuisia. Moni abortin tehnyt ihminen [Puhemies koputtaa] pohtii näitä tekemiään ratkaisuja sitten vanhempana. — Kiitoksia.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia. — Ledamot Östman.

16.43 Peter Östman kd: Värderade talman, arvoisa puhemies! Tässä OmaTahto2020-kansalaisaloitteessa painotetaan naisten itsemääräämisoikeutta ja oikeutta päättää omasta kehostaan. Sen sijaan puhutaan vähemmän syntymättömien lapsien itsemääräämisoikeuksista. Onko syntymättömällä lapsella oikeus päättää omasta kehostaan? Tähän haluaisin vastauksen vasemmalta laidalta.

Päätin itse lukea hieman, mikä on esimerkiksi Lääkäriliiton kanta. Löysin heidän verkkosivuiltaan niinkin tuoreen kannanoton, joka on vain kuusi vuotta vanha. Nostan muutamia poimintoja Lääkäriliiton kannasta: ”Vastasyntynyt lapsi katsotaan raskauden kestosta riippumatta ihmiseksi ja häneen ulottuu sekä lainsäädännön että eettisten normien määrittämä suojat. Syntymättömän asema ja oikeudet ovat kuitenkin epäselvempiä, eikä ongelmaan, milloin sikiöstä tulee ihminen, ole yksiselitteistä ratkaisua. Mutta lääkäriellä on kuitenkin erityinen velvollisuus edistää syntymättömän oikeuksia ja mahdollisuuksia tasapainoiseen kehittymiseen, koska lääkäriellä on tärkeä rooli ja vaikutusmahdollisuuksia sikiönkehityksen eri vaiheissa, perhesuunnittelusta synnytykseen.”

Ja vielä Lääkäriliiton kannanotosta: ”Sikiö on äitinsä sisällä, mutta ei äidin ruumiinosana. Tämä voi luoda ristiriitoja sikiön ja sen äidin etujen ja oikeuksien välille. Lääkärin tehtävänä on pyrkiä tasapainottamaan molempien osapuolten edut ja oikeudet.” Siis tässä puhutaan molempien eduista ja oikeuksista, ei ainoastaan naisen oikeuksista. Lääkäriliitto myöntää, että ”ongelmattomia ratkaisuja ei aina ole löydettävissä, koska jommankumman osapuolen etujen korostaminen voi viedä mahdollisuuksiin”. Mutta silti, hyvät kollegat, Lääkäriliittokin painottaa, että ”tärkein oikeuksista on oikeus elämään ja se on myös äitinsä kohtuun kiinnittyneen alkion perusoikeus”. Ja tämä, kuulkaa, ei ole edustaja Östmanin kirjoittamaa tekstiä, vaan tämä on Lääkäriliiton kirjoittamaa tekstiä.

Kannatan edustaja Räsänen hylkeysitystä sekä Tanuksen tekemiä lausumaesityksiä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja nyt edustaja Räsänen, joka on ilmeisesti poissa. — Edustaja Heinäluoma.

16.47 Eveliina Heinäluoma sd: Arvoisa puhemies! Mielestäni sosiaali- ja terveysvaliokunta on tehnyt tässä lainmuutostyössä tärkeää työtä ja päivittänyt siis vuodelta 1970 olevan lain tähän aikaan sopivaksi. Keskeisin muutoshan on — paitsi että ollaan tarkennettu näitä lain tekstikirjauksia, jotta puhutaan tässä ajassa olevasta laista — se, että tämä aborttioikeus annettaisiin pyyntöön perustuen aborttia pyytävälle naiselle, ja mielestäni se kyllä vastaa tämän päivän vaatimuksia ja tämän päivän oikeuksia.

Tässä keskustelussa on saattanut tulla semmoinen mielikuva, että me naiset — siis nuoret naiset, niin kuin itse olen — tekisimme abortin jotenkin kevyin perustein tai huolettomasti, ikään kuin se olisi helppo valinta naiselle, mutta rohkenen kyllä kyseenalaistaa tätä olettamusta. Kukaan, joka joutuu päättämään niinkin vaikeaan ratkaisuun kuin raskaudenkeskeytykseen, ei varmasti tee sitä kevyin perustein ja joutuu joka tapauksessa, tekisi sen

tai ei, elämään sen kanssa jatkossakin. Olen itsekin keskustellut monien naisten kanssa, jotka ovat joutuneet tekemään tätä pohdintaa, ja myös ne naiset, jotka ovat joutuneet päättämään siihen vaikeaan henkilökohtaiseen ratkaisuun, että ovat tehneet abortin, palaavat monia vuosia sen päätöksen jälkeen siihen hetkeen ja siihen valintaan. Joten uskon kyllä vahvasti siihen, että kun ihminen joutuu sen oman päätöksensä tekemään, niin hän kyllä valvoo sen kanssa päivin ja öin ja tekee sen oman ratkaisunsa omaan tilanteeseensa, omaan terveystilanteeseensa, taloudelliseen tilanteeseensa, perhetilanteeseensa, perustuen. Ja silloin kun se on oma ratkaisu, niin itse kyllä luotan siihen, että se on parhaalla mahdollisella harkinnalla tehty.

Ja kun täällä on puhuttu myöskin tästä tuesta, niin kyllähän tässä valiokuntakin kirjoittaa tästä psykososiaalisesta tuesta, joka on annettava ja tarjottava naiselle, kun hän tällaisen prosessin käy läpi, ja siihen kyllä yhdyin hyvin vahvasti.

Arvoisa puhemies! Haluan vielä lopuksi sanoa sen, että ajattelen kyllä niin, että kyllä se tilanne, jossa abortti on kokonaan kielletty, on se pahin mahdollinen tilanne. Silloinhan tulee näitä ongelmia, joissa ihmiset ajautuvat puoskareiden piiriin. Se, että meillä on lainsäädännössä tarjottu aborttimahdollisuus, estää sen pahimmanlaatuisen puoskaroinnin, jota näemme esimerkiksi Yhdysvaltojen osavaltioissa, joissa abortti on kielletty tänä päivänä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Laukkanen.

16.50 Antero Laukkanen kd: Arvoisa herra puhemies! Monet kansalaiset ja valitettavasti monet kansanedustajat eivät tiedä, että meidän perusoikeutemme koskevat myös syntymättömiä lapsia. Heillä on oikeus syntyä ja elää, oikeus elämään, henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen. Nämä ovat siis meillä laissamme olevia perusoikeuksia, ja ihmettelenkin tässä, miksi tästä esityksestä, joka koskee siis elämää ja kuolemaa, ei ole perustuslakivaliokunnalta pyydetty minkäänlaista näkemystä.

Arvoisa puhemies! Lapsen oikeuksien sopimus, jonka Suomi on siis ratifioinut, sisältää lapsen oikeuden syntyä, sen 6 artikla, jonka nimi on ”oikeus elämään, henkiin jäämiseen ja kehittymiseen”. Nämä oikeuksien sivuuttamiset täällä kyllä hämmästyttävät, koska niin monessa muussa asiassa me kiivailemme näiden ihmisoikeuksien puolesta, mutta nyt emme kiivaile ollenkaan syntymättömän lapsen oikeuksista. Tämä kertoo meistä kansanedustajina aika paljon: meidän työemme ei ole tasapainoista. Se on ikään kuin valikoivaa ihmisoikeuksien käyttöä, selektiivistä ihmisoikeuskeskustelua, jossa ajatellaan, että ihmisoi-keudet jotenkin koskevat vain tiettyjä ihmisiä. Vaikka sitä ei ääneen sanota, käytännössä toimimme juuri tällä tavalla.

Olin taannoin eduskunnan ihmisoikeusverkoston järjestämässä tilaisuudessa, joka kantoi otsikkoa ”Kaikki, mitä olet halunnut tietää aborttioikeudesta”. Siellä oli merkittäviä kansainvälisiä luennoitsijoita, joista ehkä mielenkiintoisin oli Heli Askola, joka toimii Australiassa näiden asioiden parissa. Hän puhui raskaudenkeskeytysten sääntelystä kansainvälisestä näkökulmasta. Kuuntelin tuota tilaisuutta mielenkiinnolla, se oli hyvin paljon lisätietoa antavaa. Kysyin sitten lopussa, onko Australiassa käyty ollenkaan keskustelua lapsen oikeuksista aborttilainsäädännön käsittelyn yhteydessä, ja silloin todettiin, että ei ole käyty. Kun tiedustelin syytä, niin syy oli se, että lapsi ei kuulemma ole olemassa ennen kuin se on äidin kohdun ulkopuolella, silloin se on vasta lapsi. Tämä pistää kyllä miettimään, miksi me olemme näin kategorisesti luokitelleet tämän ihmeellisen yksilön, joka siellä äidin masussa kaikessa rauhassa muotoutuu, haistaa, maistaa, reagoi tunteisiin —

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

jopa niin paljon, että eräs Sibelius-Akatemiassa ollut muusikkoystäväni kertoi, että hän diplomityötänsä harjoitteli sellolla soittaen ja ihmetteli sitä, että kun hän oli raskaana ja sello oli masun päällä ja kun lapsi alkoi sitten myöhemmin soittaa pianoa, niin ensimmäiset nuotit, jotka tämä haki, olivat juuri sen harjoittelun diplomityön nuotit. Se oli käsittämätöntä, miten nopeasti lapsi oppi. Siellä äidin masussa tämä elävä olento oli tätä konserttoa kuullut satoja kertoja, se oli hänelle tuttu. Tämän elämän me olemme valmiit lopettamaan.

Hyvät ystävät, ei viedä eteenpäin tällaista lainsäädäntöä, joka tekisi tästä lapsen surmaamisesta jotenkin normaalia. Äärimmäisissä tapauksissa nämä ovat tietenkin sallittuja, mutta tilanteessa, jossa meillä on aivan tuhansittain pareja, jotka odottavat, toivovat vauvoja, ja toisessa päässä yhteiskuntaa me niitä surmaamme, tämä ei voi olla oikein, ei mistään näkökulmasta katsottuna. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Ja edustaja Tanus.

16.55 Sari Tanus kd: Arvoisa puhemies! Monille yllätysraskaustilanteessa oleville tytöille ja naisille tilanne on todella vaikea ja ahdistava, ja osa heistä päätyy aborttiin hyvin nopeasti, paniikinomaisesti, pysähtymättä miettimään tilannetta tai vaihtoehtoja.

Täällä edustaja Heinäluoma, joka valitettavasti joutui poistumaan, kuvasi hyvin sitä, että monet varmasti miettivät ja arvioivat aborttiasiaa huolella eivätkä kevyin perustein siihen mene. Varmasti osa näin toimiikin, ja hyvä niin, ja jos ja kun näin on, niin ihmettelenkin, minkä takia pitäisi laista poistaa se, että sitten lääkärivastaanotolla sanoo ääneen, luettelee ne omat syynsä, minkä takia sellaiseen päätökseen päätyisi. Kuitenkin terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä ajatellen nimenomaan naiselle itselleen on tärkeää sanoittaa, minkä takia tämän tyyppiseen toisen elämän lopettamistoimenpiteeseen olisi menossa.

Toisaalta tämä lakiesitys ei ota millään tavalla kantaa siihen eikä puhu siitä, kuinka paljon naisia painostetaan aborttiin. Tämä niin sanottu ”oma tahto”... Monta kertaa vastaanoton alussa nainen voi hyvinkin selkokielellä esittää, että asia on näin, näin ja näin, ja itse näin tahdon, mutta pienen ajan päästä, kun keskustelua on viety eteenpäin, asia voikin kääntyä aivan toisin päin: puoliso, läheinen, äiti, mummo — ehkä harvemmin, mutta painostusta meillä on paljon. Tähän ottaa kantaa myös sähköpostissaan eräs valiokunnassa asiantuntijana mukana ollut ihmisoikeusjärjestön edustaja, lääkäri Kaksonen, joka kirjoittaa sähköpostissaan — käsittääkseni tämä sähköposti on tullut kaikille kansanedustajille: ”On hälyttävää, että lisääntymisterveyteen liittyvän painostuksen ja pakottamisen olemassaolo tapauksissa, joissa raskaana oleva tahtoi pitää lapsen, on täysin sivuutettu lakiehdotuksen valmistelussa. Kyse ei ole marginaalisesta ilmiöstä. Esimerkiksi BBC:n teettämässä gallupissa hedelmällisyysikäisistä naisista 15 prosenttia kertoi kokeneensa aborttiin painostamista ja kolme prosenttia kertoi, että heille oli annettu heidän tietämättään tai tahottomattaan abortin aiheuttavia pillereitä tai aineita. Jälkimmäisestä luvusta puuttuvat luonnollisesti tapaukset, joissa uhri oli asiasta tietämätön ja luuli saaneensa keskenmenon, joten näiden tapausten todellista yleisyyttä voi vain arvailla. Tämän raskaana oleviin kohdistuvan väkivallan muodon torjuminen on otettava vakavasti.”

Arvon kollegat, abortin läpikäyneiden vertaistukiryhmässä, jossa Suomessakin on ollut satoja abortin läpikäyneitä, ei ole mitenkään harvinaista, että tuodaan esille sitä, kuinka heitä on aikoinaan, ehkä vuosia tai vuosikymmeniä aiemmin, painostettu aborttiin ja he ovat menneet siihen vastoin omaa todellista tahtoaan. Tutkimukset taas osoittavat, että

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

mielenterveysongelmien ja itsemurhariskin suurentuminen on huomattavasti suurempi näiden naisten kohdalla, jotka ovat tehneet abortin vastoin omaa tahtoaan.

Täällä on puhuttu turvallisesta abortista. Onko sellaista todellisuudessa olemassakaan, koska aborttiin liittyy tutkimusten mukaan merkittävästi suurentunut mielenterveysongelmien, masennuksen ja itsemurhien riski? Ruotsissa, jota usein pidetään esimerkkinä, on muutama vuosi sitten tehty kyselytutkimus, ja yli puolet abortin läpikäyneistä on vielä vuosi abortin jälkeen mielenterveyshaasteissa, masennuksessa, ja syvään masennukseen uppoaa kaksi prosenttia abortin läpikäyneistä.

No, ajattelen, että turvallisella abortilla, mitä täällä on edustajien toimesta nostettu esiin, ilmeisesti tarkoitetaan aborttitoimenpiteen yhteydessä olevaa tilannetta, eli että ettei tulisi verenvuotoa tai pahoja tulehduksia tai sellaisia kauheuksia, mitä silloin 60-luvulla näimme ennen kuin abortti Suomessa laillistettiin. Sellaisiin tilanteisiin ei varmasti kukaan meistä haluaisi palata. Mutta — ja nyt vetoan teihin, kollegat, kansanedustajat — kun sosiaali- ja terveysvaliokunnassa on poistettu se pykälä kahdeksan, ei olla varmaan pysähtytty oikeasti miettimään, mitä kaikkea se mahdollistaa. Se mahdollistaa myös etävastaanotoilla, etäyhteydellä, puhelimella, digiyhteyksin tehtävillä vastaanotoilla tai mitä erilaisimmissa olosuhteissa tehtävät tutkimukset. Me tiedämme, että esimerkiksi kohdunulkoi- sen raskauden toteaminen voi olla hyvin vaikeaa ja haasteellista. Jos ei ole riittävästi ammat- titaitoa ja jos tällaisessa tilanteessa naiselle määrätään aborttipillerit ja sieltä puhkeaa vaika se munatorvi, jossa raskaus on kasvanut, niin silloin pyöritys, heikotus, tajunnanmene- tys, nopea verenvuoto, äitiyskuolleisuuden kasvun riski on tämän lakiehdotuksen myötä, kollegat hyvät, aivan todellinen tässäkin maassa.

Kun olin itse erikoistumassa gynekologiaan naistentautien poliklinikalla ja sinne tuli po- tilas, jolla oli kohdunulkoinen raskaus tai epäily siitä, niin tällaiset potilaat piti tutkia hy- vin, hyvin varoen. Sanottiin, että se voi olla kuin räjähtävä pommi, ettei vaan repeä muna- torvi, koska siinä verenvuoto voi olla niin voimakasta ja nopeaa, että silloin on todella kii- re mennä leikkaussaliin hoitamaan tilanne, jotta ei potilasta menetettäisi.

Haluaisin siteerata tässä vielä yhtä asiantuntijana toiminutta, joka lähetti meille tätä säh- köpostia. Hän kirjoittaa: ”Olin järkyttynyt huomattavasti, että minulle ja muille asiantunti- joille lähetetystä lakiehdotuksen luonnosversiosta poiketen valiokunnan mietintöön sisäl- tyvään lopulliseen lakiehdotukseen on lisätty 8 §:n poistaminen aborttilaista. Alkuperäi- nen OmaTahto2020-aloite ei ehdottanut tällaista. Asiantuntijoille lähetetty versio lakieh- dotuksesta ei esittänyt lainkaan muutoksia lakiin tältä osin. Minulla tai muilla asiantunti- joilla ei siis ole ollut tilaisuutta kommentoida tätä lakiehdotukseen myöhemmin tehtyä muutosta ja siihen liittyviä ilmeisiä riskejä potilasturvallisuutta ajatellen.”

Arvoisa puhemies, jatkan tätä myöhemmässä puheenvuorossa. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Kankaanniemi.

17.02 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa herra puhemies! Kansalaisaloite on osoittautu- nut sinänsä hyväksi keinoksi nostaa erilaisia kansan keskuudessa olevia asioita esille ja saada ne tähän arvokkaaseen saliin, mutta on kyllä todettava, että äärimmäisen harvoin kansalaisaloitteet on niin perusteellisesti ja huolellisesti harkittu ja tehty, että ne olisivat sellaisenaan lainsäädännön muuttamisen pohjana. Meillä täällä tapana onkin — sanoisin, että yleisimpänä tapana — se, että kansalaisaloitteen pohjalta tehdään lausumat, jotka sit- ten velvoittavat hallitusta valmistelevaan, niin kuin hallituksen meidän järjestelmän mu-

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

kaan kuuluukin valmistella, esitykset eduskunnan käsittelyyn. Tässä tapauksessa näin ei ole nyt menetelty, vaan valiokunta on tehnyt näitä muutoksia aborttilakiin.

Niin kuin tässä on kuultu, muun muassa tämä 8 §:n poistaminen on erittäin merkittävä ja hyvin suuria kysymysmerkkejä herättävä toimenpide. En tiedä, onko täällä tullut selväksi, mutta itse en ole kuullut, onko valiokunta tehnyt tämän 8 §:n poistamisen aivan harkitusti ja tietoisena, vai miksi se on poistettu. Jos se on tietoisesti tehty, niin ihmettelen, jos taas ei, niin silloin meillä olisi vahvat perustelut palauttaa koko lakiesitys uudelleenvalmisteluun huomenna äänestyksessä.

Arvoisa puhemies! Niin kuin viime viikolla totesin, hedelmöityksestä alkaa elämä. Se on minun mielestäni täysin yksiselitteinen asia. Mitä sitten sen jälkeen tapahtuu, niin sen toiset tekevät sille alkaneelle elämälle. Ne joko suojelevat sitä, mihin muun muassa edustaja Laukkasen mainitsemat kansainväliset sopimukset edellyttävät ja velvoittavat, mutta toiset haluavat tuhota elämää. Ja missä vaiheessa sitten tämän alkaneen elämän saa tuhota, siitä päätetään nyt tässä salissa. Mielestäni se on perustavaa laatua oleva ihmisoikeuskysymys tämän alkunsa saaneen lapsen kannalta, ei aikuisten kannalta.

Tässä sivuutetaan isä kokonaan, ja äidille luodaan mahdollisuus subjektiivisen lähtökohdan pohjalta tehdä tämä hyvin helposti ja ennen kaikkea sosiaalisin perustein. Ja jos sosiaaliset perusteet ovat syynä, niin meidän pitää katsoa, miksi meillä on sellainen sosiaaliturva, sellaiset palvelujärjestelmät, jotka johtavat siihen, että lapsia halutaan tuhota ennen kuin he pääsevät syntymäänsäkään. Tätä en näe kyllä sivistysvaltiossa perustelluksi. Meidän pitää olla lapsiystävällisiä ja laatia mieluummin väestöpoliittinen ohjelma, jolla lapsia saadaan lisää, kuin lainsäädäntöä, jolla niitä tuhoetaan.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Tanus.

17.06 Sari Tanus kd: Arvoisa puhemies! Tuon nykyisin 8 §:n tarkoitus on ollut siis varmistaa, että abortti suoritetaan sellaisissa yksiköissä, joissa on tähän riittävä osaaminen ja välineistö. Tämän pykälän poistaminen edellyttäisi huolellista valmistelua sen varmistamiseksi, ettei aborttia hakevan oikeus hyvään hoitoon heikkene muutoksen myötä eikä myöskään näiden potilaiden oikeus turvalliseen toimenpiteeseen, turvalliseen vastaanottoon heikkenisi. Jos pykälä poistetaan, niin todellakin, aborttilaissa ei olisi enää mitään sääntelyä abortin suorittavan yksikön suhteen. Niin kuin asiantuntijat myös kirjoittavat, ei ole mitään syytä heikentää raskaana olevia ihmisiä suojelevaa lainsäädäntöä. Ja tämä tässä nyt tapahtuu.

Valiokunta on perustellut muutosta mietinnössään sillä, että muussa terveydenhuollon sääntelyssä ei edellytetä erillistä viranomaislupaa tietyn yksittäisen terveydenhuollon tehtävän hoitamiseen, ja että keskeytys ei pääsääntöisesti edellytä nykyisin sairaalahoitoa. Kuitenkin myös esimerkiksi hedelmöityshoitojen antaminen edellyttää erillistä viranomaislupaa. Mitä keskeytysten siirtämiseen sairaaloista perusterveydenhuoltoon tulee, tämä muutos ei pelkästään mahdollistaisi aborttien siirtämistä perusterveydenhuoltoon, vaan sen seuraukset ovat huomattavasti laajemmat. Minä ymmärrän, että kiireisessä valiokuntatyössä on ollut ehkä vaikea pysähtyä miettimään kaikkia näitä seuraamuksia, ja hämmästelen, että kun näin merkittäviä muutoksia on siellä tehty, niin asiantuntijoita ei ole uudelleen kutsuttu arvioimaan tätä muutosta eikä ole lähetetty lakiesitystä tai sitä ehdotusta perustuslakivaliokuntaan.

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

Yksi meidän asiantuntijoistamme, ihmisoikeusjärjestö Artikla 3:n puheenjohtaja, lääkäri Kaksonen kirjoittaa sähköpostissaan: ”Lainmuutoksen myötä aborttilaki — nimenomaan tämä uusi ehdotettu aborttilaki — ei esimerkiksi estäisi yksittäistä yksityislääkärää alkamasta määrätä aborttipillereitä puhelimitse tapahtuvan niin sanotun etävastaanoton perusteella kenelle tahansa, joka sanoo olevansa raskaana ja raskauden keston olevan alle 12 raskausviikkoa.” Tarvittaisiin siis vain yksi näin toimiva epäeettinen lääkäri, ja kenellä tahansa olisi mahdollisuus saada helposti välineet pakottaa raskaana oleva kumppani tai vaikkapa ihmiskaupan uhri aborttiin tai toistuviin abortteihin. Kollegat hyvät, meillä on tässä Suomen pääkaupungissakin ihmiskaupan uhreja jos kuinka paljon. Ajatelkaa, minkä väylän heidän kaltoinkohtelulleen tämä aiheuttaa. Ja niin kuin hän jatkaa, ”esimerkiksi pakottamalla toistuviin abortteihin sekoittamalla pillerit hänen juomaansa, suurin osa uhreista luultavasti uskoisi saaneensa spontaanin keskenmenon, joten valtaosa tekijöistä tuskin edes joutuisi vastuuseen teoistaan.” Epäeettisesti toimivien lääkärin toimintaan puuttuminen Valviran toimesta olisi tämän lakiesityksen myötä erittäin hankalaa, ja jos se tapahtuisi vasta jälkikäteen, näitä raskaana olevia tai olleita naisia olisi vahingoitettu ehkä peruuttamattomasti tai pahimmassa tapauksessa osa heistä olisi kuollut.

En halua pelotella, mutta itselläni on todella huoli, että tämä mahdollistaa sellaisen toiminnan, jonka myötä meidän äitiyskuolleisuusluvut, jotka onneksi ovat olleet jo vuosien ajan hyvin matalia, nousevat uudelleen, lähtevät nousuun. Nykykäytäntöhän on, että Valviran on ennakoon hyväksyttävä abortteja suorittavat yksiköt, ja on tärkeää kaikkien raskaana olevien turvallisuuden kannalta, että näin on jatkossakin.

Abortin siirtäminen pois erikoissairaanhoidosta kaiken kaikkiaan edellyttäisi huomattavia lisäresursseja jo valmiiksi resurssipulasta kärsivään perusterveydenhuoltoon. Onko ajatuksena palkata perusterveydenhuoltoon gynekologeja, onko heitä riittävästi, onko näissä yksiköissä tosiasiallisia resursseja? Lupa aborttien suorittamiseen tulisikin myöntää vain yksiköille, joilla on riittävä asiantuntemus ja henkilökunta ja asianmukaiset tilat ja laitteet tähän, ja jotka esittävät selvityksen neuvonnan asianmukaisesta järjestämisestä. Lain mukaanhan lupa hedelmöityshoitojenkin antamiseen myönnetään vain näillä edellytyksillä. Miksi aborttia harkitsevien hyvinvointi ja turvallisuus olisi vähemmän tärkeää?

Tämä lainmuutos mahdollistaisi myös abortin suorittamisen heti ensimmäisellä terveydenhuollon käynnillä, ensimmäisen kontaktin yhteydessä, ilman riittävää tukea tai harkinta-aikaa tai edes raskaana olevan kanssa keskustelemista kertaakaan ilman saattajaa. Tämä voisi satuttaa erityisesti niitä ihmisiä, jotka hakevat aborttia vastoin tahtoaan, esimerkiksi väkivaltaisen kumppanin tai hyväksikäyttäjän painostamina, ja joiden tunnistaminen ja auttaminen olisi kuitenkin ensiarvoisen tärkeää.

Arvoisat kollegat, äänestämme tästä esityksestä huomenna. Olemme varmasti kaikki yhtä mieltä siitä, että kokonaisvaltainen laki, lain uudistus tarvitaan. Ja vetoankin näiden moninaisten, mitä ilmeisemmin sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäsenien käsien läpi epähuomiossa menneiden epäkohtien vuoksi, että tämä lakiehdotus hylättäisiin huomenna äänestyksessä. Kun kokonaisvaltainen huolella valmisteltu lakiuudistus aloitetaan, niin uudistettu raskaudenkeskeytyslaki ei tavallaan viivästyisi niin merkittävällä tavalla, jos se tulisi vasta muutamia kuukausia myöhemmin, mutta tämä nyt käsillä oleva lakiesitys mahdollistaa sellaisia väyliä, että se ei edistä ei naisten oikeuksia, ei naisten terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä eikä myöskään tietenkään, jos ajatellaan miehiä, isiä, heidän oikeuksiaan, lasten oikeuksia, terveydenhuollon henkilökunnan oikeuksia — mutta vaikka

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

ajateltaisiin vain turvallista aborttia ja naisten oikeuksia, niin tämä murentaa sekä oikeuksia että turvallisuutta.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ledamot Ollikainen.

17.13 Mikko Ollikainen r: Ärade talman! Kvinnan måste ha fullständig bestämmanderätt över sin egen kropp. Därför välkomnar jag detta medborgarinitiativ, Egen vilja 2020, och stöder det helhjärtat.

Den nuvarande lagen är föråldrad och representerar en värld som vi inte längre lever i enligt mitt förmenande — den är ju från 1970. Under de senaste 50 åren har mycket i samhället förändrats, bland annat vår grundlag, men inte denna lagstiftning. Både kvinnornas självbestämmanderätt och dagens abortpraxis måste beaktas i lagen, och därför är det nödvändigt att vi nu slopar kravet på två olika läkares utlåtanden för att få abort. Vi slår nu fast att den gravida har rätt att genomgå en abort på egen begäran ända till den tolfte graviditetsveckan.

Beslutet om abort är aldrig lätt, men det är ett beslut som den gravida kvinnan själv ska få fatta. Det är därför viktigt att den gravida kan få psykosocialt stöd både före och efter ingreppet.

Arvoisa puhemies! Monelle abortti on hyvin vaikea ja haastava päätös. Meidän tulisi turvata tuki ja palvelumahdollisuudet niille, jotka harkitsevat tätä vaikeaa päätöstä. Lakiuudistuksen myötä käytännöt helpottuisivat ja päivittyisivät vastaamaan nykypäivää. Tuen siis Oma tahto -kansalaisaloitetta, ja tulen huomenna äänestämään sosiaali- ja terveystieteiden liiton mietinnön mukaan. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Tanus.

17.15 Sari Tanus kd: Arvoisa puhemies! En halua pitkittää istuntoa, mutta halusin ottaa vielä puheenvuoron.

Edustaja Ollikainen tuossa edellä sanoi, että hän tukee Oma tahto 2020 -kansalaisaloitetta, mutta valiokunnassahan tämä kansalaisaloite on hylätty. Kun nyt nimenomaan olemme puhuneet tästä 8 §:n poistamisesta, joka nimenomaan laissa määritteli tietyt edellytykset niistä terveydenhuollon yksiköistä, joissa voidaan tällainen iso, vakava toimenpide tehdä, ja toisaalta määrittelee myös terveydenhuollon henkilöistä ammattilaiset, jotka voivat sellaisen toimenpiteen tehdä, niin tämä pykälä on sieltä poistettu, ja sitä ei Oma tahto 2020 -kansalaisaloitteessa edellytetty. Päinvastoin se oli siinä mukana. Esimerkiksi minun pitkäaikaisena, lähemmäs 30 vuotta lääkärinä toimineena ja siitä suuren osan tyttöjen ja naisten kanssa työtä tehneenä ja gynekologina on vaikea kuvitella, että valvontaviranomainen Valvira tai Lääkäriliitto tai Gynekologiyhdistys voisivat olla kannattamassa sellaista lakiesitystä, jossa raskaudenkeskeytyksen tekopaikasta, terveydenhuollon yksiköstä, jossa niitä voitaisiin tehdä, ei säädetä yhtään mitään, tai että terveydenhuollon henkilökunnasta, joka voisi tehdä abortteja, ei säädetä yhtään mitään. Itse asiassa tässä lakiesityksessä, mikä meillä on nyt käsittelyssä, mikä kiireisesti on valiokunnassa muokattu ilman vaikutusarviointien tekemistä, ei edes mainita, että abortin tekijän pitäisi olla lääkäri.

Uskoisin, että tämä ei ole ollut tarkoitus valiokunnassa. Uskoisin, että monet, jotka hyvinkin vapaata aborttia kannattavat, toisaalta ovat puhuneet niin sanotusta turvallisesta

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

abortista, ja tämä nimenomaan vie pohjaa turvalliselta vastaanotolta, turvallisen toimenpiteen tekemiseltä, ja tämä ei varmaankaan ole ollut tarkoitus valiokunnassa. Ja sen vuoksi, kun ajatellaan, että tällainen lapsus on ehkä kiireessä tapahtunut, niin vetoamme — ja niin kuin sanottu, myös asiantuntijoina toimineilta on tullut sähköpostia, jotka myös vetoavat — että tämälainsäädännön lakia ei päästettäisi eteenpäin, vaan se huomenna äänestystyössä hylättäisiin. Ja kun kaikilla on yhteinen ymmärrys ainakin jollakin tavoin huolella valmistellusta kokonaisvaltaisesta raskaudenkeskeytyslain uudistuksesta, niin vetoamme, että sellaisia lausumia huomenna hyväksyttäisiin ja sellainen huolellinen työ aloitettaisiin pikimmiten. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Laukkanen.

17.18 Antero Laukkanen kd: Arvoisa herra puhemies! Vanhassa, tai sanotaan, että nykyään vielä voimassa olevassa, aborttilaissa oli paljon kiinnitetty huomiota siihen, että nainen saa tarvittavaa apua, keskusteluapua, näkökulmia omaan tilanteeseensa, jossa hän harkitsee abortin tekemistä. Tämän on katsottu olevan merkittävä suoja tuoda sellaista turvallisuudentunnetta, että on keskusteluapua, on näkökulmia, on erilaisia mahdollisuuksia, että hänen tilanteensa ratkaisun ei välttämättä tarvitse olla abortti. Nykyinen laki antaa siis naiselle minusta enemmän oikeutta kuin tämä uusi — jossa voi vain oman tunnetilansa hehkuksessa mennä vastaanotolle ja vaatia aborttia ilman, että on minkäänlaista velvollisuutta käydä edes alustavaa keskustelua siitä, miksi tähän ratkaisuun ollaan menossa — ja tämä on myös johtunut siitä, että tällä tavalla on haluttu antaa sille pienelle kohtuvauvalle mahdollisuus. Pidän tätä parempana vaihtoehtona kuin sitä, mitä nyt esitetään, ihan näistä luonnollisista syistä. Itsenikin on tähän ikään mennessä aika monta kriisiä tullut käytyä läpi, ja avoimesti tunnustan, että yksin olisi tullut huonoa jälkeä. Mutta kun on ollut keskusteluapua — joskus jopa jotkut mieskaverit ovat ottaneet niskasta kiinni ja sanoneet, että kuules, Antero, nyt mennään ja puhutaan asiat halki — on lopputulos ollut paljon parempi kuin omat, välillä hyvinkin tuhoisat ajatukset. Joten nykyinen laki antaa naiselle paremman suojan. En ymmärrä, miksi tätä suojaa pitää tällä uudella esityksellä heikentää.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Tanus.

17.20 Sari Tanus kd: Arvoisa puhemies! Jäin tuossa edustaja Laukkanen puheenvuoron yhteydessä miettimään vielä käytännön tilannetta siellä vastaanotolla. Ehkä tässä haluaisin vielä jättää sen arvon kollegoille mietittäväksi, ehkä saisin joltakin vastauksen.

Jos palaan omaan ammattiini tämän kauden jälkeen ja olen siellä vastaanotolla ja eteeni tulee nuorempi tai vanhempi nainen, joka kertoo haluavansa tai vaativansa aborttia ja kertoo myös, että nykyllä sääntöjen myötä ei mitään perusteluja tarvitse esittää... No, kerrottakoon, että useimmiten — vuosia, vuosia tätä työtä tehneenä — tavallisesti, jos onnistuu tekemään semmoisen levollisen, turvallisen ilmapiirin, naisethan pulauttavatkin asioita ja rupeavat puhumaan hyvinkin paljon ja hyvinkin syvällisiä asioita. Siinä oikeastaan lääkärin tehtävä on vain luoda se turvallinen, kiireetön ilmapiiri ja olla suurina korvina, jolloin naiset saavat sanoa sen ahdistuksen tai hämmennyksen tai surun tai mitä siihen tilanteeseen monta kertaa liittyykään. Useimmiten se on ollut hyvä kohtaaminen, ja useimmiten naiset haluavat kuitenkin ehkä miettiä vielä yön yli tai pari vuorokautta, kun ovat kuuleet tukitoimista, mitä on tarjolla, kun ovat kuulleet adoption ja avoimen adoption mahdollisuu-

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

desta, mistä hyvin harvoin naisille kerrotaan, vaikka laki potilaan oikeuksista sitä edellyttää. He mielellään vielä pohtivat.

Mutta kertokaa minulle: Jos tämä laki menee eteenpäin, niin siinä sanotaan, että alle 12-viikkoisen raskaudenkeskeytyksen yhteydessä, niin sanotun varhaisen abortin yhteydessä, oma tahto riittää. Lääkärillä ei ole lupaa evätä abortin eteenpäinvientiä. Mitä teen silloin, kuinka toimin, jos keskustelussa käy selvästi ilmi tai nainen vaikka sanoo suoraan sen, että itse asiassa hän ei halua aborttia mutta häntä painostetaan? Hänen puolisonsa, avopuolisonsa tai aviomiehensä, on mahdollisesti väkivaltainen, tai hän on mahdollisesti näitä ihmis-kaupan uhreja ja kertoo, että häntä painostetaan siihen: ”Minua painostetaan. Minä haluan, että se tehdään.” Tai minä huomaan, että nainen on muutoin ehkä niin epävakaa tilanteessa, ehkä psyykkisten haasteitten keskellä, että ymmärrän lääkärinä, että jos tätä prosessia viedään eteenpäin, niin seuraamukset eivät mitä suurimmalla todennäköisyydellä ole hyvät, ja minulla kuitenkin ei olisi mahdollisuutta estää abortin eteenpäinvientiä. Ja kuitenkin toisaalta minulla on lääkärinvala ja velvollisuus arvioida potilas ja hänen terveytensä ja hyvinvointinsa edistämisen aspekti.

Kuinka lääkäri tässä tilanteessa toimii? Näitä asioita ei ole lainkaan pohdittu tässä lakiesityksessä. Lääkärit tarvitsisivat ohjeistusta käytännön tilanteiden selvittämiseen.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

13. Uhanalaisten lajien metsästäminen kiellettävä metsästyslaissa

Kansalaisaloite KAA 9/2021 vp

Toimenpidealoite TPA 108/2021 vp

Valiokunnan mietintö MmVM 10/2022 vp

Toinen käsittely, ainoa käsittely

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Toiseen käsittelyyn ja ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 13. asia. Nyt voidaan toisessa käsittelyssä hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toimenpidealoitteesta. — Mennään keskusteluun, edustaja Myllykoski.

Keskustelu

17.24 **Jari Myllykoski vas:** Arvoisa herra puhemies! Tosiaan käsittelyssä on kansalaisaloite Uhanalaisten lajien metsästäminen kiellettävä metsästyslaissa.

Valiokunnan järjestämässä kuulemistilaisuudessa aloitteen tekijöiden edustajat ovat täsmentäneet, että aloitteen taustalla on ollut erityinen huoli Suomessa äärimmäisen uhanalaisen punasotkan, erittäin uhanalaisten tundrametsähanhen, tukkasotkan, haahkan, nokikanan, vaarantuneiden taigametsähanhen, haapanan, jouhisorsan, heinätavin, pyyn, riekon, harmaalokin, merilokin ja hillerin ja maailmanlaajuisesti vaarantuneen allin suojelusta. Tässä kohtaa kansalaisaloitteen tekijät ovat listanneet juuri ne lajit, jotka erityistä suojelua tarvitsevatkin, ja kiitos siitä aloitteen tekijöille, että ovat täsmentäneet tässä kuulemistilaisuudessa, vaikka alkuperäinen kansalaisaloite ei tunnistanut juuri näitä, vaan enemmänkin lähdettiin vain uhanalaisten lajien metsästyskiellosta.

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

Mikä on ensiarvoisen tärkeää, niin nämä uhanalaiset vesilinnut meille. Omassa toimenpideohjelmissani nostin esiin huolen erityisesti kuuden vesilinnun eli punasotkan, tukkasotkan, haahkan, haapanan, heinätavon ja jouhisorsan suojelusta, ja harmikseni kirjoitusvirheen myötä nokikana, joka oli aivan kärjessä, on siitä jäänyt pois. Ehdotin toimenpiteitä näiden lintulajien metsästyksen rajoittamiseksi asetuksella. Koska kansalaisaloitteessa ja toimenpideohjelmissa on kyse ehdotuksesta osin samojen lintulajien metsästyksen rajoittamisesta, on valiokunta tarkastellut näitä ehdotuksia yhdessä, ja hyvä niin.

Valiokunta mietinnössään toteaa, että uhanalaisuuden arvioinnissa on toisinaan vaikea erottaa luontaista kannanvaihtelua lajien uhanalaisuuden laukaisevasta vähenemisestä. Lisäksi alueelliset erot lajien kantojen kehityksessä saattavat maan sisälläkin olla suuret. Esimerkiksi kansalaisaloitteen tekijöiden esille nostama riekkokanta on taantunut todellakin keskeisessä Suomessa, Kainuussa ja myös Pohjois-Pohjanmaalla. Riekkokannan taantumisen taustalla ovat muun muassa soiden ojitukset, ilmastonmuutoksesta johtuvat elinympäristömuutokset. Ylä-Lapin riekkokannat ovat kuitenkin paljon tiheimpiä eivätkä taantuneita. Siellä sitä voidaan metsästää kestävästi, ja erityisesti riekon ansapyynti on myös osa saamelaisien perinteistä kulttuuria. Ja haluan korostaa sitä, että kansalaisaloitteen alkupeiräisessä muodossa olisi tämä perinteinen ansapyyntikulttuuri evätty saamelaisilta.

Riekon metsästys on ollut kokonaan kielletty maa- ja metsätalousministeriön vuosittaisilla asetuksilla vuodesta 2011 lähtien Etelä-Pohjanmaan, Keski-Pohjanmaan, Keski-Suomen, Pohjanmaan, Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon maakunnissa. Myös Kainuussa, osassa Pohjois-Pohjanmaata ja Etelä-Lappia metsästys on kielletty viime vuosina. Eli asetuksella olemme pystyneet huolehtimaan riekkokannasta tehokkaasti, ja on todettava, että myös muitten lajien osalta alueelliset metsästysseurat ovat pidättäytyneet oma-aloitteisesti ja vastuullisesti harventuneiden lintukantojen osalta.

Kun valiokunnan lausumaehdotuksessa 3 edellytetään, että ”hallitus tarkastelee mahdollisuuksia tehostaa tällä hetkellä uhanalaisimpien vesilintulajien suojelua rajoittamalla metsästystä metsästyslain 38 §:n nojalla nykyistä laajemmin tai parantamalla näiden vesilintukantojen tilaa muilla hoitotoimilla ja antaa edellä mainittuja toimenpiteitä koskevan selvityksen maa- ja metsätalousvaliokunnalle vuoden 2023 loppuun mennessä”, katson, että valiokunnan mietintö on kannatettava ja sillä puututaan tehokkaasti kaikkein uhanalaisimpien lajien osalta metsästämiseen. Siellä on myös tuotu esille meidän Sotka- ja muut hankkeet, joilla edistetään vesilintujen kantoja ja muuttoalueiden ja levähdysalueiden verkostoa, jolla mahdollistetaan edelleen lajien suojelua. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Ja edustaja Hassi.

17.30 Satu Hassi vihr: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että eduskunta hyväksyy mietinnön vastalauseen mukaiset kolme lausumaehdotusta.

Ilmastonmuutos ja luontokato, luonnon monimuotoisuuden hupeneminen ovat suurimmat uhkat tulevaisuudellemme. Ilman elonkehää meillä ei olisi edes happea hengittää, ruoasta puhumattakaan. Luontokato tapahtuu laji kerrallaan, paikallinen esiintymä kerrallaan. On joitakin lajeja, joiden harvinaistuminen ja uhanalaistuminen johtuu ensisijaisesti ympäristömyrkyistä. Suomessa tunnettuja tällaisia lajeja ovat olleet merikotka ja Itämeren hylkeet, jotka olivat aikoinaan vähällä menettää lisääntymiskykynsä ympäristömyrkyjen takia ja kuolla sukupuuttoon. Todennäköisesti ympäristömyrkyt, kuten maatalouden torjunta-aineet, ovat ainakin osasyynä myös pölyttäjäkatoon ja yleisemmin hyönteiskantojen ro-

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

mahdukseen, mutta useimmiten lajien harvinaistuminen ja uhanalaistuminen johtuu yksinkertaisesti siitä, että niiden elinpaikkoja tuhoetaan ja niiden yksilöitä tapetaan.

Onkin täysin epäjohdonmukaista, että metsästyslain riistalajiluettelossa on uhanalaisia eläimiä, kuten vesilintuja, esimerkiksi romahdusmaisesti vähentynyt punasotka. Metsästyslain 37 §:n mukaan riistaeläinlaji on rauhoitettava valtioneuvoston asetuksella, jos kannan säilyminen sitä edellyttää. Suomessa ainoastaan kaksi uhanalaista vesilintulajia, punasotka ja tukkakoskelo, on määräämällä rauhoitettu. Kaikki uhanalaisten lajien kantaa pienentävä tai kannan elpymistä haittaava toiminta on kuitenkin näille lajeille erittäin haitallista. On siis ristiriitaista ja resurssien tuhlausta, että samalla kun yhteiskunta käyttää voimavaroja lajien suojeluun, uhanalaisia eläinkantoja kuitenkin heikennetään metsästyksellä.

Kuten totesin jo, susia ja valkoposkiahania koskevien kansalaisaloitteiden käsittelyssä mielestäni Suomessa pitäisi olla mahdollista siirtää lajeja metsästyslain riistalajeista luonnonsuojelulailla rauhoitettuihin ja päinvastoin sen mukaan, miten niiden kannat kehittyvät. Kun laji runsastuu, sen voisi siirtää metsästyslakiin — esimerkki tällaisesta lajista on valkoposkiahani — mutta kun laji muuttuu uhanalaiseksi, se pitäisi voida rauhoittaa luonnonsuojelulailla tai vähintään metsästyslain mukaisella valtioneuvoston asetuksella. Maa- ja metsätalousvaliokunta ohittaa johtopäätöksissään esimerkiksi erittäin uhanalaisten tukkasotkan ja nokikanan suojelun tarpeen.

Kansalaisaloitetta on vastustettu sillä perusteella, että kansainvälisen uhanalaisluokituksen tekevä IUCN, Kansainvälinen luonnonsuojeluliitto, on järjestö eikä viranomaistaho. Suomessa kuitenkin uhanalaisarvioinnit tehdään viranomaistyönä ja arvioinnit ovat riittävä pohja rauhoittaa lajeja metsästykseltä. Äärimmäisen ja erittäin uhanalaiset lajit, kuten nokikana, punasotka, tukkasotka ja haahka, tulisivat poistaa riistalajien listasta metsästyslain 5 §:ssä. Vaarantuneiden lajien metsästys voitaisiin viranomaisen luvalla sallia niillä alueilla, joilla kanta on elinvoimainen. Tietenkin tarvitaan myös muita, nopeammin säädettäviä metsästyksärajoituksia.

Arvoisa puhemies! Maa- ja metsätalousvaliokunnan asiantuntijakuulemisissa vaikutelmakseni on tullut, että yksi asia, josta kenkä puristaa, on se, että vesilintuja metsästetään myös hämärässä, jolloin lajin tunnistaminen on vaikeaa ja joskus suorastaan mahdotonta — etenkin, jos kyse on kahdesta varsin samannäköisestä lajista, joista toinen on runsas ja toinen uhanalainen. Minusta on perusteltua kysyä, pitääkö ylipäätensä sallia metsästäminen auringonlaskun jälkeen, [Mai Kivelä: Hyvä kysymys!] jos uhanalaisia lajeja metsästetään siksi, että ampuja ei pysty kunnolla tunnistamaan, mitä ampuu.

Pitemmällä aikavälillä uhanalaisten lajien siirtäminen pois riistalajien joukosta palvelisi myös metsästäjiä. Lajit, joiden kanta on vakavassa vaarassa taantua ja jopa hävitä, pitäisi siksi rajata kokonaan metsästyksen ulkopuolelle.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Elo.

17.35 Tiina Elo vihr: Arvoisa puhemies! Kansalaisaloite uhanalaisten lajien metsästäminen kieltämiseksi metsästyslaissa on todella tarpeellinen ja kannatettava — kiitos aloitteen tekijöille ja allekirjoittajille. Kansalaisaloitteella halutaan muuttaa nykytilanne, jossa metsästäjien saaliiksi joutuu vuosittain myös erittäin uhanalaisten ja äärimmäisen uhanalaisten lajien yksilöitä, etenkin vesilintuja. Metsästyslain nykyiset mekanismit, joilla pyritään takaamaan luonnon kestävä käyttö sekä uhanalaisten lajien rauhoittaminen, eivät toimi riit-

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

tävän hyvin, koska uhanalaisia lajeja ei pystytä suojelemaan. Vaikka metsästys ei olisi syy lajin vähenemiseen, se aiheuttaa taantuvalla kannalla potentiaalisesti merkityksellistä lisäkuolleisuutta, mikä estää kannan elpymistä.

Hallitus on nostanut luonnonsuojelurahoituksen historiallisen korkealle tasolle, ja näillä rahoilla on tehty välttämätöntä työtä luontokadon pysäyttämiseksi ja luonnon monimuotoisuuden vahvistamiseksi. On ristiriitaista, että samalla kun satsaamme vaarassa olevien lajien ja niiden elinympäristöjen suojeluun, lainsäädäntömme sallii uhanalaisten lajien metsästyksen. Aloitteen tarkoitus ei ole siirtää lajeja luonnonsuojelulakiin, vaan rauhoitus toteutettaisiin metsästyslailla. Lajit pysyisivät siis jatkossakin riistalajeina ja niiden metsästys voitaisiin sallia jälleen, kun kannat ovat toipuneet elinvoimaisiksi.

Arvoisa puhemies! Tälle aloitteelle on kansan laaja tuki. WWF:n marraskuussa 2020 teettämän kyselytutkimuksen mukaan 63 prosenttia suomalaisista kieltäisi uhanalaisten lajien metsästyksen. Tutkimuksen perusteella vain kolmasosa ylipäättään tiesi, että uhanalaisten lajien metsästys on Suomessa sallittua. Ongelmana on, että nykyisen metsästyslainsäädännön tulkinnassa ja toimeenpanossa ei ole otettu huomioon lajien tilan heikkene- mistä eikä uhanalaistumista.

Erityisesti vesilintujen osalta metsästyksen sääntely on edelleen riittämätöntä, ja kuten edustaja Hassikin täällä totesi, niin äärimmäisen ja erittäin uhanalaiset lajit, kuten nokikana, punasotka, tukkasotka ja haahka, tulisi poistaa metsästyslain riistalajien listasta ja vaarantuneiden lajien metsästys voitaisiin viranomaisen luvalla sallia niillä alueilla, joilla kanta on elinvoimainen. Äärimmäisen ja erittäin uhanalaisten sekä vaarantuneiden lajien siirtäminen pois riistalajien joukosta palvelisi pitkällä aikavälillä myös metsästäjiä. Metsästyksen tulee olla riittävän pitkään kiellettyä lajeille, joiden kannat ovat vakavassa vaarassa taantua tai jopa hävitä, ja silloin selkeintä on rajata nämä lajit kokonaan metsästyksen ulkopuolelle.

Arvoisa puhemies! Maa- ja metsätalousvaliokunta ei tosiaan ollut tässä asiassa yksimielinen. Jätimme yhdessä edustaja Pitkon ja edustaja Kivelän kanssa asiaan vastalauseen. Yhdyimme valiokunnan päätökseen hylätä tämän kansalaisaloitteen mukainen lakiesitys, mutta olimme eri mieltä valiokunnan kanssa siitä, miten vakavasti uhanalaisten lajien suojeluun tulee suhtautua. Tämän erimielisyyden vuoksi, ja koska pidimme kansalaisaloitteen tavoitteita erittäin kannatettavina, jätimme kolme lausumaehdotusta, jotka toteuttaisivat tämän aloitteen tavoitteita.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia. — Ja edustaja Kivelä.

17.39 Mai Kivelä vas: Arvoisa puhemies! Jokaisella lajilla on oma paikkansa ja merkityksensä luonnossa, ja laji voi kuolla sukupuuttoon vain kerran. Lajien uhanalaistumiseen on suhtauduttava erittäin vakavasti. Luontokato on meidän suurimpia uhkiamme koko planeetalla ja sitä kautta myös meidän ihmisten selviytymiselle.

Samalla haluan tässä yhteydessä jälleen kerran korostaa myös eläinten oikeuksia. Me vasemmistossa ajattelempa, että kaikkia luonnonvaraisia eläimiä on kohdeltava elämää kunnioittavasti ja siten, että millekään lajille ei tuoteta tarpeetonta kärsimystä. Me olemme julkaisseet tänä vuonna eläinpoliittisen ohjelman, jossa tuodaan ihan selkeästi esille meidän kantamme eli se, että tavoitteemme on kieltää uhanalaisten lajien metsästäminen. Siksi haluankin vielä kerran kiittää tämän aloitteen tekijöitä ja allekirjoittajia. Vaikka aloite ei

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

sellaisenaan nyt tule hyväksytyksi, niin kansalaisten mielipide lajien suojelun tärkeydestä ja tästä epäkohdasta on tullut nyt esiin.

Suurin luontokatoa kiihdyttävä tekijä on luontaisten elinympäristöjen häviäminen, jota ihmiset aiheuttavat. Kuitenkin luonnon monimuotoisuuden suojelussa kaikki toimet ovat tärkeitä, ja erityisen ristiriitaista on se, että uhanalaisia lajeja voi sitten vielä heikentää metsästämisellä, aivan kuten edustaja Hassi tässä toi esille. Siksi haluankin myös nyt tässä salissa kannattaa näitä edustaja Hassin tekemiä esityksiä. — Kiitos.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

14. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 159/2022 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 12/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 14. asia. Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 12/2022 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Sen esittelee sivistysvaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Risikko. Olkaa hyvä.

Keskustelu

17.41 Paula Risikko kok (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan lisättäväksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin uusi 46 §, jossa säädetään kunnille ja kuntayhtymille myönnettävästä erityisavustuksesta turvattomista oloista paenneiden lasten ja ilman oleskeluoikeutta olevien lasten varhaiskasvatuksen järjestämiseen. Esitys on merkityksellinen erittäin haavoittuvassa asemassa olevien lasten hyvinvoinnin, kehityksen ja oppimisen kannalta. Sivistysvaliokunta pitää esitystä tarpeellisena ja kannatettavana. Valiokunta ehdottaa hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana.

Esitys sisältyy valtion vuoden 23 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Talousarvioesityksen mukaan momentin 29.10.30 määrärahaa saa käyttää enintään 60 miljoonaa euroa turvapaikanhakijoiden ja tilapäisen suojelun piirissä olevien lasten varhaiskasvatuksesta aiheutuneiden kustannusten korvaamiseksi tarkoitettujen avustusten maksamiseen. Rahoituksen arvioidaan kattavan noin 4 650 lapsen varhaiskasvatuksen kulut.

Erityisavustus on tarkoitettu kannustamaan kuntia järjestämään varhaiskasvatusta sellaisille tilapäistä suojelua hakeville tai saaville, kansainvälistä suojelua hakeville tai ilman oleskeluoikeutta oleville lapsille, joilla ei ole Suomessa kotikuntaa. Esityksellä kompensoidaan sellaisia varhaiskasvatuksen kustannuksia, joista kunta ei saa peruspalvelujen valtionosuutta. Valiokunta pitää perusteltuna, että säännös ulotetaan koskemaan myös muita kuin Ukrainan sotaa pakenevia lapsia.

Hallituksen esitys liittyy osaltaan myös sivistysvaliokunnan ehdottamaan ja eduskunnan hyväksymään lausumaan, joka on hyväksytty subjektiivista varhaiskasvatusoikeutta

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

koskevan hallituksen esityksen käsittelyn yhteydessä. Lausuman mukaan eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää ja selkeyttää kuluva vaalikauden aikana varhaiskasvatustain 6 §:n 3 momentin tarkoittamien lasten, esimerkiksi turvapaikanhakijalasten, varhaiskasvatusoikeuden yhdenvertaisen turvaamisen sekä ryhtyy selvityksen perusteella tarvittaviin toimenpiteisiin.

Lisäksi eduskunnan apulaisoikeusasiamies on todennut 2.5.22 ratkaisussaan pitävänsä täysin välttämättömänä, että ilman kotikuntaa olevien mutta Suomessa kunnassa muutoin kuin täysin tilapäisesti oleskelevien lasten varhaiskasvatusoikeutta arvioidaan heidän yksilöllinen tilanteensa ja tarpeensa huomioiden ja niin, että viranomaisen perustaa ja perustelee päätöksensä muun ohella YK:n lasten oikeuksien yleissopimuksesta johtuvat velvoitteet huomioon ottavalla tavalla. Ratkaisussa todetun mukaisesti lapsen oikeuksien sekä yhdenvertaisuuden toteutuminen edellyttävät lisäksi, että kaikille suojelua hakevien lasten vanhemmille, muille huoltajille tai heistä huolehtiville henkilöille järjestetään riittävää ja asianmukaista neuvontaa ja ohjausta kunnassa käytettävissä olevista varhaiskasvatustalveluista ja niihin pääsystä.

Ehdotetun säännöksen mukaan erityisavustusta ei myönnetä avoimeen varhaiskasvatustoimintaan. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on esitetty tämän linjauksen osalta toisistaan poikkeavia näkemyksiä. Jotkut lausunnonantajat ovat todenneet, että avoin varhaiskasvatustoiminta tulisi ottaa mukaan avustettavan toiminnan joukkoon, sillä avoimeen varhaiskasvatustoimintaan osallistuminen voisi olla perheille tarkoituksenmukaisempaa ja helpompaa. Toiset ovat puolestaan kannattaneet avoimen toiminnan rajaamista avustuksen ulkopuolelle.

Hallituksen esityksessä on perusteltu valittua linjausta seuraavasti: ”Kunnilla ei ole velvollisuutta järjestää avointa varhaiskasvatustoimintaa, joten toimintaa toteutetaan eri tavoin eikä sitä ole kaikissa kunnissa tarjolla. Toisin kuin avoimen varhaiskasvatuksen, päiväkotitoiminnan ja perhepäivähoidon reunaehdot säädetään laissa selkeästi, toiminta on suunnitelmallista ja pedagogisesti painottunutta. Siitä vastaa kelpoisuusvaatimukset täyttävä henkilöstö, ja lapselle turvataan hoito, huolenpito sekä ravinto. Avoimen varhaiskasvatustoiminnan tunnuslukuja ei myöskään tallenneta VARDA-tietovarantoon, joten kuntien käytännöt toiminnan seurannan ja kustannusten arvioimiseksi vaihtelevat. Toimintaan osallistuvien lasten määrän, kotikunnan ja suojeluun liittyvän tiedon keräämisen on arvioitu olevan haasteellista kunnille. Avoimen varhaiskasvatustoiminnan sisällyttäminen avustukseen olisi edellyttänyt yhtenäistä seuranta- ja kustannustietojen keruuta, ja koska tällaista ei toistaiseksi ole, tämä olisi aiheuttanut kunnille paljon ylimääräistä hallinnollista työtä. Avoin varhaiskasvatustoiminta ei myöskään tue lasten suomen tai ruotsin kielen oppimista tai integroitumista Suomeen yhtä vahvasti kuin varsinainen varhaiskasvatus.” Tämä oli siis hallituksen esityksen perusteluissa.

Sivistysvaliokunta pitää siis tätä valittua ratkaisumallia tarkoituksenmukaisena. Valiokunta toteaa myös, että saadun selvityksen mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö on avannut avoimen varhaiskasvatustoiminnan kehittämistä varten oman kohdennetun avustushaun, ja tähän hakuaika on 30.9.—7.11. tänä vuonna.

Sitten muutama sana erityisavustuksen myöntämisperusteista. Erityisavustuksen myöntämisperusteista ja käyttökohteista on tarkoitus säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Hallituksen esityksen liitteenä olevan asetusluonnoksen mukaan erityisavustusta myönnetään sellaisesta kalenterikuukaudesta, jona lapsen varhaiskasvatuspäätöksessä päätetty tai sopimuksessa sovittu varhaiskasvatustalveluiden määrä on vähintään kymmenen

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

päivää. Osa lausunnonantajista on esittänyt huolensa siitä, että varhaiskasvatuksen päätöstä tai sopimusta koskeva kymmenen päivän raja on liian ankara, koska kunta ei voi kieltäytyä tätä vähemmän varhaiskasvatusajan järjestämisestä.

Valiokunta toteaa säännöksen edellytyksen tarkoittavan käytännössä sitä, että varhaiskasvatusta on päätetty tai sovittu järjestettäväksi lapselle esimerkiksi 2—3 päivänä viikossa. Myös osa-aikainen varhaiskasvatus kymmenenä päivänä kuukaudessa täyttäisi edellytyksen. Edellytyksen toteutuminen koskee läsnäolototeutuman sijaan päätettyä tai sovittua varhaiskasvatusaikaa. Suunniteltua rajausta puoltaa se, että säännöllisessä varhaiskasvatuksessa voidaan paremmin vastata lapsen tuen tarpeisiin. Säännöllinen varhaiskasvatus edistää myös kielen oppimista.

Meillä oli tuossa asetuksessa ihan muutamia muitakin kohtia, mitä me kommentoimme, mutta ne ovat täällä mietinnössä.

Ihan lyhyesti vielä lopuksi, arvoisa puhemies: Ehdotetun säännöksen mukaan erityisavustusta voidaan myöntää valtion talousarviossa tarkoitukseen osoitetun määrärahan puitteissa. Erityisavustusta koskeva säännös lisätään lakiin pysyväisluonteisesti, vaikka esitykselle on varattu rahoitus vain vuodelle 23. Hallituksen esityksessä todetaan, että rahoituslain muutoksen jäädessä pysyvästi voimaan voidaan sen aktivoimiseksi osoittaa aina tarvittaessa määrärahoja. Nyt ehdotettu säännös ei näin ollen tuo pysyvää ratkaisua varhaiskasvatusoikeuden turvaamiseen säännöksen kohderyhmänä oleville haavoittuvassa asemassa oleville lapsille. Valiokunta pitää tärkeänä, että säännöksessä tarkoitettujen kotikuntaa vailla olevien lasten oikeus varhaiskasvatukseen toteutuu jatkossa pysyvästi. Valiokunta katsoo, että valmistelu pysyvän rahoitusmalliratkaisun löytämiseksi on syytä käynnistää pikaisesti.

Valiokunta uudistaa tässä yhteydessä myös useasti aiemminkin ilmaisemansa tahtotilan siitä, että varhaiskasvatuksen ammattitaitoisen henkilöstön riittävä määrä tulee turvata. Valiokunta on korostanut eri yhteyksissä, että varhaiskasvatuksen yksi merkittävimmistä laadun tekijöistä on koulutettujen... Koulutuspaikkamäärien lisäksi pitää huolehtia myös riittävästä täydennyskoulutuksesta ja siihen liittyvästä rahoituksesta, jotta henkilöstön riittävä osaaminen voidaan turvata myös tulevaisuudessa. — Ja vielä totean tämän, että valiokunta on korostanut eri yhteyksissä, että varhaiskasvatuksen yksi merkittävimmistä laadun tekijöistä on koulutettu ja työhön sitoutunut henkilöstö. Ja todellakin — tuossa lopussa jo sanoin — koulutuspaikkamäärien lisäksi, siis peruskoulutuspaikkamäärien lisäksi, pitää huolehtia täydennyskoulutuksesta ja sen rahoituksesta. Sitten meidän on pakko kiinnittää huomiota todella näihin aloituspaikkoihin, koska varhaiskasvatusopettajista on niin valtava pula.

Valiokunnan päätösehdotus on, että eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen 159/22 sisältyvän lakiehdotuksen. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Ja edustaja Asell.

17.50 Marko Asell sd: Arvoisa puhemies! Hyvät kansalaiset siellä lehterillä! Käsittelyssä on hallituksen esitys opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta. Marinin hallitus on huhtikuun kehyspäätöksessään linjannut Ukrainasta pakenevien ihmisten auttamiseksi, että ”kunnille korvataan palveluista aiheutuvia kustannuksia tilapäisen suojelun käyttöönotosta lähtien”. Varhaiskasvatuksen osalta päätöksessä todetaan, että

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

”kuntien varhaiskasvatuksen kustannuksia kompensoidaan valtionavustuksella vuonna 2022 sekä tilapäislain turvin vuonna 2023”.

Suomessa valtioneuvosto päätti 7.3.22 laajentaa tilapäisen suojelun alaa koskemaan myös Ukrainan kansalaisia ja heidän perheenjäseniään, jotka pakenivat Ukrainasta vähän ennen Venäjän hyökkäystä 24.2. eivätkä sen konfliktin seurauksena voi palata. Tilapäisen suojelun direktiivin mukaan ”jäsenvaltioiden on järjestettävä tilapäistä suojelua saaville henkilöille tarvittavat sosiaalipalvelut ja toimeentuloturva, jos heillä ei ole riittävästi varoja, sekä sairaanhoito”. Ja ”jäsenvaltioiden on annettava tilapäistä suojelua saaville alle 18-vuotiaille mahdollisuus hakeutua koulutusjärjestelmään samoin edellytyksin kuin vastaanottavan jäsenvaltion kansalaisille”. Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan lisättäväksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin uusi 46 §, jossa säädetään kunnille ja kuntayhtymille myönnettävästä erityisavustuksesta, turvattomista oloista paenneiden lasten ja ilman oleskeluoikeutta olevien lasten varhaiskasvatuksen järjestämiseen. Esitys on merkityksellinen erittäin haavoittuvassa asemassa olevien lasten hyvinvoinnin, kehityksen ja oppimisen kannalta. Esitys sai myös sivistysvaliokunnan tuen. Esitystä pidetään tarpeellisenä.

Tämä hallituksen esitys liittyy osaltaan myös sivistysvaliokunnan ehdottamaan lausumaan, joka on hyväksytty subjektiivista varhaiskasvatusoikeutta koskeneen hallituksen esityksen käsittelyn yhteydessä. Siinä lausumassa edellytettiin, että ”valtioneuvosto selkeyttää tämän vaalikauden aikana varhaiskasvatuslain 6 §:n 3 momentin tarkoittamien lasten, esimerkiksi turvapaikanhakijalasten, varhaiskasvatusoikeuden yhdenvertaisen turvaamisen sekä ryhtyy selvityksen perusteella tarvittaviin toimenpiteisiin”. Tästä aiheesta on toki myös Marinin hallitusohjelmassa kirjaus, jonka mukaan siis ”selvitetään, miten turvapaikkaa hakevien lasten oikeus varhaiskasvatukseen toteutuu”. Turvapaikanhakijoiden kotoittamisen on käynnistytävä jatkossa entistä aikaisemmin, jo vastaanottokeskuksessa.

Arvoisa puhemies! Tähän toimenpiteeseen eli tilapäisen suojelun piirissä olevien lasten varhaiskasvatuksesta aiheutuneiden kustannusten korvaamiseksi on talousarviossa varattu määrärahaa enintään 60 miljoonaa euroa. On arvioitu, että tämä rahoitus kattaa 4 650 lapsen varhaiskasvatuksen kulut. Tämä on välttämätön ja hyvä esitys, jolla turvataan heikossa asemassa olevien lasten arkea ja rakennetaan heille parempaa tulevaisuutta. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Risikko.

17.54 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Myöskin tuossa luin meidän valiokunnan mietinnön, kerroin siitä, mitä mieltä me olemme, ja meidän oltiin hyvin yksimielisiä tästä. Pidän tätä erittäin hyvänä hallituksen esityksenä.

Tilapäistä suojelua saavien lapsien määrähän on tietenkin nyt lisääntynyt, kun meillä on Ukrainasta, sodan kourista, saapunut tänne lapsia ja heidän vanhempiaan. Nyt kun meillä on oppivelvollisuus, niin oppivelvollisuuden puitteissa olevilla lapsilla on mahdollisuus käydä peruskoulua — tai heillä ei ole sitä oppivelvollisuutta niinkään, heillä on ollut mahdollisuus olla koulussa — mutta varhaiskasvatus on ollut sellainen, josta ei ole niitä korvauksia tullut kunnille. Kuitenkin me jokainen tiedämme sen, että pystyäkseen kiinnittymään nopeasti tähän yhteiskuntaan, vaikka se olisi vain väliaikaistakin, niiden sodan kauhujen jälkeen, on erittäin tärkeää, että perhe pystyy kiinnittymään siihen niin sanottuun normaaliin elämään, ja monesti on sitten tarve, että lapset saavat sitä ikäistensä ystävyyttä ja sosiaalista kasvatusta ja tukea.

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

Tässä yhteydessä pidän erittäin tärkeänä, että varhaiskasvatusta pystytettäisiin järjestämään näille lapsille, mutta nyt on ollut ongelma se, että kun se palvelu ei ole ollut niin sanotusti oikeuden piirissä, niin kunnille ei ole siitä korvattu. Mielestäni tämä on nyt erittäin hyvä ratkaisu, että kunnille tulee varhaiskasvatuksestaakin korvausta näillä erityisavustuksilla. Ja tietenkin toivoisin, että nämä lapset nopeasti sitten pääsisivät näiden varhaiskasvatuksen palvelujen piiriin ja heidän vanhemmilleen sitäkin kautta mahdollistuisi työnteke, koska työ on kuitenkin parasta sosiaaliturvaa ja integroituminen työn kautta on kaikkein nopeinta, väittäisin, kun uuteen yhteiskuntaan tullaan sodan kauhuista.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 159/2022 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

15. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Kansallisesta koulutuksen arviointikeskuksesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 161/2022 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 13/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 15. asia. Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 13/2022 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Risikko.

Keskustelu

17.57 Paula Risikko kok (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valiokunta kannattaa hallituksen esitystä säätää varhaiskasvatuksen kansallisesta laadunarviointijärjestelmästä. Järjestelmällä voidaan kerätä ja tuottaa tietoa, jota voidaan hyödyntää varhaiskasvatuksen paikallisessa ja kansallisessa kehittämistyössä. Ehdotus parantaa siten sekä varhaiskasvatuksen järjestäjien ja palveluntuottajien että Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen edellytyksiä huolehtia lakisääteisistä arviointitehtävistään. Valiokunta ehdottaa hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana. Ehdotuksella edistetään varhaiskasvatuksen paikallista ja kansallista arviointityötä.

Voimassa oleva varhaiskasvatustalaki, sen 24 §, velvoittaa varhaiskasvatuksen järjestäjän ja palveluntuottajan arvioimaan antamaansa varhaiskasvatusta sekä osallistumaan ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Ehdotetun laadunarviointijärjestelmän käyttöönoton tarkoituksena on helpottaa ja sujuvoittaa kyseisistä tehtävistä suoriutumista.

Valiokunnan näkemyksen mukaan ehdotettu laadunarviointijärjestelmä on tärkeä osauudistus ja yhteiskunnallinen satsaus varhaiskasvatuksen arvioinnin ja laadunhallinnan kehittämiseksi. Varhaiskasvatuksen laadunarviointijärjestelmä ja siihen liitettävät tutkimusperusteiset arviointityökalut auttavat varhaiskasvatuksen johtoa ja henkilöstöä paitsi arvioimaan toimintansa rakenteita ja toteuttamaansa pedagogiikkaa myös kehittämään niitä lapsen etu huomioon ottaen.

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

Laadunarviointijärjestelmällä tuotetaan tietoa varhaiskasvatuksen kehittämisen tueksi. Toiminnan kehittämistä tehdään toimijaa sekä palvelujen käyttäjiä — lapsia ja perheitä — varten. Kyseisiä tietoja ei tule käyttää muuhun tarkoitukseen, esimerkiksi päiväkotien keskinäiseen vertailuun ja paremmuusjärjestykseen asettamiseen. Valiokunta pitää hyvänä, että tähän on kiinnitetty huomiota järjestelmää ja arviointiraportointia valmisteltaessa, ja korostaa, että arviointitulosten julkisuuskysymyksiä tulee tarkastella myös laadunarviointijärjestelmän käyttöönoton jälkeen.

Ehdotetun laadunarviointijärjestelmän käyttöönotto sekä sen toiminnallinen ja taloudellinen tuki, siitä muutama sana: Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on kiinnitetty huomiota siihen, että vaikka laadunhallintajärjestelmän käyttö on varhaiskasvatuksen järjestäjille ja palveluntuottajille vapaaehtoista oman toiminnan arvioinnissa, ulkoisiin arviointeihin osallistumisessa järjestelmää on kuitenkin velvollisuus käyttää. Järjestelmän velvoittavan käyttämisen on katsottu aiheuttavan kustannuksia, joita ei esityksessä ole huomioitu. Saatuun selvitykseen viitaten valiokunta toteaa, että järjestelmän käyttöönoton tarkoituksena on sujuvoittaa varhaiskasvatustoimijoiden jo nykyisin voimassa olevaa lakisääteistä velvollisuutta osallistua ulkoisiin arviointien tiedonkeruisiin. Uudistuksen on katsottu pikemminkin helpottavan Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen ohella myös varhaiskasvatuksen toimijoiden suorittamaa tiedon keräämistä ja kokoamista ulkoisissa arvioinneissa. Lisäksi on huomattava, että järjestelmä on käyttäjilleen maksuton.

Tällä hetkellä kansallisten arviointien toteuttaminen on työlästä muun muassa arvioinneissa tarvittavien yhteystietojen puutteellisuuden vuoksi. Varhaiskasvatuksen johtajien ja henkilöstön tavoittamiseen ehdotetun laadunhallintajärjestelmän avulla on arvioitu vähennettävän ulkoisiin arviointeihin... [Puhujan mikrofonin sulkeutuu] — No niin, nyt tuli. Siis aloitetaan kappale uudelleen: Tällä hetkellä kansallisten arviointien toteuttaminen on työlästä muun muassa arvioinnissa tarvittavien yhteystietojen puutteellisuuden vuoksi. Varhaiskasvatuksen johtajien ja henkilöstön tavoittamiseen ehdotetun laadunhallintajärjestelmän avulla on arvioitu vähennettävän ulkoisiin arviointeihin käytetyn työn määrää.

Uuden järjestelmän valmistelussa on kiinnitetty huomiota siihen, että järjestelmä muodostaa luontevan kokonaisuuden valtionhallinnon muiden tietojärjestelmien, kuten varhaiskasvatuksen tietovarannon ja Opintopolun palvelukokonaisuuden, kanssa. Siten jo itse järjestelmän käyttöönotto helpottaa arviointityötä nykyisestä. Laadunarviointijärjestelmän avulla toimimista on puolestaan pyritty sujuvoittamaan kiinnittämällä erityistä huomiota järjestelmän helppokäyttöisyyteen ja selkeyteen.

Ehdotetun järjestelmän käyttöönotto vaatii — muiden uusien järjestelmien käyttöönoton tavoin — perehtymistä, hallinnollista työtä ja käyttöönottokoulutuksia, joten on erittäin hyvä, että opetus- ja kulttuuriministeriö on näitä varten avannut haettavaksi valtion erityisavustuksia. Taloudellisen tuen lisäksi Kansallinen koulutuksen arviointikeskus osana lakisääteisiä tehtäviään tulee tukemaan sekä kunnallisia varhaiskasvatustoimijoita että yksityisiä palveluntuottajia järjestelmän käyttöönotossa ja arviointien toteuttamisessa. On tärkeää, että kaikkia alan toimijoita kohdellaan kehittämistyössä ja sen tukemisessa yhdenvertaisesti.

Valiokunta painottaa, että varhaiskasvatuksen arviointityöhön tulee varata riittävästi työaikaa ja resursseja siten, että se ei kohtuuttomasti kuormita varhaiskasvatuksen toimintaa. Laadunarviointijärjestelmän käyttöönoton vaikutuksia varhaiskasvatuksen toimijoihin on tarpeellista seurata ja arvioida tiiviisti.

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

Arviointityö on vaikuttavaa vain, jos siitä saatu tieto hyödynnetään — näin me totesimme. Varhaiskasvatuksen arvioinnin tarkoituksena on turvata varhaiskasvatuslain tarkoituksen toteuttamista ja tukea varhaiskasvatuksen kehittämistä sekä edistää lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin edellytyksiä. Valiokunta, arvioinnin lakisääteiseen tarkoitukseen huomiota kiinnittäen, toteaa, että arviointityö on väline varhaiskasvatuksen kehittämiseen ja onnistumisten esille tuomiseen. Arvioinnin yhteydessä kertyneen tiedon arvo onkin sen oikeassa hyödyntämisessä. Varhaiskasvatuksen toiminnan itsearviointissa varhaiskasvatuksen järjestäjän ja palveluntuottajan on tärkeää varmistaa, että arvioinnin yhteydessä kerätty tieto esimerkiksi kehittämistarpeista ja hyvin toimivista käytännöistä saavuttaa koko organisaation aina ylimpään johtoon ja päätöksentekijöihin saakka.

Lopuksi: sivistysvaliokunnan päätösehdotus on, että eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen 161/22 sisältyvän lakiehdotuksen. — Kiitos.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 161/2022 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

16. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi perusopetuslain 26 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 162/2022 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 14/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 16. asia. Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 14/2022 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Keskustelu, valiokunnan puheenjohtaja Risikko.

Keskustelu

18.04 Paula Risikko kok (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valiokunta kannattaa hallituksen esitystä säätää perusopetuksen järjestäjälle velvollisuus ennaltaehkäistä oppilaiden poissaoloja opetuksesta ja puuttua niihin suunnitelmallisesti. Nykyisin poissaoloihin puuttumista koskeva velvollisuus kattaa poissaolojen seurannan ja luvattomista poissaoloista huoltajalle ilmoittamisen. Ehdotuksella vahvistetaan opetuksen järjestäjän edellytyksiä toimia oppilaiden hyvinvoinnin edistämiseksi sekä yksittäisen oppilaan että kouluyhteisön näkökulmasta. Valiokunta ehdottaa hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana. Ennaltaehkäisy ja suunnitelmallisuus tehostavat oppilaiden hyvinvoinnin tukea.

Hallituksen esityksen taustalla on huoli perusopetuksen oppilaiden runsaista ja pitkäaikaisista poissaoloista. Esityksessä on tuotu esille, että Suomessa noin 4 000 yläkouluikäistä nuorta on säännöllisesti pois koulusta. Pitkittyneet poissaolot vaikeuttavat lapsen tai nuoren opintojen etenemistä ja perusopetuksen jälkeisiin opintoihin hakeutumista.

Toimintamallia oppilaiden poissaolojen vähentämiseksi on kehitetty sitouttavan kouluyhteistyön hankkeessa. Hanke ja Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen toteuttama selvitys ovat osoittaneet tarpeen olennaisesti vahvistaa poissaolojen ennaltaehkäisyä, var-

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

haisen puuttumisen sekä suunnitelmallisuuden käytänteitä. Valiokunta tunnistaa edellä todettujen toimenpiteiden tarpeellisuuden ja aikaisempaan mietintöönsä viitaten painottaa, että koulun tulee olla turvallinen kasvuympäristö jokaiselle lapselle ja nuorelle.

Poissaoloja aiheuttavat monet tekijät, joten tilanteet on tärkeää selvittää tapauskohtaisesti. Pitkittyneitä poissaoloja voivat aiheuttaa muun muassa psyykkiset syyt, motivaatio-ongelmat, kiusaaminen tai muut oppilaan koulukuntoisuutta heikentävät tekijät.

On tärkeää, että hallituksen esityksessä ennalta ehkäisevät ja suunnitelmalliset toimet kytketään oppilaiden hyvinvoinnin edistämiseen. Vaikka ehdotettu sääntely kohdistuu oppilaan poissaoloja koskevaan säännökseen, sen tarkoituksena on — perustellusti — koulunkäynnin sekä kouluyhteisöön kiinnittymisen tukeminen nykyistä paremmin.

Ehdotettujen uusien velvoitteiden toteuttamisesta aiheutuviin kustannuksiin on varattu kahdeksan miljoonaa euroa vuosittain vuosia 23—26 koskevassa julkisen talouden suunnitelmassa. Kustannukset maksetaan osana kuntien peruspalvelujen valtionosuutta yleiskatteellisena rahoituksena. Valiokunta pitää tärkeänä, että rahoitus kohdistuu esityksen mukaisiin toimenpiteisiin.

No, sitten näistä toteuttamistavoista toteamme, että ne pitää päättää paikallisesti. Valiokunta hallituksen esitykseen ja asiantuntijakuulemisessa esille tuotuun yhtyen pitää perusteltuna sitä, että ehdotetun uudistuksen toteuttamisen keinot ja toimintatavat päätetään paikallisesti. Näin toimien pystytään ottamaan huomioon paikalliset olosuhteet ja oppilaiden tarpeet mahdollisimman hyvin.

Sitouttavan kouluyhteistyön pilotoinnissa on onnistuneesti kokeiltu tunne- ja vuorovaikutustaitojen opetusta. Valiokunta on eri yhteyksissä tuonut esille edellä mainittujen taitojen opettamisen tärkeää merkitystä ja korostaa, että kasvatus- ja opetusalan henkilöstön riittävä osaaminen oppilaan tunne- ja vuorovaikutustaitojen sekä kehotunnekasvatuksen opettamisessa tulee turvata. Valiokunta pitää hyvänä, että opetushenkilöstön täydennyskoulutusta varten on varattu jo ensi vaiheessa yhden miljoonan euron määräraha.

No, sitten me täällä olemme myöskin määritelleet oppilaiden tuen monialaisesta yhteistyöstä seuraavaa: Valiokunta aikaisemmin esille tuomaansa uudistaen korostaa, että kokonaisvastuu lapsen hyvinvoinnin tukemisesta edellyttää opetustoimen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden saumatonta yhteistyötä. Oppilashuollon palveluja hyvinvointialueille siirrettäessä on erityisen tärkeää varmistua yhteistyön toimivuudesta sekä oppilaiden hyvinvoinnin tuen kattavasta ja oikea-aikaisesta saatavuudesta. Oleellista on huolehtia, että sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja on saatavilla lasten ja lapsiperheiden tarpeita vastaavasti ja mahdollisimman nopeasti.

Monialaista yhteistyötä tulee toteuttaa myös ehdotetun uuden toimintamallin mukaisesti toiminnassa. Tarvittavan tuen antaminen esimerkiksi oppilaan pitkittyneen poissaolon, mielenterveyshaasteiden tai perhetilanteeseen liittyviin ongelmien ratkaisemiseksi vaatii eri alojen osaamista niille kuuluvien tehtävien ja toimintavaltuuksien mukaisesti. Valiokunta pitää tärkeänä, että monialaisen yhteistyön toimivuutta tarkastellaan osana sitouttavan kouluyhteistyön arviointia.

Tärkeää on kiinnittää huomiota myös kodin ja koulun välisen yhteistyön toteutumiseen. Lapsen koulunkäyntiin liittyvät haasteet ovat huoltajalle usein suurta huolta herättäviä. Sen vuoksi on tärkeää, että vanhempia tuetaan heidän kasvatustehtävässään ja kannustetaan tuomaan esiin lapsen koulunkäyntiin liittyviä haasteita jo varhaisessa vaiheessa. Tämä edellyttää luottamuksellisia suhteita kodin ja koulun välillä. Tämä edellyttää, että oppilai-

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

den hyvinvointiin liittyvä tieto on helposti saatavilla eri viranomaisten välillä ja että tätä tietoa hyödynnetään aktiivisesti oppilaiden parhaaksi.

Opetussuunnitelman perusteiden antamista koskeva valtuutussäännös, joka vielä oli tässä esityksessä: Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on tuotu esille mahdollinen tarve lisätä Opetushallituksen opetussuunnitelman perusteita koskevaan valtuutussäännökseen ehdotettu poissaolojen seuranta ja ennalta ehkäisemistä koskeva sääntely. Valiokunta saamaansa selvitykseen viitaten toteaa, että esityksen mukainen suunnitelmallisuuden toteuttaminen sekä koulunkäyntiin ja kouluyhteisöön kiinnittymisen näkökulma sisältyvät perusopetuslain 14 §:n 2 momentin mukaiseen valtuutussäännökseen. Kyseisen säännöksen mukaan Opetushallitus päättää muun muassa perusopetuksen eri oppiaineiden ja aihekokonaisuuksien, oppilaanohjauksen ja muun perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä sekä kodin ja koulun yhteistyön keskeisistä periaatteista. Poissaolojen ennalta ehkäiseminen ja suunnitelmallinen puuttuminen niihin voidaan sisällyttää opetussuunnitelman perusteisiin voimassa olevan lain puitteissa, joten valtuutussäännöstä ei ole tässä yhteydessä tarpeen muuttaa.

Valiokunnan päätösehdotus on, että eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen 162/2022 sisältyvän lakiehdotuksen ja että eduskunta hyväksyy yhden lausuman. Tämä lausuma kuuluu näin: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi oppilas- ja opiskeluhuollon palveluiden toimivuutta etenkin monialaisen yhteistyön näkökulmasta hyvinvointialueille siirron jälkeen.” — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mäkisalo-Ropponen.

18.11 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Toivon, että me kaikki tässä salissa ja toki myös salin ulkopuolella olemme tiedostaneet lasten ja nuorten hyvinvoinnin erittäin huolestuttavan tilanteen. Viime vuodet eivät yksin ole tähän tilanteeseen syypäinä, vaan kyse on pidemmästä kehityskulusta — joskin nyt pinnalla olleet kriisit ovat edelleen vaikeuttaneet lasten ja nuorten tilannetta ja nostaneet sen myös näkyvästi julkiseen keskusteluun. Käsiteltävä uudistus on tärkeä, sillä ongelmien onnistunut ennaltaehkäiseminen on yksilön ja yhteiskunnan kannalta paras mahdollinen lopputulos.

On tärkeää myös tunnistaa tapauskohtaisesti yksilölliset syyt poissaoloihin ja varmistaa, että lapsi ja nuori sekä hänen perheensä saavat oikea-aikaisesti tarvittavan avun ja tuen. On myös tärkeää tiedostaa, että yksittäinen toimenpide ei useimmiten ole ratkaiseva, vaan eheä palveluketju on keskeinen. Näin todettiin tarkastusvaliokunnan omassa hankkeessa nuorten syrjäytymisen ehkäisystä. Toisin sanoen palvelujärjestelmän toimivuus kokonaisuudessaan on kaikkein tärkeintä.

On hyvä asia, että tässä uudistuksessa myös koulutuksen järjestäjien vastuuta ennaltaehkäisyssä vahvistetaan. Samalla on tärkeää vahvistaa eri toimijoiden yhdessä tekemistä. Varsinkin uusien hyvinvointialueiden aloittaessa tähän tulee kiinnittää erityistä huomiota. Eri toimijat ja palvelut eivät saa siiloutua, vaan tulee vahvistaa hallintorajoja ylittävää ja siiloja purkavaa toimintaa. Nyt on erityisen tärkeää, että terveyden ja hyvinvoinnin edistämässä sekä ennaltaehkäisevässä toiminnassa saadaan muodostettua yhteinen toiminta-areena, jossa yhdessä tekeminen hyvinvointialueen, kuntien, oppilaitosten ja järjestöjen kanssa toteutuu. Tämän mahdollistamiseksi sekä hyvinvointialueella että kunnissa on oltava nimetyt henkilöt, joiden vastuulla tämän yhteistyön koordinointi on. Ilman koordinoitua tämänkaltaista työskentelyä ei lähde käyntiin.

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

Yhteistyötä on varmasti tehty ennenkin ja yhteisissä palavereissa kovasti istuttu, mutta vähemmän on ollut aitoa yhdessä tekemistä ja toinen toisiltaan oppimista, ja sen täytyy olla nyt tavoitteena. Yhdessä tekemisellä saadaan karsittua päällekkäisiä toimintoja, mutta mikä vielä tärkeämpää, voidaan estää ihmisten, siis lasten ja nuorten ja perheiden, jääminen kokonaan ohjauksen, avun ja tuen ulkopuolelle. Selkeät yhteiset tavoitteet sekä sopimukset eri toimijoiden roolista tehostavat nuukkojen resurssien tehokasta käyttöä.

Viime viikolla osallistuin SOSTEn ”Mitä tarvitaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemiseksi kunnissa ja tulevilla hyvinvointialueilla” -webinaariin, jossa erityisesti puhutteli nuoren kommenttipuheenvuoro. Hän korosti nuoren kohtaamisen ja kuulemisen tärkeyttä. Ulkoa asetetut tavoitteet ja menestymisen vaatimukset asettavat nuorille kohtuuttomia paineita tänä päivänä. Nuorella ei ole lupaa olla rauhassa nuori, ja liian nuorena joutuu tekemään isoja elämänvalintoja, jotka myös ahdistavat. Nuoren kanssa tulisi olla aikaa yhdessä miettiä erilaisia yksilöllisiä vaihtoehtoja ja tukea nuorta hänen omissa valinnoissaan. Hän toivoi myös vuosittaisia mielenterveystarkastuksia, joissa erilaiset ongelmat ja arjen haasteet voitaisiin tunnistaa jo hyvissä ajoin ja antaa nuorelle tarvittavaa tukea niihin vastaamiseen.

Webinaarissa tuli myös esille, etteivät nuoret aina tiedä palveluista, joita heille on tarjolla. Tässä on eräs asia, johon juuri kouluissa voitaisiin vastata lisäämällä lasten ja nuorten tietoisuutta heille tarjolla olevista palveluista ja vaihtoehtoista. Webinaarin jälkeen jäin myös miettimään, osataanko kouluissa käyttää niitä viestintäkanavia, joita nuoret käyttävät. Meillä ei ole varaa menettää yhtään lapsistamme ja nuoristamme. Syrjäytynyt nuori on menetys koko yhteiskunnalle, ja mitä pidempään syrjäytyminen kestää, sen suuremmat inhimilliset ja taloudelliset kustannukset siitä syntyy. Kaikki ne päätökset ja toimet, jotka ehkäisevät nuorten syrjäytymistä, ovat erittäin kannatettavia. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Risikko.

18.15 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Kiitos edustaja Mäkisalo-Ropposelle erittäin ansiokkaasta ja asiantuntevasta puheenvuorosta. Kyllä minä olen itse hyvin huolissani näistä poissaoloista. Meidän esityksessähän todettiin, että Suomessa on noin 4 000 yläkouluikäistä nuorta, jotka ovat säännöllisesti pois koulusta. Arvelen, että se luku on jopa suurempi. Kun ajattelee ihan muutamaa pientä otostakin muutamista kunnista ja kaupungeista, niin se määrä on niin suuri, että se 4 000 ei välttämättä mielestäni riitä. Sitten tässähän ei ole arvioitu sitä, kuinka pitkiä aikoja nämä nuoret ovat poissa.

Muutamassa kunnassahan on sellainen käytössä — esimerkiksi Seinäjoella on käytössä sellainen yhteissopimus, se ei ole lakisääteinen, mutta ollaan otettu sellainen käyttöön — että kun menee yli määrätyn aikamäärään, niin sitten otetaan yhteyttä sosiaalitoimeen, että haetaan apua sieltä. Totta kai siinä pyritään tekemään kaikkea mahdollista jo ennen sitä ilmoitusta, mutta siinä on yhteinen sopimus opetustoimen henkilöstöllä, että siinä vaiheessa sitten ollaan yhteydessä sosiaalitoimeen. Mutta sitä ennen tehdään siis kaikenlaista muuta: yritetään houkutella ja käydään keskusteluja sen nuoren kanssa.

Tietenkin itse aina pohdin sitä, kun nuorten kanssa olen paljon tehnyt työtä ja kouluttanut silloin aikoinansa toistakymmentä vuotta nuoria, että silloin kun nuorella on paha olo, siinä pitäisi olla sellaisia turvallisia aikuisia. Aina se ei ole sillä nuorella helppo omalle vanhemmalleen kertoa, ja siitä syystä meillä pitäisi olla ammattiauttajia. Opettajilla on tällä hetkellä kädet täynnä työtä jo muutenkin siellä kouluissa. Totta kai he parhaansa teke-

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

vät, ja todella paljon tekevätkin myöskin näiden pahoinvoivien nuorten auttamiseksi, mutta vielä enemmän meillä pitää tietysti olla tukea, sitä moniammatillista yhteistyötä.

Me kiinnitämme mietinnössä huomiota myöskin sosiaali- ja terveystieteiden antamaan apuun. Oltiin vähän huolissamme jo silloin, kun laadittiin sote-uudistusta, sitä lainsäädäntöä, että nyt kun oppilashuollon osatoimijat siirtyvät hyvinvointialueelle, miten me varmistamme, että meillä on nopea apu sieltä. Kiinnitämme huomiota tässä lausumassakin siihen asiaan, että sitä pitää seurata.

Itse olen sitä mieltä, ja kun olen opettajien kanssa keskustellut, niin he ovat sitä mieltä, että nopeammin sitä apua pitäisi saada sieltä sotesta, jos kerta tällainen tilanne on — 150 päivää tai mahdollisesti pidempikin aika on liian pitkä odotella. Mutta toivotaan, että saadaan eteenpäin näitä asioita ja lasten ja nuorten hyvinvointia edistettyä. — Kiitos.

18.18 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Ihana haluan jatkaa edustaja Risikon puheenvuoroon sen verran, että meillä tarkastusvaliokunnassa käsitellään tällä hetkellä parasta aikaa omana hankkeena tehtyä nuorten syrjäytymisen selvitystyötä, joka toivottavasti tulee nyt sitten tänne saliin keskusteluun lähiaikoina. Me kuulumme tätä selvitystyötä tehdessämme myöskin nuoria, ja se nuorilta tuleva viesti oli siinä mielessä hyvin surullista, että kuten tuossa puheenvuorossanikin sanoin, myös tässä keskustelussa nuoret totesivat, että he eivät tiedä, mitä palveluita heille on tarjolla. Heille ei kukaan kerro, koulussa ei ole sitä tietoa. Sen takia tässä kyselinkin omassa mielessäni viimeviikkoisen webinaarin jälkeen, onko kysymys siitä, että sitä tietoa ei ole, vai onko kysymys siitä, ettei sitä tietoa osata nuorten kanavien kautta viedä eteenpäin.

Sitten se toinen huoliasia siinä valiokunnan kuulemisessa oli, kun nuoria kuulumme, että he totesivat, että opettajilla ei ole heille aikaa. Aivan kuten edustaja Risikko toi tuossa esille, se oli myöskin nuorten kokemus. Eli he sanoivat, että opettaja voisi olla se henkilö, joka voisi heitä auttaa, mutta heidän kokemuksensa oli se, että opettajilla ei ole heille aikaa. Ja sitten, kun me keskustelimme, mistä tulee se apu, mistä he saavat sen avun, niin he kokivat, että apu tulee ainoastaan kavereilta, että kaverit ovat niitä, jotka auttavat. Kaverit joskus osaavat ja pystyvät eteenpäin ohjaamaan, mutta se ei saisi olla ainoa väline se kaveri-apu, vaan pitäisi olla oikeasti mahdollisuus ja keinot löytää myöskin sitä ammatillista apua. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Risikko.

18.20 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Vielä kanssa jatkan pohdintaa, kun tässä hän tarvitaan todella monipuolista apua. Se, että nuorilta itseltä tulee sellainen viesti, että opettajilla ei ole aikaa, on aivan ymmärrettävää. Meillä todellakin opettajilla on kädet täynnä työtä. Minä olen ihan tehnyt sellaista pientä selvitystä opettajilta, että mitä he toivovat, niin he haluavat työrauhaa ja sitten he haluavat, että sitä moniammatillista tukea on saatavilla mahdollisimman nopeasti. Nimenomaan niillä nuorilla on niin monenlaisia ongelmia, että siinä tarvitaan ihan ammattiauttajaa. Ymmärrän toisaalta senkin, että nuorella saattaa olla myöskin aika helposti autettavissa tämä hänen tilanteensa, niin että yhdenkin turvallisen aikuisen tuella hän saattaa tulla autetuksi, ettei siinä aina tarvitse mitään ammattiauttajaa. Siitä syystä olisi tärkeää, että olisi niitä aikuisia siellä koulussa, muitakin kuin ne opettajat.

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

Mutta liittyen siihen, mitä edustaja Mäkisalo-Ropponen kertoi, että teette omana asiana tätä syrjäytymiseen liittyvää omaa raporttia, niin pyydän kiinnittämään huomiota siihen, mitä viime aikoina sivistysvaliokunta on lausunut syrjäytymisestä ja esimerkiksi eristämisestä, tällaisesta ostrakismista. Viitaan esimerkiksi sisäistä turvallisuutta koskevaan lausuntoon, joka annettiin sivistysvaliokunnan lausuntona 18/21, elikkä siellä on lyhyesti ja ytimekkäästi sanottu syrjäytymisestä ja tästä toisen ihmisen eristämisestä, mitä se saattaa lapselle ja nuorelle tehdä. Tässä on sellainen vaara — tulee vain mieleen tuosta — että jos ihminen eristetään, niin hän kyllä hyvin herkästi eristäytyy, ja on vaikea sieltä saada sitten häntä enää takaisin.

Minä vielä viitaan siihen, kun meillä oli Seinäjoella eräs sellainen hanke, taisi olla STEAn rahoituksella juuri tällainen niin kuin huolihanke, että henkilö, joka tiesi, että nyt toisella on paha mieli, tai joka näkee, että nyt ei ole ystävällä kaikki hyvin, tai joku tai aikuinen näkee, että ei ole kaikki hyvin, niin hän pystyi antamaan ihan tällaisen pienen hälytyksen sinne etsivään nuorisotoimeen, ja etsivä nuorisotyö otti sitten koppia näistä henkilöistä soittamalla, että sinusta on nyt tällainen huolitieto tullut tänne meidän järjestelmiimme — nimettömänäkin niitä sai sinne laittaa — että onko sinulla hätä ja tarvitsetko apua. Jos ihminen sanoo, että en halua mitään apua, niin ei sitten, mutta useimmiten meidän kokemuksemme mukaan hän oli todella kiitollinen siitä, että joku kiinnitti huomiota ja otti häneen yhteyttä. — Kiitos.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 162/2022 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

17. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteis- palvelusta annetun lain, kotoutumisen edistämisestä annetun lain sekä työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 84/2022 vp

Valiokunnan mietintö TyVM 9/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 17. asia. Käsittelyn pohjana on työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietintö TyVM 9/2022 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Yleiskeskustelu, edustaja Taimela.

Keskustelu

18.24 **Katja Taimela sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Esittelen varapuheenjohtajan roolissa hyvin lyhyesti tämän valiokunnan mietinnön.

Tässä esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteis- palvelusta annettua lakia, kotoutumisen edistämisestä annettua lakia ja työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annettua lakia.

Hyvinvointialueista annetulla lailla ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetulla lailla sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu siirtyy vuoden 2023 alussa

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

kunnilta hyvinvointialueille. Tämän johdosta muutettavaksi ehdotettuihin lakeihin on tarpeen tehdä ne muutokset, jotka johtuvat kyseisestä järjestämisvastuun muutoksesta, ja nämä lait on tarkoitettu tulemaan voimaan tietysti 1. päivä tammikuuta 2023.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta piti esitystä mietinnössään tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta korostaa, että viranomaisten välinen yhteistyö on keskeistä kotoutumisen edistämisessä. Valiokunta piti tärkeänä myös sitä, että kotoutumislain mukaisiin tehtäviin varataan riittävät resurssit, ja painottaa samalla kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistyötä, jotta maahanmuuttajat saavat tarvitsemansa palvelut.

Valiokunta painotti myös, että toimeenpanon yhteydessä on tärkeää välttää päällekkäisyyksiä sekä huolehtia siitä, etteivät asiakkaiden mahdollisuudet saada heidän tarpeidensa mukaisia palveluja millään tavoin kavennu.

Valiokunnan mietintö oli yksimielinen.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 84/2022 vp sisältyvien 1.—3. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Eduskunta hyväksyi valiokunnan mietinnössä ehdotetun uuden, 4. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

18. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi palkkaturvalain ja merimiesten palkkaturvalain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 173/2022 vp

Valiokunnan mietintö TyVM 10/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 18. asia. Käsittelyn pohjana on työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietintö TyVM 10/2022 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Yleiskeskustelu, edustaja Taimela.

Keskustelu

18.26 **Katja Taimela sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Hieman pidemmin tämä työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietinnön esittely. Elikkä tässä esityksessä ehdotetaan lisättäväksi palkkaturvalakiin ja merimiesten palkkaturvalakiin säännökset edellytyksistä, joiden perusteella palkkaturvana voidaan maksaa yksipuoliseen tuomioon ja tuomioistuimen vahvistamaan sovintoon perustuvia saatavia. Lisäksi palkkaturvalakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset vakavaan työperäiseen hyväksikäyttöön liittyvien saatavien tavanomaista pidemmästä hakuajasta.

Työnantajan myötävaikutusvelvollisuutta palkkaturvavaatimuksen selvittämisessä laajennetaan siten, että oikeushenkilön tietojenantovelvollisuus ulotetaan koskemaan myös joitakin luonnollisia henkilöitä. Lisäksi tietojenantovelvollisuutta on tarkoitus tehostaa säätämällä palkkaturvaviranomaiselle oikeus asettaa tietojenantovelvolliselle uhkasakko.

Palkkaturvana haetaan jonkin verran saatavia, jotka on vahvistettu yksipuolisella tuomiolla tai tuomioistuimen vahvistamalla osapuolten välisellä sovinnolla. Yksipuolinen

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

tuomio perustuu vastapuolen passiivisuuteen oikeudenkäynnissä, eikä siinä yleensä ole selvitetty saatavan perustetta tai määrää. Sovintosopimuksessa sovittu suoritus koostuu usein kokonaissummasta, eikä sovinnossa yleensä eritellä summaan sisältyviä saatavalajeja, niiden täsmällisiä kertymisaikoja tai saatavien eräpäiviä.

Palkkaturvaviranomaisen tulee palkkaturvalain 4 §:n mukaan selvittää palkkaturvana haettavan saatavan peruste ja määrä. Koska työsuhtesaatavan perustetta tai määrää ei yksipuolisessa tuomiossa selvitetä eikä sovintosopimuksessa yleensä saatavalajeja eritellä, palkkaturvaviranomaisen tulee niissäkin tapauksissa vielä erikseen selvittää saatavien peruste ja määrä. Tämän vuoksi ja toiminnan selkeyttämiseksi palkkaturvalakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 a § ja merimiesten palkkaturvalakiin 3 a §.

Uuden pykälän mukaan yksipuoliseen tuomioon tai tuomioistuimen vahvistamaan sovintoon perustuva saatava voidaan maksaa palkkaturvana, jos palkkaturvaviranomainen on voinut muun selvityksen perusteella varmistua saatavan perusteesta ja määrästä. Sovintoon perustuvien saatavien maksaminen palkkaturvana edellyttää, että palkkaturvaviranomainen saa selvityksen siitä, mihin työsuhteesta johtuviin saataviin sovinto perustuu. Valiokunta pitää mietinnössä tärkeänä, että muutoksen vaikutuksia saatavan maksamiseen palkkaturvana näissä tapauksissa seurataan. Tarkoitus ei ole nostaa kynnystä saada palkkaturvaa.

Toinen keskeinen muutos laissa on, että vakavan työperäisen hyväksikäytön uhrin palkkaturvan hakuaikaa pidennetään. Tähän mennessä hyväksikäyttötapauksissa saatavia on haettu palkkaturvana vain vähän, ja esityksessä arvioidaan sen ainakin osittain johtuvan siitä, että palkkaturvaa on haettava lyhyehkössä ajassa saatavan erääntymisestä. Muutoksen jälkeen työperäisen hyväksikäytön uhrin olisi haettava työsuhtesaatavia kolmen kuukauden kuluttua siitä, kun työnantaja on saanut tuomion hyväksikäytöstä, ja jos hyväksikäyttöä jostakin syystä käsitellään rikosasiana tuomioistuimessa ja asiassa on muutoin perusteltua syytä arvioida, että työntekijään on kohdistunut vakavaa työperäistä hyväksikäyttöä, saatavaa on haettava 18 kuukauden kuluessa työsuhteen päättymisestä.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pitää tärkeänä, että palkkaturvalakia kehitetään siten, että se turvaa nykyistä paremmin vakavan työperäisen hyväksikäytön uhriksi joutuneen henkilön työsuhtesaatavat. Palkkaturvan käytön mahdollisuudesta tiedottaminen vakavan työperäisen hyväksikäytön uhreille lisää todennäköisesti palkkaturvahakemuksia. Siksi valiokunta pitää tärkeänä, että palkkaturvaviranomaisten resurssien riittävyttä hoitaa lisääntyviä tehtäviä seurataan tarkasti ja että tarvittaessa resursseja myös lisätään.

Viranomaisten välistä tiedonkulkua palkkaturva-asioissa ehdotetaan parannettavan, jotta harmaata taloutta ja muita väärinkäytöksiä pystytään nykyistä tehokkaammin estämään ja paljastamaan.

Näiden lakien on tarkoitus tulla voimaan ensi vuoden alusta. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pitää näitä ehdotettuja muutoksia tärkeinä ja tarkoituksenmukaisina, ja tämä mietintö on myös yksimielisesti valiokunnassa käsitelty.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Slunga-Poutsalo.

18.30 Riikka Slunga-Poutsalo ps: Arvoisa puhemies! Kuten valiokunnan mietinnössä todetaan, vakavaa työperäistä hyväksikäyttöä ilmenee monin eri tavoin. Yleisesti työperäisellä hyväksikäytöllä tarkoitetaan tilannetta, jossa työntekijän työehdot ovat huonot tai jopa laittomat ja työntekijän olot ovat sellaiset, että hänellä on hyvin rajalliset mahdolli-

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

suudet vaikuttaa tilanteeseensa. Tämähän ei koske enää tällä hetkellä pelkästään, ikävä kyllä, ihmiskaupan uhreja eli maahanmuuton kautta tulleita ihmiskaupan uhreja, vaan jopa nuoria ja täysi-ikäisiäkin aikuisia, kantasuomalaisia ihmisiä. Työolosuhteet voivat olla todella, todella huonot. Eli työntekijään kohdistuneen vakavan työperäisen hyväksikäytön ilmenemistä arvioitaessa palkkaturvaviranomaisen on tarkasteltava, liittyykö työnantajan toimintaan piirteitä, jotka voivat liittyä ihmiskauppaan, törkeään ihmiskauppaan, kiskontaan, törkeään kiskontaan, työsyRJintään tai kiskonnan tapaiseen työsyRJintään, ja rinnastuuko työnantajan toiminta vakavuudeltaan mainittuihin rikoksiin. Ja tämä oli se kohta, mitä pohdimme valiokunnassa perussuomalaisten ryhmässä, että pääseekö tässä esityksessä tällä hetkellä työnantaja liian helpolla. Mietimme sitä, olisiko ollut syytä pohtia sitä, että vaihtoehtoisesti joko maksaja, joka maksaa tästä palkkaturvasta, velvoitetaan tekemään rikosilmoitus tai että tästä pitäisi aina jotenkin saada tämä yrittäjä tai työnantaja niin sanotusti vastuuseen. On oikein, että uhrilla on mahdollisuus saada saatavansa ilman rikostuomiota.

Kuten tässä valiokunnan mietinnössä todetaan, me käsiteltiin palkkaturvaa jo hallituksen esityksessä 88/2021. Jo silloin todettiin, että palkkaturvalaki vaatii perustellumpaa ja perusteellisempaa uudistamista, ja toivotaan, että tämä asia, kuten myöskin vuokratyönantajan rooli, selvitetään paremmin sitten seuraavassa vaiheessa. Tämä ei saa jäädä vain tähän muutokseen, vaikka tämäkin muutos on todella tärkeä.

Mutta kuten varapuheenjohtaja Taimela totesi, valiokunta oli yksimielinen tämän asian tiimoilta. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Myllykoski.

18.33 Jari Myllykoski vas: Herra puhemies! Tässä kyllä edellä niin varapuheenjohtaja kuin edustaja Slunga-Poutsalo aivan hyvin toivat sen esille, mikä täytyy sanoa itsekkin, että tähän tämä ei saa jäädä. Tämä on hyvä askel nimenomaan haavoittuvassa asemassa olevien turvaksi ja tärkeä osa, mutta kuten varapuheenjohtaja Taimela esitteli mietintöä, niin sitä on pyritty huomioimaan ja on tunnistettu, mitä tässä voi olla. Mutta itse korostan myös yhtä lailla sitä tilannetta, että tämä koskee kyllä valitettavasti myös kantasuomalaisia, ja siinä kohtaa pitää olla tarkkana, sillä aika paljon meille tulee uusia ihmisiä työmarkkinoille, jotka eivät ymmärrä solmineensa toimeksiantosopimusta työsopimuksen sijaan. Se varmasti on mahdollista siellä vuokratyönantajapuolella, kun kuitenkin sitten asioissa edetään, että ollaan tultu töihin sille vuokratyönantajalle, mutta vuokratyönantaja sitten sopii työnantajan kanssa siitä työnteosta. En halua väittää, että näin nyt tällä hetkellä laajamittaisesti tapahtuu, mutta siinä kohtaa valitettavan helposti tähän jää semmoinen mahdollisuus.

Jos tiedostetaan se, kuinka paljon meillä nyt esimerkiksi katsotaan tällä hetkellä tätä työperäistä hyväksikäyttöä tapahtuneen, jos keskusrikospoliisi tällä hetkellä tutkii tapausta, jossa olisi tällaista syrjintää, joka koskisi jopa tuhatta ihmistä, niin voi kyllä kuvitella, mikälaista määrää se tarkoittaa rahassa. Siinä mielessä on tärkeitä, että kun tätä edelleen kehitetään, niin osataan myös huomioida se toinen puoli tässä, jotta meillä ei ole niin helposti sellaista mahdollisuutta, että meillä tänne tulevia ulkomaalaisia työntekijöitä taikka sitten kantasuomalaisia joutuu sellaiseen kevytyrittäjyyden kehään, missä sitten tapahtuu juuri se, että heidän palkallaan ei pystytä niitä työnantajavelvoitteita eli sosiaaliturvaa, tapaturmavakuutuksia ja niin edelleen kattamaan, koska se palkka on tarkoitettu vain palkaksi.

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

Siinä mielessä jatko — ja sanotaanko, että perussuomalaisten huomio — on kyllä ihan oikeutettu, ja pitääkin olla edelleen tarkkana. Mutta tämä on myös osa kokonaisuutta, mikä pitää huolehtia harmaan talouden osalta.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 173/2022 vp sisältyvien 1. ja 2. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

19. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaalisesta luototuksesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 136/2022 vp

Valiokunnan mietintö StVM 18/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 19. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 18/2022 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Yleiskeskustelu, edustaja Myllykoski.

Keskustelu

18.36 **Jari Myllykoski vas:** Arvoisa herra puhemies! Fraasinomaisesti täytyy sanoa, että hallitus on tässä kohtaa tehnyt erittäin hyvän esityksen sosiaalisen luototuksen käyttöönotosta koko maahan. Tämä on hallitusohjelman mukainen. Tällä hetkellä meillä on jo 38 kuntaa, joissa sosiaalinen luototus on mahdollista. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sosiaalisesta luototuksesta annettu laki, ja esityksen pääasiallisena tavoitteena on toteuttaa Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelman tavoitetta, jonka mukaan sosiaalinen luototus otetaan käyttöön koko maassa, ja se totta kai tulee sitten tänne hyvinvointialueiden harteille.

Itse toivoisin, että kun hyvinvointialueet näitä asioita sitten rupeavat ratkomaan, kun laki tulee voimaan 1.8.23, niin tähän tulisi oma erillinen yksikkönsä eikä tämä olisi vain osa jotakin muuta hyvinvointialueen sosiaalitoimintaa, että tässä olisi oma yksikkönsä kuten siinä selvityksessä, mikä on tehty tämän lainsäädännön yhteydessä tai oikeastaan ennen sitä, mikä on paras mahdollinen tapa tuottaa sosiaalista luototusta. Tämä on tärkeä asia. Tällä on mahdollisuus kokonaisuudessaan estää ylivelkaantumista, koska tässä on myös määritelty sosiaalisen luoton hakijalle ja saajalle annettavasta taloudellisesta neuvonnasta ja ohjauksesta, ja tässä sitä säädeltäisiin nykyistä tarkemmin, mikä on todella tärkeä asia.

Tähän liittyy tietysti siinä kohtaa maksuhäiriömerkinnän ottaminen, ja tässä kohtaa toiveeni ei toteutunut, että voisi olla tällainen omaehtoinen velaksiottokielto, mikä kyllä lainsäädännöllisesti olisi ollut mahdollista mutta mitä ei tässä nyt ole, sillä sanat ”sosiaalinen luototus” ja ”maksuhäiriömerkintä” yhdessä eivät välttämättä rohkaise niitä pienituloisia perheitä, joilla kuitenkin on takaisinmaksuvelvollisuutta, ottamaan sitä leimaa itselleen, että heillä on maksuhäiriömerkintä, vaikka se toki poistuu sitten heti heidän maksettuaan velan. Tämä on pikavipeille erinomainen vaihtoehto ja nimenomaan niissä äkillisissä taloudellisissa vaikeuksissa, mihinkä perheet tai yksittäiset henkilöt voivat ajautua.

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

Ja totta kai tällä myös on ensi vuoden talousarvioesitykseen vaikutuksia, ja ne myös siten siinä yhteydessä esitellään.

Mutta se on hienoa, että mietinnössä ja täällä eduskunnassa on myös arvioitu sitä ja hyvin pykälä on myös esityksessä jo tullut, että tulee vapaakuukausia. Eli luoton takaisinmaksu voidaan keskeyttää määrääjäksi luotonsaajan hakemuksesta takaisinmaksukyvyyn tilapäisen heikentymisen takia, joka johtuu erityisestä syystä, jos vapaakuukausien myöntämisen arvioidaan pitkällä aikavälillä edistävän luotonsaajan maksukyvyyn säilymistä ja itsenäistä suoriutumista.

Todettakoon, että tälläkin hetkellä sosiaalisen luotonuksen takaisinmaksuprosentti on yli 80 prosenttia, ja totta kai, kun tähän vielä luotonantajat harjaantuvat ja neuvonta toimii paremmin, niin uskon, että tästä tulee erinomainen sosiaalitoimen väline hyvinvointialueille.

Samalla myös 7 b §:ssä on kirjattu: maksuvapautus sosiaalisen luoton sekä sille kertyneiden korkojen maksamisesta voidaan myöntää luotonsaajan hakemuksesta osittain tai kokonaan, niin että luottoa ei peritä, jos sitä on kokonaisuudessaan pidettävä kohtuuttomana.

Arvoisa herra puhemies! Kiitos hallitukselle, ja uskon, että tästä kiittää moni pienituloisen, joka joutuu sen hetkellisen rahavaikeuden eteen, että pesukone tiltaa tai autoon tulee jotakin remonttia. Sitten voi saada muutamia sataeurosia tai tuhat euroa ja suunnitella sen takaisinmaksun sillä aikataululla kuin se on omiin rahavaroihin ja tuloihin nähden kohtuullinen. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Slunga-Poutsalo.

18.42 Riikka Slunga-Poutsalo ps: Arvoisa puhemies! Joskus on pakko täältä opposition reunaltaikin kehua hallituksen esityksiä. Täytyy sanoa, että tämä on henkilökohtaisesti erittäin tärkeä esitys, ja hyvä, että tämä on kokonaisuudessaan menossa läpi. Sosiaalinen luototus on jostain syystä ollut asia, jota on tietyissä ryhmissä ehkä pelätty: se kuulostaa pelottavalta, eihän tätä voi edes käsitellä eikä hyväksyä eikä edes pohtiakaan. Kelan pöydässä on ollut vuosia sitten ajatuksena, että Kansaneläkelaitos voisi toimia sosiaalisen luotonuksen toimeenpanijana. Ja muistelen, että olen itse vuonna 2009 tai 2010 käynyt ensimmäisen kerran omassa kunnassani keskustelua sosiaalisen luotonuksen käyttöönotosta ja muusta vastaavasta. Tämä on loistava juttu, että tämä tulee nyt pakolliseksi. Ja ehkäpä nämä hyvinvointialueet on sitten pohdittu tässä oikeaksi toimeenpanijaksi.

Tämä on todellakin, niin kuin edustaja Myllykoski tuossa totesi, vähän niin kuin pikavipeille selkään antamista. Siinä tilanteessa, että on akuutti rahan tarve pienituloisella ihmisellä, jolla ei ole varaa yllättävään, äkilliseen menoon — joka voi todellakin olla pesukoneen tai lämminvesivaraajan hajoaminen tai joku muu, jolle pankit sanovat ehdottomasti ”ei kiitos” ja johon toimeentulotuenkin saaminen on aika hankalassa ja pitkässä juoksussa, koska se riippuu monesta muusta omistuksesta, jopa omistusasunnossa asumisesta — ovat tällä hetkellä ainoana keinona olleet pikavipit, paitsi niissä muutamissa kunnissa, joissa on ollut tämä sosiaalinen luototus käytössä.

Todella hyvä esitys, ja tästä hallitukselle tällä kertaa pisteet. Sitten seuraavassa esityksessä oppositio siirtyy taas omaan rooliinsa ja arvostelee tiukin sanoin. — Kiitoksia.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Myllykoski.

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

18.44 **Jari Myllykoski vas:** Arvoisa herra puhemies! Täytyy sanoa, että kiistämättä totta, sillä tässä on myös nimenomainen pikavippien oton ahdistelunurkka, ja toivottavasti... Ei me sitä koskaan markkinoilta pois saada, mutta kun on niin, että luottokortin kautta tällainen nopea muutaman sadan euron ostos tulee kalliimmaksi kuin pikavippi, niin nyt tämä tulee murtamaan sitä ketjua niin, että saadaan sosiaalisen luototuksen kautta.

Mutta olisin toivonut... Perussuomalaisten edustaja Puistolla on hyvä ajatus siitä, että voisi saada itselleen tällaisen velanottokiellon nimenomaan henkilövarkauksien varalle, että kukaan ei pysty sinun nimissäsi ottamaan velkaa, kun sinä sen kiellon teet. Olemme tietoisia siitä, että esimerkiksi tunnuslukujen pöydälle jättäminen ja jonkun siitä ottaminen on huolimattomuutta, vaikka ne olisivat siellä piirongissa, jos lähisukulainen käyttää niitä hyväkseen. Meillä pitäisi olla enemmän välineitä, jotka turvaavat myös henkilön identiteettiä sitä kautta. Siinä mielessä käytin lähetekeskustelussa sellaisen puheenvuoron, että olisi hyvä, jos valiokunta voisi ottaa ja yhdistää näitä asioita, jotta päästäisiin eroon siitä ikävältä kalskahtavasta nimestä ”sosiaalinen luototus”, ja olisi muita välineitä, jotka ovat silti pakollisia. — Kiitos.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 136/2022 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

20. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain, Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain sekä työeläkelakien muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 181/2022 vp
Valiokunnan mietintö StVM 19/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 181/2022 vp sisältyvien 1.-7. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

21. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työeläkevakuutusyhtiöistä annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen, vakuutusyhtiölain 5 luvun ja lisäeläkesäätiöistä ja lisäeläkekassoista annetun lain 6 luvun 19 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 198/2022 vp
Valiokunnan mietintö StVM 20/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 198/2022 vp sisältyvien 1.-3. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

22. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta ja tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annettujen lakien kumoamisesta

Hallituksen esitys HE 123/2022 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 23/2022 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 123/2022 vp sisältyvät 1.-2. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

23. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain sekä taiteen perusopetuksesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 160/2022 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 10/2022 vp

Toinen käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 23. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Keskustelu, edustaja Mäkisalo-Ropponen.

Keskustelu

18.48 **Merja Mäkisalo-Ropponen sd:** Arvoisa puhemies! Olen ollut kulttuurin, hyvinvoinnin ja taidekasvatuksen puolestapuhuja jo vuosikausia, ellen jopa vuosikymmeniä, joten haluan käyttää tämänkin tilaisuuden puhuakseni taidekasvatuksen tärkeydestä ja merkityksestä, kun en asian ensimmäiseen käsittelyyn ennättänyt.

Nyt käsiteltävänä olevassa esityksessä esitetään muun muassa taiteen perusopetuksesta annettua lakia muutettavaksi siten, että se sisältäisi säännöksen opetuksen ja koulutuksen valtakunnalliseen tietovarantoon tallennettavien koulutusten laajuuden määrittelemisestä opintopisteinä. Tämä vahvistaa taiteen perusopetuksen asemaa osana koulutusjärjestelmää, kuten valiokunta mietinnössäänkin toteaa. Siitä saatavan osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen on tärkeä ja hyvä edistysaskel.

Taide on erittäin tärkeä keino käsitellä omia tunteita, niin positiivisia kuin negatiivisia. Mielestäni taidekasvatus onkin myös osa mielenterveys- ja tunnetaitojen opettamista. Varsinkin nyt, kun nuorten paineet ja mielenterveyden haasteet, kuten ahdistus ja masennus, ovat erittäin huolestuttavasti yleistyneet, on erittäin tärkeää, että jokainen lapsi ja nuori löytää erilaisia keinoja ja työkaluja käsitellä ja kuvata omia tunteitaan. Tähän kulttuuri ja taide antavat monia hyviä työkaluja. Taideopetus sekä sen kautta löydetty taide- ja kulttuuriharrastukset luovat myös lapsille ja nuorille tärkeitä yhteisöjä ja siten ehkäisevät yksinäisyyttä. Taideopetuksessa voidaan myös vastata nuorten jaksamista haastavaan yhteiskunnallisen ilmapiirin paineeseen, jossa korostetaan jatkuvaa menestystä, tehokkuutta ja kilpailua. Ei ole oikeaa tai väärää tapaa tehdä taidetta, eikä taiteessa ole kyse kilpailusta vaan

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

itsensä ilmaisemisesta. Taiteen muodoissa jokainen voi löytää itselleen sopivimman tavan toteuttaa itseään. Taideopetus on siis myös keskeinen osa ehkäisevää mielenterveystyötä.

Meidän tulisi enemmänkin tunnistaa taiteen ja kulttuurin merkitys meidän kaikkien hyvinvoinnille. Taiteen avulla voidaan käsitellä juuri niitä elämän alueita, joita mikään muu oppiaine ei pysty tunnetasolla kohtaamaan. Taide tuo myös esille uutta ajattelua, jotain sellaista, mitä ei vielä ole, tai jotain, jota kohti voisimme mennä. Nyt tarvitsemme kaikki keinot, millä lasten ja nuorten turvallisuudentunnetta ja tulevaisuudenuskoa vahvistetaan. Taide ja kulttuuri auttavat näkemään tätä mahdollisuuksien maailmaa. Eli nyt lapset ja nuoret tarvitsevat kaikkia niitä välineitä, joiden avulla he pystyvät näkemään toivoa ja uskoa ja mahdollisuuksia tulevaisuudessa. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 160/2022 vp sisältyvät 1. ja 2. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

24. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi opintotukilain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 156/2022 vp

Lakialoite LA 25, 26/2019 vp, 71/2020 vp, 29, 52/2021 vp

Toimenpidealoite TPA 49/2020 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 11/2022 vp

Toinen käsittely, ainoa käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Toiseen käsittelyyn ja ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 24. asia. Nyt voidaan toisessa käsittelyssä hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toimenpidealoitteesta.

Keskustelua ei syntynyt.

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 156/2022 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Eduskunta pysyi ensimmäisessä käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteisiin LA 25, 26/2019 vp, 71/2020 vp, 29, 52/2021 vp sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Eduskunta yhtyi valiokunnan ehdotukseen toimenpidealoitteen hylkäämisestä. Asian käsittely päättyi.

25. Lakialoite F2 ja F3 luokkiin kuuluvien pyroteknisten tuotteiden käytön rajoittamiseksi

Kansalaisaloite KAA 11/2019 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 19/2022 vp

Pöytäkirja PTK 115/2022 vp

Toinen käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 25. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. Asian käsittely keskeytettiin 21.10.2022 pidetyssä täysistunnossa. — Keskustelu, edustaja Harjanne poissa, edustaja Laiho poissa, edustaja Hanna Holopainen poissa, edustaja Sirén poissa.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta pysyi ensimmäisessä käsittelyssä tekemässään päätöksessä kansalaisaloitteeseen KAA 11/2019 vp sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Eduskunta hyväksyi mietintöön sisältyvän lausumaehdotuksen. Asian käsittely päättyi.

26. Hallituksen esitys eduskunnalle energiaverotusta koskevan lainsäädännön muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 152/2022 vp
Valiokunnan mietintö VaVM 24/2022 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 26.10.2022 pidettävään täysistuntoon.

27. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi jäteverolain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 185/2022 vp
Valiokunnan mietintö VaVM 25/2022 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 26.10.2022 pidettävään täysistuntoon.

28. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on keskiviikkona 26.10.2022 klo 14.00. Täysistunto lopetettiin klo 19.02.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Timo Tuovinen